

Vuosikertomus 2002 >



Sisältö >

Tietoa sijoittajille	Kannen sisäsivu
Pankkeja ja pankkiiriliikkeitä	Kannen sisäsivu
Fortum lyhyesti	4
Keskeiset toimenpiteet vuonna 2002	5
Talouden yhteenveto	6
Puheenjohtajan katsaus	7
Toimitusjohtajan haastattelu	8
Fortumin kompassi	10
Energiamarkkinoiden kehitys	11
Segmenttikatsaukset	12
Sähkö, lämpö ja kaasu	13
Sähkönsiirto	17
Fortum Energy Solutions	19
Öljynjalostus ja markkinointi	20
Öljyn ja kaasun tuotanto	24
Fortum Markets	25
Yhteiskuntavastuu	26
Ympäristö, terveys ja turvallisuus	27
Fortum työnantajana	29
Toimintaa yhteiskunnassa	31
Liiketoimintaan liittyvien riskien hallinta	32
Hallinnointi	33
Hallinto ja johtaminen	34
Hallitus	37
Konsernin johtoryhmä	38
Muu johto	39
Tilinpäätös	40
Hallituksen toimintakertomus	40
Konsernin tuloslaskelma	47
Konsernin tase	48
Konsernin kassavirtalaskelma	49
Tilinpäätöksen liitetiedot	50
Konsernin osakkeet ja osuudet	66
Konsernin taloudelliset tunnusluvut 1998–2002	70
Tunnuslukujen laskentakaavat	72
Emoyhtiön tilinpäätöstiedot	73
Osakkeet ja osakkeenomistajat	77
Ehdotus voittovarojen käyttöksi	81
Tilintarkastuskertomus	81
Hallintoneuvoston lausunto	82



> Tietoja sijoittajille

> Yhtiökokous

Fortum Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään torstaina 27. päivänä maaliskuuta 2003 klo 15.00 alkaen Finlandia-talossa, Mannerheimintie 13 e, Helsinki.

Yhtiökokoukseen tulee ilmoittautua viimeistään 21. maaliskuuta 2003 klo 16.00 mennessä. Ilmoittautua voi puhelimitse numeroon 010 452 9460, faksilla numeroon 010 262 2727, sähköpostitse osoitteeseen fortum.yhtiokokous@yhteyspalvelut.elisa.fi tai kirjeitse osoitteella Fortum Oyj, Suví Åkerblom, PL 1, 00048 Fortum. Kirjeitse ilmoittautuessa kirjeen on oltava perillä ennen ilmoittautumisaajan päättymistä. Mahdolliset valtakirjat pyydetään toimittamaan ilmoittautumisen yhteydessä.

> Osingonmaksu

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että tilikaudelta 2002 jaetaan osinkoa 0,31 euroa osaketta kohden. Osingonmaksun täsmäytyspäivä on 1. huhtikuuta ja ehdotettu osingon maksupäivä 8. huhtikuuta 2003.

> Tulosten julkistaminen

- Osavuosikatsaus 1.1.–31.3.2003 julkaistaan 24. huhtikuuta 2003
- Osavuosikatsaus 1.1.–30.6.2003 julkaistaan 24. heinäkuuta 2003
- Osavuosikatsaus 1.1.–30.9.2003 julkaistaan 23. lokakuuta 2003

Vuosikertomus ja osavuosikatsaukset julkaistaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Ne löytyvät myös Fortumin kotisivuilta osoitteista www.fortum.fi, www.fortum.se ja www.fortum.com.

Fortumin johto järjestää säännöllisesti tiedotustilaisuuksia analyytikoille ja lehdistölle. Niitä voi seurata myös yhtiön Internet-sivuilla. Lisäksi johto antaa sekä kahdenkeskisiä että ryhmähaastatteluja. Fortum osallistuu myös erilaisiin sijoittajataapahtumiin.

Fortum noudattaa kolmen viikon hiljaista jaksoa ennen tulosjulkistuksia.

> Yhteystiedot

Sijoittajasuhteiden yhteyshenkilönä toimii IR-johtaja Raija Norppa-Rahkola
puh. 010 452 4135
fax 010 452 4176
sähköposti raija.norppa-rahkola@fortum.com

Taloudellisia katsauksia voi tilata osoitteesta Fortum Oyj, Juha Ahonen
PL 1, 00048 FORTUM
puh. 010 452 9151
fax 010 452 4065
sähköposti juha.ahonen@fortum.com.

OSAKETIETOA VUODELTA 2002

Ylin kurssi	6,52 euroa
Alin kurssi	4,75 euroa
Keskikurssi	5,87 euroa
Osakkeiden vaihto yhteensä	251,2 milj. kpl
Markkina-arvo (31.12.2002)	5 286 milj. euroa

SUURIMMAT REKISTERÖIDYT OSAKKEENOMISTAJAT 31.12.2002

Suomen valtio	60,77 %
Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö	
Ilmarinen	1,64 %
Kansaneläkelaitos	1,51 %
Kurikan kaupunki	0,73 %
Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö	
Varma-Sampo	0,64 %
Fortumin Eläkesäätiö	0,60 %
Valtion eläkerahasto	0,41 %
Keskinäinen henkivakuutusyhtiö Suomi	0,39 %
Vahinkovakuutusosakeyhtiö Pohjola	0,35 %
LEL Työeläkekassa	0,31 %

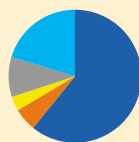
Lisää tietoa osakkeista ja osakkeenomistajista tilinpäätöksen sivuilla 77–80.

FORTUMIA SIOJITUSKOHTENA SEURAAVIA PANKKEJA JA
PANKKIIRILIIKKEITÄ VUONNA 2002

ABG Sundal Collier, Oslo
Alfred Berg Finland Oy, Helsinki
Conventum Pankkiiriliike Oy, Helsinki
Crédit Agricole Indosuez Cheuvreux Nordic AB, Tukholma
Credit Lyonnais Securities, Lontoo
D. Carnegie AB Finland Branch, Helsinki
Delta Lloyd, Amsterdam
Deutsche Bank AG, Helsinki Branch
Dresdner Kleinwort Wasserstein Securities, Lontoo
Enskilda Securities AB, Helsinki
Evli Pankki Oyj, Helsinki
FIM Pankkiiriliike Oy, Helsinki
Handelsbanken Securities, Helsinki
Kaupthing Sofi, Helsinki
Lehman Brothers, Lontoo
Mandatum Pankkiiriliike Oy, Helsinki
Merrill Lynch, Lontoo
Morgan Stanley Dean Witter & Co, Lontoo
Nordea Securities Oyj, Helsinki
Opstock Oy, Helsinki
Schroder Salomon Smith Barney, Lontoo
SG Securities, Pariisi

OMISTAJARYHMÄT

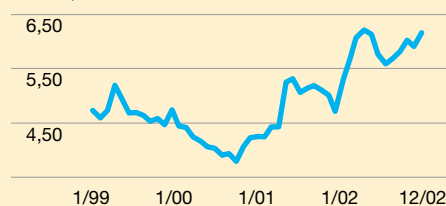
> 31.12.2002



- Suomen valtio 60,8 %
- Kotitaloudet 5,6 %
- Rahoitus- ja vakuutuslaitokset 3,5 %
- Muut suomalaiset sijoittajat 9,8 %
- Kansainväliset sijoittajat 20,3 %

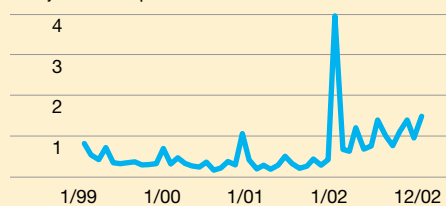
OSAKKEEN KURSSIKEHITYS 1999–2002

> euroa, kuukausikeskiarvo



OSAKKEEN VAIHTO 1999–2002

> milj. osaketta päivässä keskimäärin kuukausittain





> Fortum lyhyesti

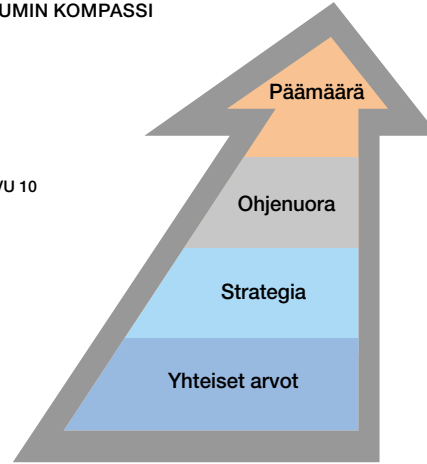
Fortum on Pohjoismaiden ja Itämeren alueen johtavia energiayhtiöitä. Yhtiön toimintaan kuuluu sähkön ja lämmön tuotanto, myynti ja jakelu, öljyn tuotanto, jalostus ja markkinointi, voimalaitosten käyttö- ja kunnossapitopalvelut sekä energiaan liittyvät muut palvelut. Yhtiön päätuotteita ovat sähkö, lämpö ja höyry, liikennepolttoaineet ja lämmitysöljyt.

Fortumin kilpailukyky sähkö- ja lämpöliiketoiminnassa perustuu yhteispohjoismaiseen toimintamalliin, jolle on ominaista tehokas toiminta ja laaja asiakaskunta. Öljynjalostajana Fortum on johtava ympäristöystävällisten tuotteiden valmistaja.

Konsernin liikevaihto vuonna 2002 oli 11,1 miljardia euroa ja liikevoitto 1,3 miljardia euroa. Henkilöstöä oli keskimäärin 14 000. Fortum Oyj:n osake noteerataan Helsingin pörssissä.

FORTUMIN KOMPASSI

KS. SIVU 10



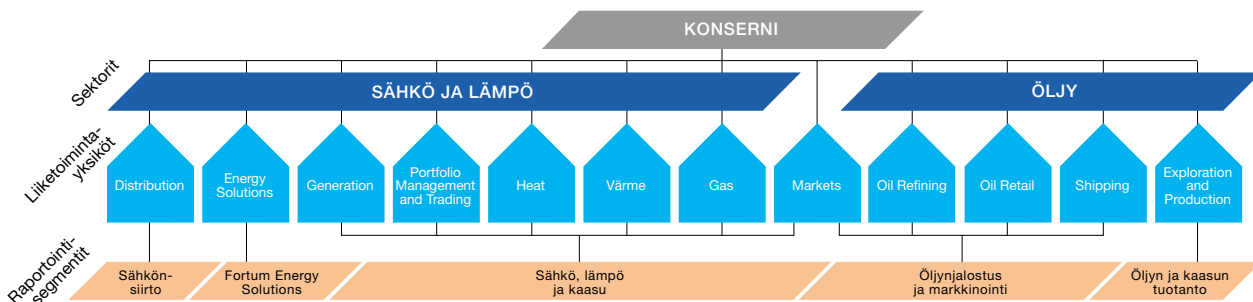
MARKKINA-ASEMA POHJOISMAISSA

Sähkönjakelu	#1
Lämpö	#1
Öljynjalostus	#1
Sähköntuotanto	#2
Sähköasiakkaiden määrä	#2

ASIAKKAAT > milj.

Sähköasiakkaat	1,2
Sähkön jakeluasiakkaat	1,3
Liikenneasemien korttiasiakkaat	0,5
Lämmitysöljy- ja kaasiasiakkaat	0,2

FORTUMIN LIIKETOIMINTARAKENNE 2002



> Keskeiset toimenpiteet vuonna 2002

Strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi tehtiin muun muassa seuraavia toimenpiteitä:

LUODA POHJOISMAIDEN JOHTAVA SÄHKÖ- JA LÄMPÖYHTIÖ

- > jäljellä olevan 50 % osto ruotsalaisesta energia-yhtiö Birka Energi AB:sta. Yhtiön toiminnot sulautettiin Fortumiin
- > jäljellä olevan 50 % osto suomalaisesta Elnovasta, joka harjoittaa sähkön myyntiä ja jakelua
- > Fortum Energie GmbH:n (Saksa), Regional Power Generators Limitedin (Iso-Britannia) ja Laem Chabang Power Company Limitedin (Thaimaa) osakkeiden myynti
- > Voimalaitos-engineeringin rakennejärjestelyjen loppuunsaattaminen

VAHVISTAA ASEMAA JOHTAVANA PUHTAIDEN POLTTO-NESTEIDEN JALOSTAJANA

- > täysi valmius jalostaa rikkittömiä liikennepolttoaineita
- > etanolipohjainen bensiini Suomen markkinoille
- > iso-oktaanituotannon aloittaminen Kanadassa
- > öljynetsinnän ja -tuotannon keskittäminen Venäjälle, Omanin ja Norjan öljy- ja kaasukenttien divestointi

TULLA HALUTUIMMAKSI ENERGIANTOIMITTAJAKSI

- > asiakaskunnan laajentaminen 1,3 miljoonaan Birka- ja Elnova-kauppojen myötä
- > synergiaetuja yhteispohjoismaisesta toimintamallista ja rakenteesta
- > kustannustehokkaan, asiakaslähtöisen toimintatavan kehittäminen palvelun laadun parantamiseksi

Tuloksena:

VAHVA ASEMA POHJOISMAISSA JA MUUALLA ITÄMEREN ALUEELLA

- > Fortum sai vahvan aseman ydinliiketoiminnassaan sähkössä ja lämmössä
- > Fortumin pohjoismainen asiakasmäärä kasvoi merkittävästi
- > Fortum säilytti johtavan asemansa puhtaiden liikennepolttoaineiden jalostajana ja markkinoijana

> Talouden yhteenveto

(tarkempaa taloudellista tietoa sivuilla 40–82)

AVAINLUVUT

	2002	2001
Liikevaihto, milj. euroa	11 148	10 410
Liikevoitto, milj. euroa	1 289	914
Voitto ennen veroja, milj. euroa	1 008	702
Tulos per osake, euroa	0,79	0,57
Oma pääoma/osake, euroa	6,97	6,49
Sijoitettu pääoma (kauden lopussa), milj. euroa	13 765	11 032
Korollinen nettovelka (kauden lopussa), milj. euroa	5 848	3 674
Investoinnit, milj. euroa	4 381	713
Liiketoiminnan kassavirta, milj. euroa	1 351	1 145
Kassavirta ennen rahoitusta, milj. euroa	-27	844
Sijoitetun pääoman tuotto, %	11,1	8,7
Oman pääoman tuotto, %	10,5	8,3
Velkaantumisaste, %	80	54
Henkilöstö keskimäärin	14 053	14 803

AVAINLUKUJA SEGMENTEITTÄIN

	Liikevaihto milj. euroa		Liikevoitto milj. euroa		RONA % ¹⁾	
	2002	2001	2002	2001	2002	2001
Sähkö, lämpö ja kaasu	2 898	2 227	560	367	6,9	6,3
Sähkönsiirto	640	473	279	135	9,3	6,2
Fortum Energy Solutions	664	603	37	13	19,7	5,5
Öljynjalostus ja markkinointi	7 195	7 223	259	242	16,3	14,3
Öljyn ja kaasun tuotanto	391	408	213	196	19,4	15,4
Muut toiminnot	64	95	-64	-40		
Eliminoinnit	-704	-619	5	1		
Konserni	11 148	10 410	1 289	914		

1) RONA, % = Liikevoitto/sidottu pääoma keskimäärin

LUOTTOLUOKITUKSET

	S&P	Moody's
Fortum Oyj	BBB+ (Stable)/A-2	Baa2 (Positive)/P-2
Fortum Power and Heat AB (entinen Birka Energi AB)	BBB+ (Stable)/A-2	Baa1 (Stable)/P-2

KONSERNIN TALOUDELLISET TAVOITTEET

ROCE	12 %
ROE	12 %
Gearing	< 70 %
Gearing ¹⁾	< 100 %

Gearing¹⁾: Fortum Capital Ltd:n vähemmistöosuus (1,2 miljardia euroa) on käsitelty velkana.

HERKKYYSTARKASTELU 2003

Muutos	Likimääräinen vaikutus konsernin liikevoittoon, milj. euroa
Jalostusmarginaali, USD 0,1/bbl	+/- 10
Brent-raakaöljyn hinta, USD 1,0/bbl	+/- 10 ¹⁾
USD, 10 %	+/- 5

Luvut sisältävät suojauksia.

¹⁾ pääasiassa varastovoittoja ja -tappioita

Sähkön markkinahinnan osalta 1 EUR/MWh vaikutus pitkällä aikavälillä on vuositasolla +/- 50 miljoonaa euroa.

> Puheenjohtajan katsaus



Fortumin vuosi 2002 oli monessa suhteessa menestyksenkäs. Yhtiössä toteutettiin hyväksytyn strategian mukaisesti useita merkittäviä yritysjärjestelyjä. Liiketoiminnan tehostaminen jatkui koko yhtiössä ja tulokehitys vahvistui entisestään.

Yhtiön toimiva johto ja koko henkilöstö ansaitsevat parhaat kiitokset venymisestäään ja tuloksekkaasta työskentelystään yhtiön kaikilla toimipaikoilla ja kaikilla tasoilla.



Fortum on jatkanut pohjoismaisen strategiansa toteuttamista. Birka Energi -kaupan päättäminen Ruotsissa, Elnovan osto Suomessa ja useat isot ydintoimintoihin kuulumattomien osien divestoinnit ovat vahvistaneet Fortumin asemaa Pohjoismaissa. Fortum on nyt Pohjoismaiden ykkönen tai kakkonen kaikilla päätoimialueillaan. Sähkö ja lämpö -sektorin yhteispohjoismainen toimintamalli on jo osoittautunut menestyksekkääksi: Suomen ja Ruotsin toimintojen yhdistämisestä saatavat synergiaedut tulevat olemaan paljon arvioitua suuremmat. Öljysektorilla Fortum on säilyttänyt johtavan asemansa puhtaiden liikennepolttoaineiden jalostajana.

Suomen valtion myytyä kesäkuussa 2002 Fortumin osakkeita institutionaalisille ja yksityisille sijoittajille valtion omistus yhtiössä laski 60,8 prosenttiin. Olemme iloisia yhtiötä kohtaan osoitetusta luottamuksesta: osakemyynnin seurauksena kansainvälisten omistajien osuus lähes kaksinkertaistui ja osakkeen likviditeetti parani olennaisesti.

Pohjoismaisten sähkönhintojen kohoaminen loppuvuodesta sai aikaan vilkkaan keskustelun markkinoiden toimivuudesta. Vaikka pohjoismaisilla markkinoilla vielä onkin pullonkauloja, markkinoiden vakautta lisätään avaamalla niitä entisestään. Energian toimitusvarmuus täytyy turvata yhtenäistämällä, ei laatimalla lisää maakohtaisia säännöksiä.

Fortumin on jatkettava asemansa vahvistamista Pohjois-Euroopan markkinoilla tästä lähtökohdasta. Uskomme omistajiemme tukevan yhtiötä tällä tiellä.



Fortumin osingonjakopolitiikan mukaisesti osingon on oltava kilpailukykyinen verrattuna muihin kansainvälisiin öljy-, kaasu- ja sähköyhtiöihin. Tämän mukaisesti hallitus ehdottaa varsinaiselle yhtiökokoukselle, että osinkoa tilikaudelta 2002 maksettaisiin 0,31 euroa osakkeelta. Ehdotus perustuu toimintavuoden tulokseen ja arvioon liiketoimintaympäristön ja Fortumin taloudellisen aseman kehityksestä kuluvana vuonna.

Matti Vuoria

Hallituksen puheenjohtaja

> Toimitusjohtajan haastattelu



“Vuosi 2002 oli muutosten vuosi. Se myös osoitti, että näkemyksemme markkinoista on oikea”, sanoo toimitusjohtaja Mikael Lilius.

MILLAINEN OLI FORTUMIN LIKETOIMINTAYMPÄRISTÖ VUONNA 2002?

Erittäin kuiva syksy ja koko Pohjolassa vallinnut epätavallisen kylmä sää nostivat jyrkästi sähkön markkinahintoja. Tämä oli todella tiukka testi pohjoismaisille vapautuneille sähkömarkkinoille, mutta ne selvisivät siitä! Sähköstä ei ollut pulaa, vaikka huippukuormat olivat korkeampia kuin koskaan ennen. Kysyntä myös vaihteli, kun hinnat kohosivat huippuunsa. Tämä osoitti, että markkinat toimivat hyvin ja niiden pitäisi antaa toimia, jotta ne loisivat kysynnän ja tarjonnan välille tasapainon ja parantaisivat järjestelmän tehokkuutta. Pitkällä tähtäyksellä tämä on kuluttajille ja koko yhteiskunnalle suotuisin vaihtoehto sekä luotettavuuden että hinnan kannalta.

Raakaöljyn hinta pysyi korkeana koko vuoden, mutta kansainvälinen jalostusmarginaali vaihteli melkoisesti. Ensimmäisellä vuosipuoliskolla kärsimme luonnollisesti ennätysalhaisesta jalostusmarginaalista, mutta olimme erittäin tyytyväisiä sen elpymiseen ja siihen, että itse pystyimme säilyttämään oman lisämarginaalimme.

MITEN KOMMENTOISITTE VUODEN 2002 TULOSTA?

Fortum on selvästi menossa oikeaan suuntaan. Millä tahansa taloudellisella mittarilla mitattuna olemme parantaneet tulosta selvästi. Lähestymme taloudellisia tavoitteitamme.

ONKO FORTUMIN STRATEGIAAN TEHTY MUUTOKSIA?

Päinvastoin. Markkinasignaalit ovat vahvistaneet näkemyksemme oikeaksi ja olemme kiteyttäneet strategisia tavoitteitamme edelleen. Vuotta 2002 voisi kuvata vuodeksi, jolloin strategiamme lokahti kohdalteen. Keskityimme edelleen Pohjoismaihin ja myimme ydintoimintoihimme kuulumattomia omaisuuseriä.

Investoimme voimakkaasti Ruotsiin ja Suomeen, kun hankimme Birka Energin ja Elnovan jäljellä olevat puolikkaat. Kaiken kaikkiaan pääsimme tavoitteisiimme. Tärkeän askeleen otimme myös tammikuussa 2003, kun vaihdoimme omaisuuseriä E.ON:in kanssa. Tämä kauppa merkitsee Fortumille läpimurtoa Norjassa ja Luoteis-Venäjällä sekä vahvistaa asemaamme Pohjoismaissa ja muualla Itämeren alueella.

MITEN BIRKA-INTEGRAATIO ON ONNISTUNUT?

Kaupan päättämisen jälkeen aloitimme välittömästi suuren muutosprosessin. Satoja ihmisiä oli mukana kehittämässä uusia ja kilpailukykyisempiä työskentelytapoja. Heidän työnsä on tehnyt minuun todella suuren vaikutuksen. Birkan oston yhteydessä arvioimme synergiaetujen olevan noin 60 miljoonaa euroa vuodessa. Keväällä korotimme arviota 100 miljoonaan euroon. Vain neljä kuukautta kaupan jälkeen meillä oli jo uusi yhteispohjoismainen organisaatio. Nyt, kun olemme tehneet lisää luovaa ja kovaa työtä, uskomme, että pystymme ylittämään myös tämän 100 miljoonan vuotuisen säästötavoitteen.

MIKSI RUOTSISSAKIN SIIRRYTTIIN FORTUM-BRANDIIN?

Se oli aivan luonnollista, kun ottaa huomioon yhteispohjoismaiset markkinat ja yhteispohjoismaisen organisaatiomme. Haasteemme on tehdä Fortumista pohjoismaisten kuluttajien mielestä halutuin energiantoimittaja.

KOITTEKO PETTYMYKSIÄ VUONNA 2002?

Tyydyttävästä tuloksestamme huolimatta olen pettynyt joidenkin liiketoimintojemme suorituksiin. Parantamisen varaa on edelleen, ja jokaisen pitää ymmärtää, miten tärkeää on olla oman toimialamme edelläkävijä, ”best in class”, kuten itse sanomme.

Me pyrimme olemaan edelläkävijöitä myös ympäristöasioissa. Siinä mielessä sähkömarkkinoiden poikkeuksellisella tilanteella, jonka vuoksi otimme käyttöön koko 1 000 MW:n varakapasiteettimme, oli myös selkeä haittapuolensa: päästöjemme määrä kasvoi. Teemme edelleen parhaamme vähentääksemme toiminnastamme aiheutuvia ympäristövaikutuksia, mutta ollakseni rehellinen, lisääntyvä varavoiman käyttö valitettavasti merkitsee suurempia päästöjä, olipa tuottaja kuka hyvänsä.

MIKÄ ON JATKOSSA FORTUMIN ROOLI POHJOISMAISILLA ENERGIAMARKKINOILLA?

Nämä ovat jo nyt ainutlaatuiset markkinat. Eräistä puutteellisuuksista huolimatta ne toimivat hyvin. Markkinoiden hajanaisuuden vuoksi konsolidointia täytyy tapahtua, jotta yrityksellä olisi tarpeeksi taloudellisia mahdollisuuksia tuleviin investointeihin. Fortum on jatkossakin aktiivinen tässä rakennemuutoksessa, koska haluamme olla yksi niistä vahvoista pohjoismaisista yhtiöistä, jotka pystyvät kilpailemaan Euroopan suurien yhtiöiden kanssa. Fortum on tällä hetkellä suurin tai toiseksi suurin toimija, mutta markkinaosuutemme ei ylitä 15 % millään liiketoiminta-alueella. Koska Euroopan markkinat ovat vapautumassa, meidän on tärkeää vahvistaa edelleen asemaamme Pohjoismaissa. Siksi odotamme kovasti pohjoismaisten markkinoiden täydellistä avautumista sekä toiminnan että omistuksen suhteen.

Myös öljyliiketoiminnassa on odotettavissa muutoksia. Pienenä eurooppalaisena toimijana meidän on elintärkeää säilyttää kilpailukykyämme ja vahvistaa asemaamme puhtaita polttoaineita jalostavana yhtiönä. Päätäväisyytemme on palkittu ja olen erittäin tyytyväinen ympäristömyönteisten tuotteidemme kysyntään ja kykyymme säilyttää kansainvälisen jalostusmarginaalin ylittävää lisämarginaalimme. Meillä on öljyn vähittäismyyntiverkosto, joka mahdollistaa uusien tuotteiden tuomisen Itämeren alueen markkinoille, ja sen avulla meidän pitäisi pystyä hyödyntämään erikoisasemaamme vieläkin tehokkaammin.

ITÄMEREN ALUE SIIS KUULUU MIELESTÄNNE POHJOISMAISIIN MARKKINOIHIN?

Kyllä. Euroopan unionin laajetessa pidämme tätä aluetta varsin mielenkiintoisena. Öljyn vähittäismyyntimme kasvaa Baltian maissa ja Puolassa, samoin kaukolämpöliiketoimintamme. Tutkimme aktiivisesti myös muiden liiketoimintojemme mahdollisuuksia tällä alueella.

ENTÄ MILLAISET OVAT FORTUMIN NÄKYMÄT VENÄJÄLLÄ?

Meillä on meneillään 180 miljoonan Yhdysvaltain dollarin investointi Venäjällä. Tämä on yksi suurimmista

länsimaisten yhtiöiden Venäjällä tekemistä investoinneista. Projekti käsittää öljyntuotannon aloittamisen Etelä-Shapkinon kentällä. Lukoilin ja Fortumin omistama yhteisyritys SeverTek tekee hyvää työtä, ja odotamme tuotannon alkavan suunnitelman mukaan loppuvuodesta 2003.

Lisäämme myös omistustamme Lenenergossa, joka on Luoteis-Venäjän suurin sähkö- ja lämpöyhtiö ja huolehtii lähes 7 miljoonan ihmisen energiansaannista. Osuutemme tässä yhtiössä antaa meille erittäin hyvän aseman Pietarin alueella.

Meitä kiinnostaa tulevana kaasun suurkäyttäjänä ja pohjoismaisena toimijana uusi kaasujohto Venäjältä Itämeren poikki Keski-Eurooppaan. Tutkimme myös mahdollisuutta lisätä venäläisen raakaöljyn käyttöä Porvoon jalostamollamme.

YDINVOIMAKYSYMYS ON TULLUT ESILLE UUDESSA VALOSSA. MITÄ SE TARKOITTAÄ?

Tämä on laajempi kysymys, joka liittyy siihen, miten voimme varmistaa tulevaisuuden sähköntarjonnan pohjoismaisilla markkinoilla. Viime vuosina yrityksiä ei ole kannustettu rakentamaan uutta kapasiteettia. Uskon vakaasti, että toimivilla ja vapailla markkinoilla kysyntä ja tarjonta luovat tällaisen kannusteen. Ydinvoima saattaa olla eräs vastaus perusvoimakysymykseen, mutta on muistettava, että tarvitsemme kannusteita myös huipputuotannon lisäämiseksi.

MIKÄ OLI FORTUMIN MENESTYKSEN AVAIN VUONNA 2002?

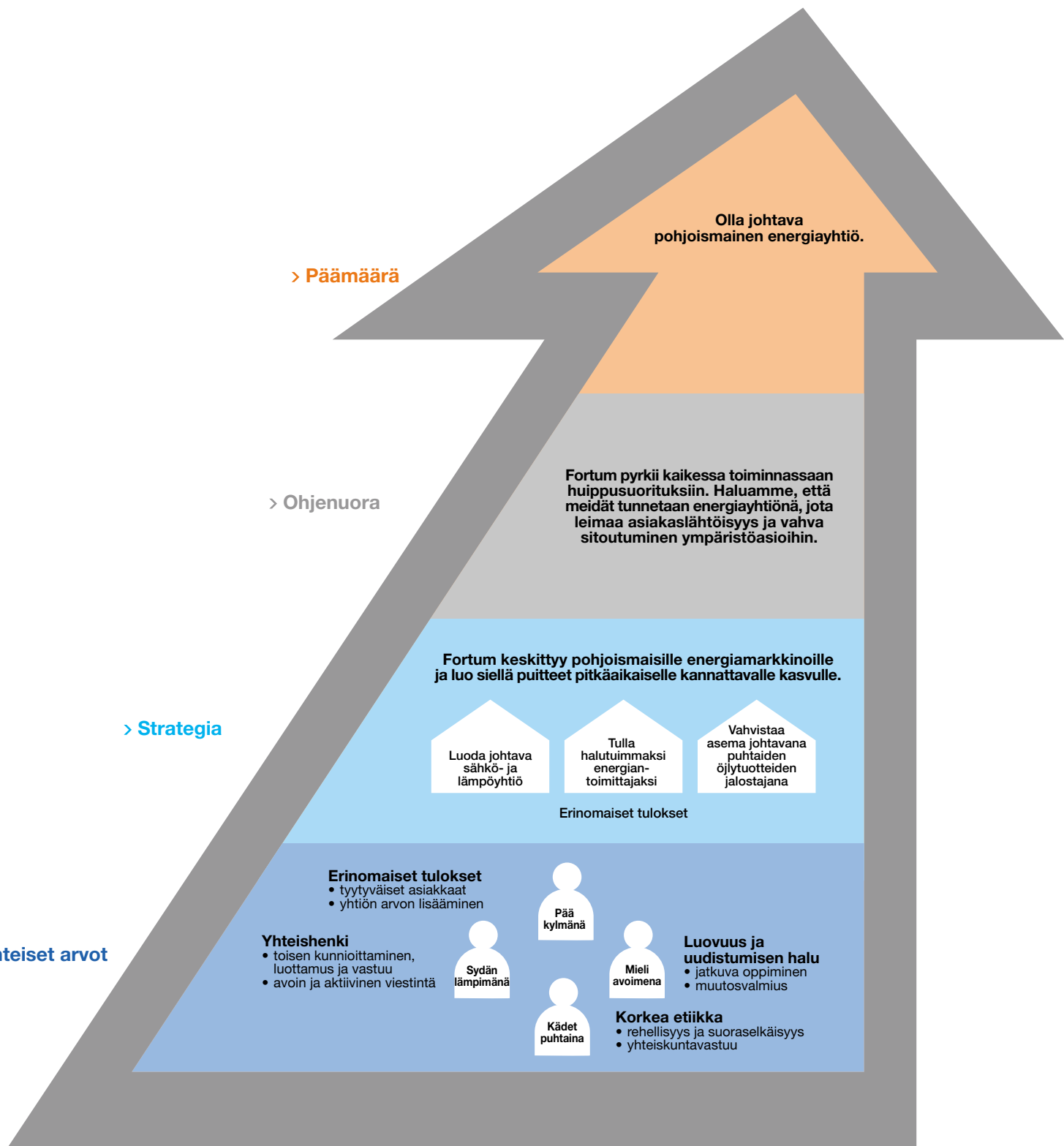
Ihmiset ovat tärkeitä. Vuosi 2002 oli taas suurten muutosten, kovan työn ja myös vaikeiden päätösten vuosi. Ihmiset ovat todellakin venyneet monessakin mielessä. Haluan kiittää siitä tavasta, jolla fortumlaiset ovat toteuttaneet yhteisiä arvoja. Minulle se on tärkein yksittäinen merkki hyvästä kehityksestä tulevaisuudessakin.

MILTÄ FORTUMIN TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ?

Viimeiset vuodet ovat olleet suurten rakennemuutosten aikaa, jolloin Fortum on hankkinut strategisesti tärkeitä omistuksia 6,5 miljardilla eurolla ja myynyt ydinliiketoimintaansa kuulumatonta omaisuutta 2,5 miljardilla eurolla. Tällä hetkellä olemme suurin tai toiseksi suurin toimija pohjoismaisilla energiamarkkinoilla. Keskitymme jatkossakin kassavirtaan ja taseen vahvistamiseen. Velkaantumisasemamme on lähes tavoitetasollaan, mikä antaa meille lisää liikkumavaraa.

Olen erittäin tyytyväinen tapaan, jolla olemme onnistuneet toteuttamaan lupauksemme. Lopullisiin tavoitteisiin on vielä matkaa, mutta olen vakuuttunut siitä, että saavutamme ne koko organisaation osoittaman tavoitteellisuuden ja päätäväisyyden ansiosta.

> Fortumin kompassi



> Energiamarkkinoiden kehitys

Fortum toimii pohjoismaisilla energiamarkkinoilla, jotka ovat edelläkävijä markkinoiden avautumisessa ja parhaiten toimiva sähkömarkkina maailmassa. Vuoden 2002 marraskuussa Euroopan unionin energiaministerit pääsivät yhteisymmärrykseen energiamarkkinoiden vapautumista koskevasta direktiivistä asettaen vuoden 2007 heinäkuun takarajaksi Euroopan sähkö- ja kaasumarkkinoiden täydelliselle avaamiselle. Pohjoismaat Tanskaa lukuun ottamatta täyttävät jo tänään tulevan EU-direktiivin vaatimukset.

> Markkinoiden toimivuus testattu

Vuoden 2002 kevään ja kesän aikana sähkön keskimääräinen spot-hinta Nord Pool -sähköpörsissä oli selvästi vuoden 2001 hintatasoa alempi. Pääasiallisia syitä olivat epätavallisen lämmin sää ja normaalia runsaampi virtaama vuoden ensimmäisen puoliskon aikana. Loppuvuodesta sähkön hintaan keskeisesti vaikuttavien tekijöiden osalta tilanne kiristyi. Syksy oli normaalia kylmempi ja kuivan kesän ja syksyn vuoksi vesi- ja lumivarastot olivat alhaiset, mikä johti sähkön kysynnän ja tarjonnan tasapainon kiristymiseen. Spot-hinnat nousivat jyrkästi, ja kalliimpaa tuotantokapasiteettia otettiin käyttöön.

Nord Poolin johdannaismarkkinat ovat jo usean vuoden ajan olleet kasvussa. Vaikka joidenkin yhdysvaltalaisen toimijoiden vetäytyminen Nord Poolista saattaa hieman hidastaa tätä kehitystä, fyysiset markkinat toimivat kuitenkin hyvin ja finanssikaupan volyymit ovat riittäviä pörsin likviditeetin takaamiseksi. Kevään kuluessa muutamia Nord Poolin toimijoita syytettiin väärinkäytöksistä. Suoritetut tutkimukset osoittivat sittemmin syytökset perättömiksi.

Suomen eduskunnan tekemä periaatepäätös käynnisti valmistelut viidennen ydinvoimalaitoksen rakentamiseksi. Ruotsissa nimettiin neuvottelija, jonka tehtävänä on aloittaa ydinvoiman tulevaisuutta koskevat keskustelut yhtiöiden kanssa.

> Teollisuuden konsolidoituminen eteni Euroopassa

Euroopan energiateollisuuden konsolidoituminen jatkui, joskin aiempaa hitaammin. Useimmat yhdysvaltalaiset sähköalan toimijat jatkoivat vetäytymistään Euroopasta. Pohjoismainen sähkömarkkina, joka on

Euroopan kolmanneksi suurin alueellinen markkina, on fragmentoitunut verrattuna Euroopan markkinoihin yleensä: toimijoina on lukuisia pieniä yhtiöitä, ja suurimpienkin toimijoiden osuus markkinoista on suhteellisen pieni. Eurooppalaisten ja alueellisten yhtiöiden yritysostot muokkasivat toimijakenttää. Konsolidaatiokehityksen arvioidaan jatkuvan suurimpien toimijoiden pyrkiessä edelleen vahvistamaan markkina-asemiaan.

Öljyteollisuudessa konsolidoitumisen pääasiallisena kohteena oli teollisuus Itä-Euroopassa. Etenkin raakaöljymyynnillään vaurastuneet suuret venäläiset öljy-yhtiöt osoittivat jatkuvaa kiinnostustaan olla osallisina Euroopan öljynjalostusteollisuuden sekä vähittäiskaupan konsolidoitumisessa.

> Epävakaus öljymarkkinoilla jatkui

Lähi-idän tilanteen kiristyminen ja Venezuelan sekava sisäpoliittinen tilanne vaikuttivat merkittävästi ilmapiiiriin maailman raakaöljymarkkinoilla. Raakaöljyn barrelihintojen arveltiin sisältävän korkeimmillaan 4–5 dollarin sotalisän. Hintojen epävakaisuutta lisäsivät myös tuotantokiintiöiden noudattamiseen liittyvä epävarmuus sekä kysynnän jääminen jälkeen kasvuo-dukseista. Kiintiöiden noudattamatta jättäminen ja tuotannon lisääntyminen OPECin ulkopuolisissa maissa, etenkin Venäjällä, rajoittivat OPECin mahdollisuuksia kontrolloida hintakehitystä raakaöljymarkkinoilla.

Leudon talven ja varastotasojen nousun vuoksi jalostusmarginaalit olivat poikkeuksellisen heikot vuoden ensimmäisen puoliskon aikana ja jäivät reilusti alle vuoden 2001 keskitason. Vuoden kolmannen neljänneksen aikana marginaalit elpyivät jonkin verran varastotasojen aletessa ja bensiinin kysynnän kasvassa Yhdysvalloissa. Marginaalit laskivat kuitenkin jälleen viimeisen vuosineljänneksen aikana.

Länsi-Euroopassa puhtaiden liikennepolttoaineiden kysyntä säilyi vahvana useiden maiden siirtyessä vähärikkisiin liikenteen polttonesteisiin ennen asetetun määräajan umpeutumista. Euroopan unioni siirtyy rikitömiin (10 ppm) liikennepolttoaineisiin vuodesta 2005 lähtien. Loppuvuodesta 2002 hyväksyttiin direktiivi, joka edellyttää, että kaikki Euroopan unionin alueella markkinoitava bensiini on rikitöntä vuoteen 2009 mennessä.

Heikko Yhdysvaltojen dollari laski euromääräisiä jalostusmarginaaleja, mutta lievensi öljytuotteiden kansainvälisten hintojen nousun vaikutusta EMUun kuuluvissa maissa.

Segmenttikatsaukset >



> Sähkö, lämpö ja kaasu

> Generation > Portfolio Management and Trading > Heat > Värme > Gas > Markets (sähkö)

- Sähköntuotannossa merkittäviä järjestelyjä, Birka Energi yhdistettiin kokonaan Fortumiin
- Hinnat nousivat jyrkästi syksyllä pohjoismaisessa sähköpörssissä
- 1 000 MW varakapasiteettia otettiin käyttöön sähköntoimitusten varmistamiseksi

Fortumin tavoitteena on tulla Pohjoismaiden johtavaksi sähkö- ja lämpöyhtiöksi. Tällä hetkellä Fortum on Pohjoismaiden toiseksi suurin sähköyhtiö ja johtava kaukolämmön tuottaja. Yhtiö omistaa ja hallinnoi sähkö- ja lämpövoimalaitoksia ja sillä on osuuksia muiden omistamissa voimalaitoksissa. Fortum myy näiden voimalaitosten tuottamaa sähköä ja lämpöä pohjoismaisille markkinoille. Fortumilla on myös kaasuliiketoimintaa.

Fortumin sähkö- ja lämpövoimalaitokset täyttävät yhä tiukentuvat ympäristövaatimukset. Uuden kapasiteetin ollessa kyseessä Fortumin etuna on yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon osaaminen sekä voimalaitokset, joissa käytetään ympäristöä vähemmän kuormittavia polttoaineita, kuten kaasua ja biomassaa.

> Korkeat sähkön markkinahinnat vuoden lopussa

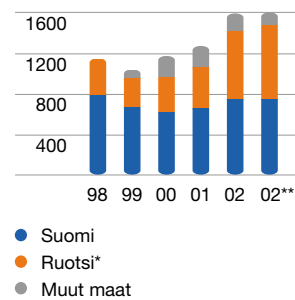
Alkuvuoden poikkeuksellisen leudon sään ja runsaiden sateiden seurauksena vesi- ja lumivarastot olivat keskimääräistä suuremmat, ja sähkön hinnat laskivat kahden ensimmäisen neljänneksen aikana. Elokuussa alkanut poikkeuksellisen kuiva kausi heikensi vesitilannetta ja sähkön hinta lähti nousuun. Vesitilanteen jatkuva heikentyminen loppuvuodesta ja viimeisen neljänneksen tavanomaista kylmempi sää johtivat vielä jyrkempään hintojen nousuun. Sähkön koko vuoden keskihinta pohjoismaisessa sähköpörssissä (Nord Pool) oli 26,9 (23,1) euroa megawattitunnilta (MWh), mikä oli noin 16 % enemmän kuin vuonna 2001. Ruotsin ja Suomen aluehinnat olivat hieman korkeammat. Sähkön markkinahinnan nousu johti myös korkeampiin sähkön vähittäishintoihin.

Vesivoimaa tuotettiin Pohjoismaissa 206 (212) TWh, mikä on 3 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Huolimatta kuivasta vuoden jälkipuoliskosta, koko

AVAINLUVUT

milj. euroa	2002	2001
Liikevaihto	2 898	2 227
-sähkönmyynti	1 588	1 269
-lämmönmyynti	649	464
-muu myynti	661	494
Liikevoitto	560	367
Sidottu pääoma	8 642	5 873
Sidotun pääoman tuotto, %	6,9	6,3
Investoinnit	2 701	197
Henkilöstö keskimäärin	2 936	2 920

SÄHKÖNMYYNIN LIIKEVAIHTO ALUEITTAIN > milj. euroa

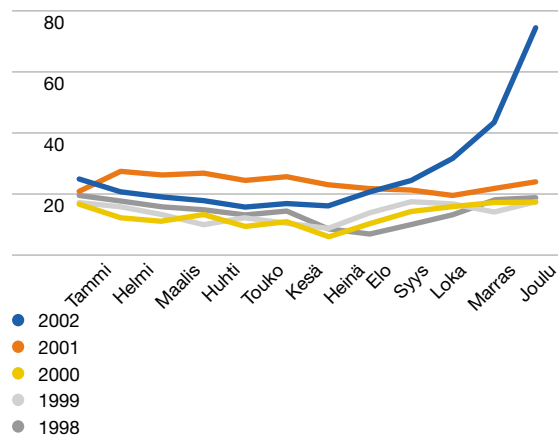


*) sisältää Birka Energin luvut kokonaan 1.3.2002 lähtien, 50 % ennen sitä

***) sisältää Birka Energin luvut kokonaan koko vuodelta, mutta ei Saksan sähköliiketoiminnan lukuja

SÄHKÖN MARKKINAHINTA, NORD POOL

> euroa/MWh, systeemihinnan kuukausikeskiarvo



vuoden tuotanto oli kuitenkin hieman suurempi kuin keskimääräisenä vesivuonna. Vuoden lopussa pohjoismaiset vesivarastot olivat 27 TWh 1990-luvun keskiarvoa pienemmät. Pohjoismaisesta sähköstä noin 54 % tuotettiin vesivoimalla, noin 23 % ydinvoimalla, 22 % lämpövoimalla ja 1 % tuulivoimalla.

> Sähkönmyynti kasvoi Pohjoismaissa

Fortumin sähkönmyynti Pohjoismaissa oli 54,5 (47,1) TWh ja Pohjoismaiden ulkopuolella 4,5 (6,6) TWh. Sähkönmyynnin liikevaihto Pohjoismaissa oli 1 421 (1 063) miljoonaa euroa ja muualla 167 (206) miljoonaa euroa. Fortumin Pohjoismaissa myymän sähkön keskihinta nousi noin 10 %. Pohjoismaissa sähköstä 75 (71) % myytiin yritysasiakkaille ja sähkönjakeluyhtiöille ja 15 (12) % kotitalouksille, 10 (17) % oli sähköpörssimyyntiä. Sähköntoimitusten lisäksi yritysasiakkaille ja yhteistyökumppaneille myytiin myös sähkösalkunhallintapalveluja. Fortumin myynnin osuus Pohjoismaiden sähkönkulutuksesta oli 14 (12) %.

SÄHKÖNMYynti ALUEITTAIN > TWh

	2002 pro forma *)	2002 **)	2001**)
Ruotsi	30,4	28,0	19,4
Suomi	26,2	26,2	27,6
Muut maat	3,1	4,8	6,7
Yhteensä	59,7	59,0	53,7

*) sisältää Birka Energin luvut kokonaan koko vuodelta, mutta ei Saksan sähkönmyyntiä vuonna 2002

***) sisältää Birka Energin luvut kokonaan 1.3.2002 lähtien, 50 % ennen sitä

> Pohjoismainen strategia vahvistui

Helmikuussa saatiin päätökseen Birka Energi AB:n jäljellä olleen 50 prosentin osuuden osto. Kaupalla Fortum vahvisti asemaansa Pohjoismaiden toiseksi suurimpana sähköntuottajana ja -myyjänä ja johtavana kaukolämmön tuottajana. Fortumilla on 1,2 miljoonaa sähköasiakasta, ja se toimittaa lämpöä 11 000 kiinteistölle, kotitaloudelle, teollisuuslaitokselle ja lämpöyhtiölle.

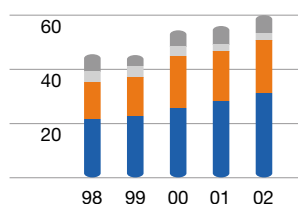
Tammikuussa 2003 Fortum ja E.ON sopivat omaisuuserien vaihdosta. Kaupat vahvistavat Fortumin asemaa sen ydintoimialueilla Pohjoismaissa ja muualla Itämeren alueella.

Pohjoismaihin keskittyvän strategiansa mukaisesti Fortum myi Fortum Energie GmbH:n Saksassa ja Regional Power Generators Limitedin Isossa-Britanniassa. Suomessa sähköntuotannon optimointia jatkettiin myymällä osuuksia joistakin voimalaitoksista.

> Sähköntuotantokapasiteetti tehokkaassa käytössä

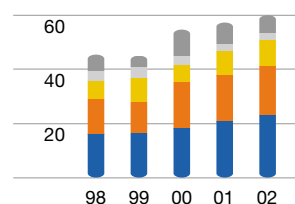
Fortumin sähköntuotantokapasiteetti oli vuoden lopussa yhteensä 11 347 MW, josta 11 091 MW oli Pohjoismaissa. Kaikkiaan sähköä tuotettiin omilla ja osakkuusvoimalaitoksissa 50,6 (46,5) TWh. Fortum tuotti Pohjoismaissa yhteensä 46,5 (41,0) TWh sähköä, eli 12 (11) % alueella tuotetusta sähköstä. Kuivan ja kylmän loppuvuoden sekä vähäisen vesivoimatuotannon vuoksi Fortumin pitkäaikaissäilönnässä sekä vähäisessä käytössä olleita voimalaitoksia otettiin tuotantokäyttöön. Fortumin omasta sähköntuotannosta Pohjoismaissa vesivoiman osuus oli 18,1 (17,0) TWh eli 39 (41) % ja ydinvoiman osuus 22,0 (18,7) TWh eli 47 (46) %. Lämpövoiman osuus oli 14 (13) %.

SÄHKÖNHANKINTA HANKINTALÄHTEITTÄIN > TWh



- Oma tuotanto
- Osuudet
- Hankinta Venäjältä
- Muu hankinta

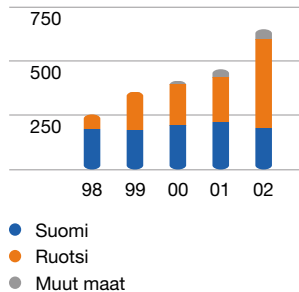
SÄHKÖNHANKINTA ENERGIALAJEITTAIN > TWh



- Ydinvoima
- Vesivoima
- Lämpövoima
- Hankinta Venäjältä
- Muu hankinta

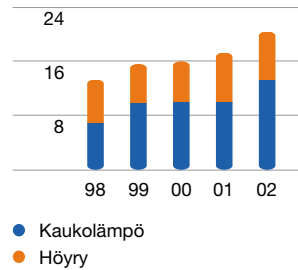
LÄMMÖNMYYNIN LIIKEVAIHTO

> milj. euroa



KAUKOLÄMMÖN JA HÖYRYN MYYNTI

> TWh



Suomen eduskunta hyväksyi keväällä 2002 Teollisuuden Voiman (TVO) hakemuksen uuden ydinvoimalaitoksen rakentamisesta. TVO:n osakkaat, Fortum mukaan lukien, tekevät päätöksen osallistumisestaan hankkeeseen todennäköisesti vuoden 2003 lopulla.

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen (976 MW) sekä 26,6 prosentin osuuden TVO:n Olkiluodon ydinvoimalaitoksesta (447 MW). Ruotsissa Fortumilla on 43,4 prosentin osuus Oskarshamnin ydinvoimalaitoksesta (964 MW) ja 22,2 prosentin osuus Forsmarkista (681 MW).

Yhteensä Fortumilla on 3 068 MW ydinvoima- ja 4 533 MW vesivoimakapasiteettia. ➤

> Lämpöliiketoiminta laajeni Itämeren alueella

Fortum tarjoaa lämpöasiakkailleen kaukolämpöä ja prosessihöyryä sekä kylmä- ja jäähdytysenergiaa ja näihin liittyviä palveluja. Lämpöliiketoiminnassa Fortumin markkina-alueeseen kuuluvat Pohjoismaat ja Itämeren alue.

Ruotsissa AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad (Fortum Värme), jonka Fortum omistaa yhdessä Tukholman kaupungin kanssa, on vastuussa lämpöliiketoiminnasta. Tähän liiketoimintaan kuuluu pääasiassa kaukolämmön tuotanto ja jakelu Tukholman alueella. Tukholman kaupungilla on 50 prosentin taloudellinen osuus yhtiöstä, joka on toiminnallisesti yhdistetty Fortumiin.

Fortumin lämmönmyynti oli yhteensä 20,4 (17,3) TWh, josta Ruotsissa 8,2 (4,7) TWh ja Suomessa 9,8 (10,9) TWh. Teollisuudelle toimitetun prosessihöyryn osuus oli 5,4 (5,8) TWh ja kaukolämmön osuus 12,7 (9,8) TWh Pohjoismaissa.

Fortumin lämmöntuotantokapasiteetti oli yhteensä 8 266 MW, josta 7 813 MW oli Pohjoismaissa. Luku

sisältää myös osakkuusvoimalaitokset. Lämmöntuotanto Fortumin omissa ja osakkuusvoimalaitoksissa Pohjoismaissa oli yhteensä 17,8 (15,3) TWh. Ympäristötavoitteidensa mukaisesti Fortum pyrkii lisäämään biopolttoaineiden käyttöä polttoainevalikoimassaan sekä edistämään jätteiden kierrätystä energiaksi kaikissa lämpölaitoksissaan.

LÄMMÖNMYynti ALUEITTAIN > TWh

	2002 pro forma*	2002**	2001**
Ruotsi	9,4	8,2	4,7
Suomi	9,8	9,8	10,9
Muut maat	2,4	2,4	1,7
Yhteensä	21,6	20,4	17,3

*) sisältää Birka Energin luvut kokonaan vuodelta 2002

**) sisältää Birka Energin luvut kokonaan 1.3.2002 lähtien, 50 % ennen sitä

Syksyllä Fortum Värme aloitti Högdalenin voimalaitoksen perusparannus- ja laajennustyöt Tukholmassa. Investointi lisää kapasiteettia ja muuttaa polttoainevalikoimaa enemmän jätteenpolttua hyödyntäväksi. Uusi kattila korvaa vuosittain 70 000 tonnia polttoöljyä jätepolttoaineella ja vaikuttaa myönteisesti siten myös eteläisen Tukholman alueelliseen jätehuoltoon.

Joulukuussa Fortum osti 73 % puolalaisesta kaukolämpöyhtiöstä Dolnoślaski Zakład Termoeenergetyczny SA (DZT) ja allekirjoitti aiesopimuksen, joka koski 45 prosentin osuuden ostoa virolaisesta Tartu Energia AS:sta.

> Kaasuliiketoiminnan mahdollisuuksia tutkittiin

Fortum tutki edelleen kaasun tukkumyynnin liiketoimintamahdollisuuksia Pohjoismaissa. Mielenkiinto

kohdistui pääasiassa Ruotsiin, jossa tehtiin markkina-selvityksiä kaasun mahdollisesta käytöstä Tukholman alueella ja Keski-Ruotsissa.

Fortum omistaa osuuksia kaasuyhtiöissä Suomessa, Ruotsissa ja Virossa. Konsernin toiminnan painottuessa selvästi Pohjoismaihin Fortum käynnisti suunnitelmat kaasunmyyntinsä lopettamisesta kotitalouksille Isonsa-Britanniassa.

Neuvottelut North Transgas Oy:n omistusohjan laajentamisesta jatkuivat. Yhtiön omistavat Fortum ja venäläinen OAO Gazprom. North Transgas suunnittelee kaasuputkihanketta Venäjältä Länsi-Eurooppaan.

> T & K:n avulla hiilidioksidipäästöt pienemmiksi

Tutkimus ja kehitys keskittyi hiilidioksidipäästöttömään sähköntuotantoon. Pääpaino oli vesivoiman tuotantokyvyssä, käytössä ja kunnossapidossa sekä ydinvoimalaitosten turvallisuudessa. Tutkimus- ja kehitysinvestointeihin käytettiin yhteensä 7 (8) miljoonaa euroa.

SÄHKÖNKÄYTTÖ POHJOISMAISSA

- > Pohjoismaissa käytettiin 386 TWh sähköä, mikä oli 1,8 % edellisvuotta vähemmän ja 5,3 % enemmän kuin viisi vuotta sitten

- > Suomessa sähkönkäyttö kasvoi noin 2,6 % ja väheni Ruotsissa 1,4 %

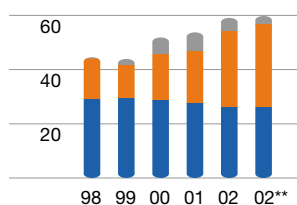
- > Suomessa sähköä käytettiin 83 TWh, josta teollisuuden osuus oli 53 %

- > Ruotsissa vastaavat luvut olivat 148 TWh ja 39 %

- > Vesivoiman osuus Pohjoismaissa tuotetusta sähköstä oli 54 %

SÄHKÖNMYynti ALUEITTAIN

> TWh



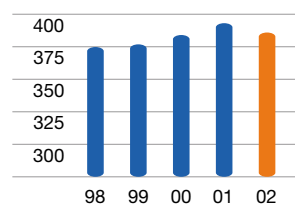
- Suomi
- Ruotsi*
- Muut maat

*) sisältää Birka Energin luvut kokonaan 1.3.2002 lähtien, 50 % ennen sitä

**) sisältää Birka Energin luvut kokonaan koko vuodelta, mutta ei Saksan sähköliiketoiminnan lukuja

SÄHKÖNKÄYTTÖ POHJOISMAISSA

> TWh



> Sähkönsiirto

> Distribution

- Johtava asema pohjoismaisilla sähkönjakelumarkkinoilla saavutettiin
- Birka Energin ja Uudenmaan Sähköverkon toiminnot integroitiin Fortumiin
- Hinnoittelurakenteen yhtenäistäminen aloitettiin Ruotsissa

Sähkönsiirto on olennainen osa Fortumin strategiaa tulla johtavaksi pohjoismaiseksi energiayhtiöksi.

Asiakasmäärän perusteella Fortum on suurin toimija pohjoismaisilla jakelumarkkinoilla. Ruotsissa, Suomessa ja Virossa Fortum omistaa ja käyttää jakelu- ja alueverkkoja sekä jakaa sähköä yhteensä 1,3 miljonnalle asiakkaalle. Sähkönjakelun markkinaosuus on 15 % Suomessa ja 20 % Ruotsissa.

> Rakentamassa Pohjoismaiden johtavaa energiayhtiötä

Vuoden aikana toteutettiin merkittäviä yritysostoja ja -myyntejä osana Fortumin kokonaisstrategiaa. Maaliskuun 2002 alusta lähtien ruotsalaisen Birka Energin sähkönjakelutoiminta on kuulunut sataprosenttisesti Fortumin lukuihin. Toukokuussa Fortum hankki loput 50 % suomalaisesta Elnovasta, johon kuuluu sähkönjakeluyhtiö Uudenmaan Sähköverkko Oy, jonka toimialue rajoittuu Fortumin alueeseen Lounais-Suomessa. Kaupan seurauksena Fortumin osuus Suomen sähkönjakelumarkkinoista kasvoi 15 prosenttiin.

Fortum myi maaliskuussa osuutensa (27,6 %) Espoon Sähkö Oyj:stä. Toukokuussa Fortum myi Saksan sähkönjakelutoimintansa.

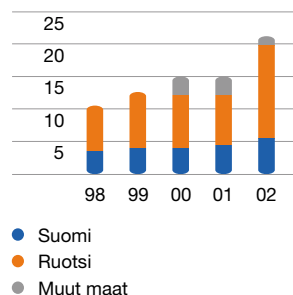
Jakeluverkkosiirron määrä oli 21,2 (15,0) TWh ja alueverkkosiirron 20,6 (16,7) TWh. Alueverkkosiirto Fortum-konsernin ulkopuolisille asiakkaille oli yhteensä 14,3 (8,4) TWh Ruotsissa ja 6,3 (8,2) TWh Suomessa.

Toukokuun lopulla Tukholmassa oli laaja tunnelipalosta aiheutunut sähkökatko, joka koski noin 50 000 henkilöä. Sähkötoimitukset saatiin palautettua kaikille asiakkaille 52 tunnin kuluessa. Vahinkoa kärsineille kotitalousasiakkaille ja yhtiöille on maksettu yhteensä 8,4 miljoonan euron vahingonkorvaukset. Vastaavien

AVAINLUVUT

milj. euroa	2002	2001
Liikevaihto	640	473
- jakeluverkot	526	376
- alueverkot	80	54
- muu myynti	34	43
Liikevoitto	279	135
Sidottu pääoma	3 200	2 113
Sidotun pääoman tuotto, %	9,3	6,2
Investoinnit	1 394	100
Henkilöstö keskimäärin	965	954

JAKELUVERKOISSA SIIRRETYN SÄHKÖN MÄÄRÄ > TWh



FORTUMIN SÄHKÖNSIIRTOLIIKETOIMINTA

Fortumin tavoitteena on toimittaa asiakkailleen sähköä turvallisesti ja luotettavasti. Sähkönsiirtoliiketoiminta muodostuu seuraavista osista:

- > sähkön alue- ja jakeluverkkosiirto ja verkosto-omaisuuden hallinta Suomessa, Ruotsissa ja Virossa
- > jakeluverkko, pituus on 137 824 km, 0,4-20 kilovoltin johdot ja muuntajat
- > alueverkko, pituus 8 464 km, 110 kilovoltin johdot ja muuntajat.

Suomessa suurin sallittu markkinaosuus yhdellä toimijalla on 25 % koko maan 0,4 kilovoltin jakeluverkossa siirretystä sähköenergiasta. Vuoden 2002 lopussa Fortumin osuus oli 15 %.

katkosten estämiseksi tunnelin ulkopuolelle sijoitetaan kaksi uutta kaapelia.

> Sähkönjakeluliiketoiminnan sääntely

Sähkönjakelu on hyväksytty luonnolliseksi monopoliksi ja siirtotariffeja säädellään kansallisesti.

Suomessa Energiamarkkinavirasto on ottanut tehokkuuden tunnusluvuksi laskelmiin, joilla arvioidaan sähkönjakeluyhtiöiden voiton kohtuullisuutta. Tehokkuuslaskelmat perustuvat DEA (Data Envelopment Analysis) -malliin, jossa tehokkuutta arvioidaan siten, että vaikutettavissa olevia kuluja, siirretyn sähkön määrää ja laatua, verkostopituutta ja asiakasmäärää vertaillaan suhteellisesti tilastollisin menetelmin. Energiamarkkinavirasto mittasi sähkönjakeluyhtiöiden vuosittaista tehokkuutta vuosien 1999, 2000 ja 2001

tietojen perusteella. Fortumin sähkönjakelun tehokkuus oli kaikissa mittauksissa 100 %.

Ruotsissa valmistellaan siirtymistä teoreettiseen optimiverkkoon vertaavaan malliin vuonna 2004. Malli arvioi sähkönsiirron hintoja erilaisissa toiminnallisissa ympäristöissä ja vertaa objektiivisesti tehokkuuseroja erilaisten verkkoyhtiöiden välillä.

Lainsäädäntö vaikuttaa merkittävästi myös sähkön toimitushäiriöiden korvaamismallin kehittämiseen. Suomen hallitus valmistelee sähkömarkkinalain muutosta, jonka mukaan yli 12 tunnin katkokset sähkön toimituksessa pitää korvata. Ruotsissa energiajärjestö Svensk Energi on tehnyt päätöksen vapaaehtoisesta korvausmallista, jonka mukaan yli 24 tunnin keskeytys aiheuttaisi 25 prosentin korvauksen. Tämäntasoisien korvauksen ei arvioida vaikuttavan Sähkönsiirto-segmentin tulokseen.

JAKELUVERKOISSA SIIRRETYN SÄHKÖN MÄÄRÄ > TWh

	2002 pro forma*)	2002**)	2001**)
Ruotsi	15,3	14,4	7,7
Suomi	6,0	5,4	4,4
Muut maat	0,1	1,4	2,9
Yhteensä	21,4	21,2	15,0

*) sisältää 100 % Birka Energistä ja Uudenmaan Sähköverkosta koko vuodelta, mutta ei Saksan sähkönsiirtoliiketoiminnan lukuja

***) sisältää 100 % Birka Energistä 1.3.2002 lähtien, 50 % ennen sitä

SÄHKÖNJAKELUASIAKKAIDEN MÄÄRÄ ALUEITTAIN

	2002	2001
Ruotsi*)	890,000	450,000
Suomi**)	390,000	280,000
Muut maat	20,000	180,000
Yhteensä	1,300,000	910,000

*) sisältää 100 % Birka Energistä 1.3.2002 lähtien, 50 % ennen sitä

***) Uudenmaan Sähköverkko Oy:n hankinta toukokuussa 2002

> Fortum Energy Solutions

> Energy Solutions (Service 1.1.2003 lähtien)

- Voimalaitos-engineeringin uudelleenjärjestely saatiin päätökseen
- Painopiste voimalaitosten käytössä ja kunnossapidossa
- Uusia käyttö- ja kunnossapitosopimuksia solmittiin

Service vahvistaa Fortumin asemaa Pohjoismaissa tarjoamalla tehokkaita ja laadukkaita kunnossapitopalveluja. Pohjoismaissa kasvua haetaan teollisuuden kunnossapitopalveluista ja kansainvälisesti energian tuottamiseen liittyvistä erikoispalveluista.

Fortum Servicen päätoimialana on tarjota käyttö- ja kunnossapitopalveluja voimalaitoksille ja keskisuurelle teollisuudelle. Se on myös erikoistunut yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotannon teknologiaan (CHP) sekä energia-alan konsultointiin.

Voimalaitos-engineeringin uudelleenjärjestely saatiin valmiiksi tammikuun 2003 alussa ja yksikön nimi muutettiin Fortum Serviceksi. Voimalaitos-engineeringin toimintaan kuuluivat keskisuurten voimalaitosten myynti ja perusparannukset sekä konsultointi-, projektinjohto- ja suunnittelupalvelut.

> Ydinosaaminen käytössä ja kunnossapidossa

Service hoitaa Fortumin voimalaitosten kunnossapitoa sopimusperusteisesti ja myy käyttö- ja kunnossapitopalveluja ulkopuolisille asiakkaille niin Suomessa kuin ulkomailla.

Vuoden aikana kunnossapitotoiminto laajeni uudelle alalle, kemianteollisuuteen. Vuoden aikana kehitettiin uusi sopimusperusteinen kunnossapitomalli voimalaitoksia varten. Malli sisältää turbiinien, generaattorien ja prosessilaitteiston kunnonhallinnan ja ylläpidon. Malli on vakiinnuttanut asemansa Suomessa, ja liiketoiminnan odotetaan kasvavan tulevina vuosina.

> Useat projektit valmistuivat ja uusia sopimuksia allekirjoitettiin

Suomessa saatiin valmiiksi kaksi suurta vesivoimalan peruskorjaushanketta. Sekä Suomessa että Ruotsissa solmittiin useita uusia kunnossapito- ja peruskorjausso-

AVAINLUVUT

milj. euroa	2002	2001
Liikevaihto	664	603
Liikevoitto	37	13
Sidottu pääoma	96	236
Sidotun pääoman tuotto, %	19,7	5,5
Investoinnit	27	80
Henkilöstö keskimäärin	4 948	5 442

pimuksia sekä sähköasemien kunnossapitosopimuksia. Etelä-Ruotsista Fortum Service sai seitsemän vuoden sopimuksen jakeluverkon kunnossapidosta.

Malesiassa allekirjoitettiin 720 MW:n kombivoimalaitoksen käyttö- ja kunnossapitosopimus ja Malesiassa, Isossa-Britanniassa, Thaimaassa, Saksassa ja Suomessa olevien asiakkaiden toimeksiannosta peruskorjattiin useita kaasu- ja höyryturbiineja.

> Keskittyminen Pohjoismaiden käyttö- ja kunnossapitomarkkinoille

Saksassa sijaitsevan Afferden kombivoimalaitoksen myynti saatiin päätökseen kesäkuussa ja Thaimaassa sijaitsevan tytäryhtiön Laem Chabang Power Company Limitedin myynti joulukuussa. Fortumin käyttö- ja kunnossapitosopimus Laem Chabangin voimalaitoksen kanssa jatkuu.

Voimalaitos-engineeringin järjestelyt saatiin päätökseen 1.1.2003, jolloin Fortum Engineeringin osakkeet siirrettiin uuteen Fortumin osittain omistamaan yhtiöön.

> Tuote- ja palvelukonseptien kehitys jatkuu

Ydinliiketoimintaan, käyttöön ja kunnossapitoon, keskittyminen jatkuu vuonna 2003. Laitoksien suorituskäytön parantamiseen, prosessien optimointiin ja kunnonhallintaan tähtäviä tuote- ja palvelukonsepteja aiotaan vahvistaa entisestään. Ne on tarkoitus esitellä uusilla markkinoilla, ensiksi Ruotsissa.

> Öljynjalostus ja markkinointi

> Oil Refining > Oil Retail > Shipping > Markets (öljy)

- Täysi valmius rikittömien liikenne-polttoaineiden valmistukseen; etanolipohjainen bensiini markkinoille
- Iso-oktaanituotanto aloitettiin Kanadassa
- Aluskannan uudistamista jatkettiin

Fortum on Pohjoismaiden suurin öljynjalostaja. Sen jalostuskapasiteetti on noin 14 miljoonaa tonnia vuodessa. Fortum on toinen kahdesta suurimmasta öljytuotteiden toimittajasta pohjoismaisilla tukkumarkkinoilla. Yhtiöllä on kaksi öljynjalostamoaa Suomessa, liikenneasemaverkosto ja muita myyntipisteitä sekä Suomessa että muissa Itämeren alueen maissa. Fortum sekä valmistaa että myy bensiinejä, dieselpolttoaineita, kevyitä ja raskaita polttoöljyjä, lentopolttoaineita, perusöljyjä, voiteluaineita, bensiinikomponentteja, bitumeja sekä liuottimia ja nestekaasua. Lisäksi Fortum omistaa ja rahtaa säiliöaluksia sekä omistaa öljyterminaaleja.

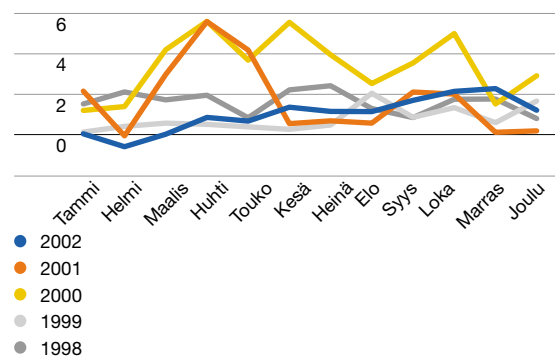
Fortum keskittyy ympäristöä vähemmän kuormittavien öljytuotteiden kehittämiseen, tuotantoon ja markkinointiin. Jalostamoiden strategisesta sijainnista on hyötyä vientimarkkinoita ajatellen. Itämeren alueen ulkopuolella Fortum keskittyy ympäristömyötäisiin tuotteisiin. Näitä ovat etenkin pitkälle jalostetut poltto- ja voiteluainekomponentit.

> Jalostusmarginaalit elpyivät

Kansainvälinen jalostusmarginaali Luoteis-Euroopassa (Brent Complex) oli huomattavasti edellisvuotta

JALOSTUSMARGINAALI ROTTERDAMISSA 1998–2002

> USD/bbl



AVAINLUVUT

milj. euroa	2002	2001
Liikevaihto	7 195	7 223
Liikevoitto	259	242
Sidottu pääoma	1 514	1 688
Sidotun pääoman tuotto, %	16,3	14,3
Investoinnit	177	224
Henkilöstö keskimäärin	4 387	4 524

alempi. Vuoden alussa se liikkui nollarajan tuntumassa, mutta elpyi seuraavien neljänneksen aikana. Koko vuoden marginaalin keskiarvo oli 1,0 (1,9) dollaria barrelilta.

Fortumin lisämarginaali oli edelleen noin kaksi dollaria barrelilta parempi kuin kansainvälinen jalostusmarginaali. Tämä johtuu jalostamoiden monipuolisuudesta ja kyvystä valmistaa laadukkaita, ympäristömyötäisiä tuotteita.

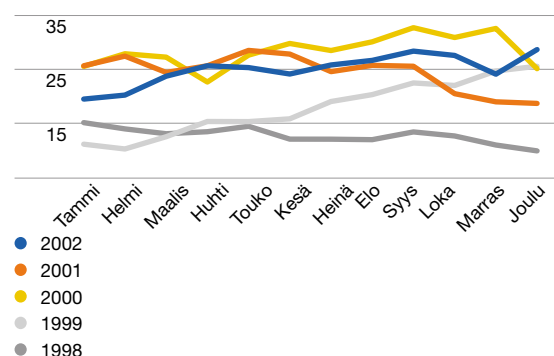
> Markkinaosuudet pysyivät vakaina

Fortumin osuus öljytuotteiden tukkumarkkinoista Suomessa oli noin 75 (75) %, 8,0 (7,8) miljoonaa tonnia ja öljytuotteiden vähittäismyynnistä noin 39 (40) %, 3,9 (3,8) miljoonaa tonnia. Fortumin jalostamien öljytuotteiden vienti Suomesta oli 5,2 (4,9) miljoonaa tonnia. Tästä määrästä 2,8 miljoonaa tonnia oli moottoribensiiniä ja 1,9 miljoonaa tonnia dieselpolttoainetta.

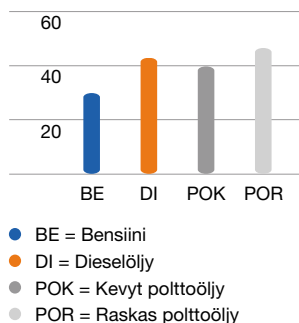
Puolet moottoribensiinistä vietiin Euroopan markkinoille. Tästä 90 % oli vähärikkistä (rikkipitoisuus alle 50 ppm) tai rikitöntä (rikkipitoisuus alle 10 ppm). Saksa on rikittömän bensiinin päämarkkina-alue. Toinen puoli viedään Yhdysvaltoihin ja Kanadaan.

BRENT-RAAKAÖLJYN HINTA 1998–2002

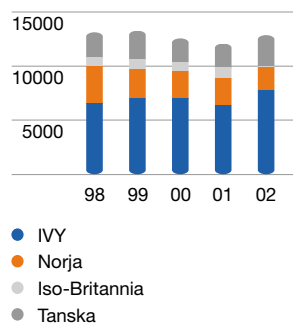
> USD/bbl



FORTUMIN ÖLJYTUOTTEIDEN VÄHITTÄIS-
MYYNTIOSUUS SUOMESSA > %



RAAKAÖLJYN JA SYÖTTÖAINEIDEN
HANKINTA JALOSTAMOILLE > 1 000 t



Kaikki viety dieselpolttoaine oli joko vähärikkistä tai rikitöntä. Dieselpolttoaineen päämarkkinat ovat Ruotsissa, Alankomaissa ja Saksassa.

Neste-liikenneasemaverkosto myi yhteensä 1 253 (1 134) miljoonaa litraa bensiiniä ja 1 149 (1 122) miljoonaa litraa dieseliä Suomessa, Pietarin alueella ja Itämeren alueen maissa.

Toukokuussa Fortum myi 24 Ruotsissa sijaitsevaa dieselasemaansa. Vuoden aikana Itämeren alueen maissa ja Venäjällä avattiin 10 uutta Neste-asemaa. >

> Yhä enemmän ympäristömyötäisiä tuotteita

Maaliskuussa 2002 Naantalin jalostamolla otettiin käyttöön uusi bensiinin rikinpoistoyksikkö. Vuosien 2001 ja 2002 investointien ansiosta Fortumilla on valmiudet siirtyä kokonaan rikittömään liikennepolttoainetuotantoon. Fortum on jo vuosia valmistanut ja vienyt rikittömiä polttoaineita Ruotsiin ja Saksaan, toisin sanoen maihin, joissa verokannusteet edistävät näiden tuotteiden markkinointia.

Fortum tutkii mahdollisuutta lisätä Porvoon jalostamon rikittömän dieselpolttoaineen tuotantoa 25–30 % eli noin miljoonalla tonnilla. Tällä hetkellä Fortum jalostaa yli neljä miljoonaa tonnia dieseliä vuodessa.

Jalostamoilla venäläisen raakaöljyn ja syöttöaineiden käyttö lisääntyi. Venäjällä sijaitsevasta Primorskin öljyterminaalista tuotiin logistisesti kilpailukykyistä raakaöljyä. Vuonna 2002 Fortum allekirjoitti myös ensimmäiset pitkäaikaiset sopimukset Primorskin raakaöljytoimituksista.

Elokuussa Fortum käynnisti etanolipohjaisen 98-oktaanisen bensiinin tuotannon Porvoon jalostamolla. Näin Fortum valmistautuu Euroopan unionin biopolttoainedirektiiviehdotukseen, jonka mukaan liikennepolttoaineissa olevien biokomponenttien määrää lisätään

vähitellen vuoden 2005 alusta. Hankkeessa käytettävälle etanolille on myönnetty määräaikainen polttoaineverohuojennus (30 senttiä/litra).

Toukokuussa aloitti toimintansa Pohjoismaiden ensimmäinen hakepolttonesteen koetuotantolaitos Porvoon jalostamolla. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla aloitettiin Porvoon jalostamolla virtausta parantavan lisäaineen (FIA) tuotanto. Fortumin omaan tutkimus- ja kehitystyöhön perustuva FIA pienentää raakaöljyn ja muiden öljytuotteiden kitkaa putkistoissa ja mahdollistaa siten suuremmat virtausnopeudet. Tämän ansiosta siirtoputkistojen kapasiteetti saattaa kasvaa jopa 50 %.

> Komponentteja puhtaampiin liikennepolttoaineisiin

Fortum tuottaa komponentteja käytettäväksi sen omisssa reformuloituissa bensiineissä ja myytäväksi muille öljy-yhtiöille. MTBE (metyylitertiääributyylieetteri) ja TAME (tertiääriamiyylimetyylieetteri) ovat oksygenaatteja, jotka parantavat bensiinin palamista ja vähentävät haitallisia päästöjä. Fortum tuottaa MTBE:tä Suomessa ja Portugalissa ja kansainvälisiä markkinoita varten yhteisyrityslaitoksessa Saudi-Arabiassa. Vuonna 2002 Fortum myi noin 780 000 (840 000) tonnia MTBE:tä eri puolille maailmaa, lähinnä Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin. Uusia markkinoita tuotteelle on löytynyt muun muassa arabimaista ja Iranista.

Kaliforniassa, Yhdysvalloissa, MTBE:n käyttö aitaan kieltää vuoden 2003 loppuun mennessä. Tämän vuoksi Kanadan Edmontonissa sijaitseva MTBE-laitos, jossa Fortumilla on 50 %:n osuus, muutettiin iso-oktaanilaitokseksi. Laitos on ensimmäinen maailmassa, jossa muutostöiden valmistuttua käynnistettiin iso-oktaanin tuotanto. Tuotanto pääsi käyntiin vähitellen

vuoden viimeisellä neljänneksellä ja ensimmäinen erä iso-oktaania toimitettiin marraskuussa. Laitoksen iso-oktaanituotanto myydään kokonaisuudessaan Kalifornian markkinoille. Laitos käyttää Fortumin kehittämää NExOCTANE-teknologiaa. Iso-oktaani on korkeaoktaaninen hiilivetyypohjainen bensiinikomponentti, jota käytetään puhtaammissa liikennepolttoaineissa. Se täyttää tiukimmatkin laatuvaatimukset.

> Laadukkaita perusöljyjä synteettisiin voiteluaineisiin

Fortum on Euroopan johtava huippulaatuisten perusöljyjen kehittäjä, valmistaja ja markkinoija. Yhtiö tuottaa Belgiassa voiteluaineissa käytettävää perusöljyä polyalfaolefiiniä (PAO), joka on synteettisten voiteluaineiden tärkein komponentti. Fortumilla on polyalfaolefiineissä noin 30 % markkinaosuus Euroopassa.

Fortum valmistaa myös synteettisen öljyn kaltaista EHVI (Enhanced High Viscosity Index) -perusöljyä Porvoon jalostamolla. Tuotetta myydään johtaville voiteluainevalmistajille ja sitä käytetään yhtiön omien voiteluaineiden valmistuksessa.

> Merikuljetuksissa turvallisuus on tärkeintä

Fortum hoitaa raakaöljyn ja öljytuotteiden merikuljetuksia Itämerellä, Pohjanmerellä ja Pohjois-Atlantilla. Fortum käyttää öljykuljetuksissaan ainoastaan kaksoisrunggolla tai -pohjalla varustettuja säiliöaluksia. Useimilla aluksilla on myös Itämerellä ympärivuotiseen liikennöimiseen tarvittava jääluokitus. Vuonna 2002 Fortumin säiliöaluskuljetukset olivat 37 (37) miljoonaa tonnia.

Rahtimarkkinoiden vuoden 2001 lopulla alkanut matalasuhdanne jatkui vuonna 2002. Säiliöalus Prestigen uppoaminen Espanjan rannikkovesillä marraskuussa aiheutti yksirunkoisten alusten kysynnän hiipumisen ja uudenaikaisten alusten kysynnän kasvun. Tämän seurauksena näiden alusten rahtitasot kasvoivat merkittävästi, millä oli myönteinen vaikutus myös Fortumin shipping-toimintaan.

Vuonna 2002 Fortum hankki käyttöönsä uusia aluksia, myi nykyistä tonnistoaan ja järjesteli alusten omistussuhteita uudelleen. Uusi 106 000 tonnin superjääluokan raakaöljyalus samoin kuin kaksi uutta saattohinaajaa otettiin käyttöön. Toinen samanlainen

raakaöljyalus otettiin käyttöön tammikuussa 2003. Rakenteilla on lisäksi kuusi tuotesäiliöalusta. Yksi raakaöljyalus ja yksi hinaaja myytiin vuonna 2002.

Fortumin maantiekuljetuksia hoitaa 160 yksityisten kuljetusliikkeitten omistamaa ja Nesteen väreissä ajavaa säiliöautoa.

SÄILIÖALUSKANTA TAMMIKUUSSA 2003

30 alusta, joista

20 tuotealusta

8 raakaöljyalusta

2 puskuproomu yhdistelmä

1 proomu

3 hinaajaa

Aluksista kuusi on kokonaan ja kaksi osittain Fortumin omistamia. Muut 22 säiliöalusta on rahdattu eri tavoin. Aluskannan kokonaiskantavuus on noin miljoona dw-tonnia. >

> Öljyteknologiaa kaikkialle maailmaan

Fortum käyttää omaa patentoitua NExTAME-teknologiaansa Porvoon jalostamolla vähäpäästöisen eetteröidyn bensiinikomponentin valmistukseen. NExTAME- ja NExETHERS-teknologiat ovat edelleen vahvistaneet osuoksiaan teknologiamarkkinoilla, erityisesti etanolipohjaisen ETBE:n valmistuksessa. Uusin ETBE-teknologiaa koskeva kauppa syntyi espanjalaisen yhtiön kanssa.

Myös korkean konversion NexCC-krakkausteknologian kaupallistaminen on edennyt.

FORTUMIN JALOSTAMIEN ÖLJYTUOTTEIDEN

TOIMITUKSET ALUEITTAIN > 1 000 t

	2002	2001
Suomi	7 845	7 484
Muut Pohjoismaat	1 982	1 991
Baltian maat ja Venäjä	41	45
Yhdysvallat ja Kanada	1 276	682
Muut maat	1 896	1 941
Yhteensä	13 040	12 143

FORTUMIN JALOSTAMIEN ÖLJYTUOTTEIDEN

TOIMITUKSET TUOTERYHMITÄIN > 1 000 t

	2002	2001
Bensiini	4 595	3 823
Diesel	3 619	3 310
Lentopetroli	586	455
Kevyt polttoöljy	1 503	1 713
Raskas polttoöljy	1 233	1 201
Muut	1 504	1 641
Yhteensä	13 040	12 143

JALOSTAMOIDEN TUOTANTO > 1 000 t

	2002	2001	2000	1999	1998
Nestekaasut	276	191	267	248	380
Moottoribensiinit	4 356	3 783	3 922	4 268	4 059
Dieselöljy ja kevyt polttoöljy	5 082	5 015	5 248	5 033	5 125
Raskas polttoöljy ja bitumi	1 728	1 549	1 647	1 544	1 579
Muut tuotteet	1 060	808	1 095	1 290	1 390
Tuotanto yhteensä	12 502	11 346	12 178	12 383	12 533

> Öljyn ja kaasun tuotanto

> Exploration and Production

- Tuotanto Norjassa kasvoi
- Investointeja Venäjän öljy- ja kaasukenttiin jatkettiin
- Omanin ja Norjan tuotanto-osuudet myytiin

Strategiansa mukaisesti Fortum luopui ydinliiketoimintaan kuulumattomista omistuksistaan ja myi Omanissa ja Norjassa sijainneet öljy- ja kaasukenttäosuutensa. Venäläinen raakaöljy on kuitenkin merkittävä raaka-aine Fortumin öljynjalostuksessa, joten Fortum osallistuu edelleen Venäjällä sijaitsevien öljykenttien kehittämiseen yhdessä yhteistyökumppaniensa kanssa.

> Lähi-idän epävakaa tilanne nosti raakaöljyn hintaa

Raakaöljyn hinta vaihteli vuoden aikana alkuvuoden 20 dollarista barrelilta loppuvuoden 31 dollariin barrelilta. OPECin tuotannonleikkaukset, Lähi-idän epävakaa tilanne ja Venezuelan yleislakko nostivat hintoja vuoden lopulla.

Pohjanmeren Brent-laatuksen kevyen raakaöljyn keskihinta oli 25,0 (24,4) dollaria barrelilta. Fortumin myymän raakaöljyn keskihinta oli 25,5 (23,7) dollaria barrelilta ja vastaavasti kaasun ekvivalenttinen hinta oli 17,6 (19,0) dollaria barrelilta.

AVAINLUVUT

milj. euroa	2002	2001
Liikevaihto	391	408
Liikevoitto	213	196
Sidottu pääoma	934	1 271
Sidotun pääoman tuotto, %	19,4	15,4
Investoinnit	75	90
Henkilöstö keskimäärin	58	61

> Tuotanto keskitettiin Venäjälle

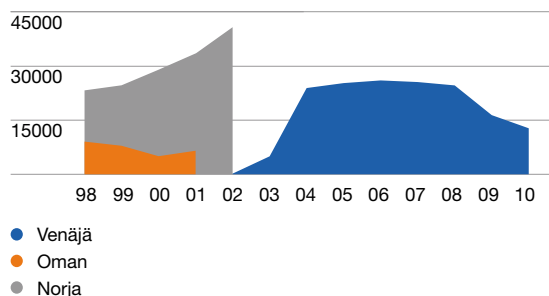
Fortum päätti keskittää öljynetsintänsä ja -tuotantonsa Venäjälle. Helmikuussa Fortum myi Omanin öljykenttäosuutensa. Norjan öljy- ja kaasukentät myytiin marraskuussa ja kauppa saataneen päätökseen maaliskuussa 2003.

Vuonna 2002 Fortumin öljyn- ja kaasuntuotanto oli 40 800 (40 200) öljykvivalenttibarrelia päivässä. Tämä vastasi noin 2,0 (2,0) miljoonan öljykvivalenttitonnin vuotuista tuotantoa. Maakaasun osuus tuotannosta oli noin 28 (18) %. Norjan lisääntynyt kaasuntuotanto korvasi Omanin osuuksien myynnistä aiheutuneen tuotannon vähenemisen.

Venäjällä Etelä-Shapkinon öljykentällä tuotanto käynnistyy vuoden 2003 loppupuolella. Fortumin ja venäläisen Lukoilin puoliksi omistaman Etelä-Shapkinon öljyvarojen arvioidaan olevan 164 miljoonaa barrelia (yli 20 miljoonaa tonnia). Kentän päivittäisen tuotannon suunnitellaan yltävän 30 000 barreliin (1,5 miljoonaa tonnia vuodessa) ensi vuoden loppuun mennessä. Vuonna 2005 kentän huipputuotannon arvioidaan olevan noin 50 000 barrelia päivässä (2,5 miljoonaa tonnia vuodessa). Fortumilla on 50 % osuus kentän varannoista ja tuotannosta.

ÖLJYN JA KAASUN TUOTANTO

> (boe/päivä) 1998-2010



> Fortum Markets

- Noin 400 000 uutta sähköasiakasta
- Merkittävä nousu sähkön vähittäismyyntihinnoissa syksyllä
- Synergiaetuja yhteispohjoismaisesta toimintamallista
- Johtava lämmitysöljyn myyjä Suomessa

Fortum Marketsin tavoitteena on tulla Pohjoismaiden halutuimmaksi energian vähittäismyyjäksi. Yhteispohjoismaisilla markkinoilla tavoitteena on toiminnan tehostaminen ja monipuolisten ja laadukkaiden tuotteiden ja palvelujen tarjoaminen. Fortum Markets vastaa sähkön ja öljytuotteiden vähittäismyynnistä ja tarjoaa niihin liittyviä palveluja.

> Asteittaisia muutoksia energian vähittäismyynnissä

Pohjoismaissa on yli 400 sähköyhtiötä. Fuusoiden ja yrityskauppojen arvioidaan jatkuvan, vaikkakaan ei niin tiheään tahtiin kuin aiemmin on oletettu. Pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla menestymiseen tarvitaan kustannuskilpailukykyä, laadukkaita tuotteita ja palveluja sekä laajaa asiakaspohjaa. Lisäksi yhtiöillä on oltava joustava hinnoittelupolitiikka, mikä edellyttää kokemusta riskienhallinnassa ja hyvää asiakaspalvelua.

> Yhteispohjoismainen yhtiö

Helmikuussa 2002 Fortum sai päätökseen kaupan, jolla se osti loput 50 prosenttia ruotsalaisesta Birka Energi-yhtiöstä. Välittömästi tämän jälkeen käynnistettiin työ yhteispohjoismaisen liiketoimintakonseptin laatimiseksi.

Toukokuussa Fortum osti loput 50 prosenttia sähköyhtiö Uudenmaan Energiasta, jolla on noin 100 000 asiakasta. Uudenmaan Energia sulautui kokonaan Fortumiin tammikuussa 2003.

Ruotsissa sähkön vähittäismyynnin tuotemerkki HemEl poistettiin käytöstä vuoden 2003 alussa. Kaikki sähkönmyynti tapahtuu nyt Fortumin nimellä. Keskkitymällä yhteen tuotemerkkiin saadaan sekä kustannushyötyjä että viestinnällisiä hyötyjä. Samaan aikaan Ruotsissa sähkölaskun sisältöä yksinkertaistettiin. Tästä sekä asiakaspalvelun parantamisesta on jo saatu myönteistä palautetta.

AVAINLUVUT

	2002	2001
Sähkönmyynti, TWh	33,2	25,7
- pienasiakkaat	8,0	5,8
- yritysasiakkaat	25,2	19,9
Lämmitysöljyn myynti, milj. tonnia	1,3	1,5
Asiakkaiden määrä, milj.	1,3	0,9

Fortum Marketsin luvut sisältyvät Sähkö, lämpö ja kaasu -segmentin sekä Öljynjalostus ja markkinointi -segmentin lukuihin.

> Hinnankorotuksia Pohjoismaissa


Sähkön markkinahinnat Pohjoismaissa nousivat voimakkaasti syksyllä ja alkutalvesta, mikä heijastui myös sähkön vähittäismyyntihintoihin. Useista hinnankorotuksista huolimatta sähkön vähittäismyynnin tulos oli lievästi negatiivinen.

> Tavoitteina laatu ja kasvu

Toiminnan painopiste oli kustannustehokkaassa ja asiakaslähtöisessä toimintamallissa, jolla pyrittiin parantamaan palvelun laatua. Kilpailukykyisten tuotteiden ja palvelujen tarjoaminen on jatkossakin yksi tärkeimmistä painopistealueista asiakastytyväisyyden parantamisessa. Myös Internetin kautta tarjottavia palveluja kehitetään edelleen. Suomessa Fortumin asiakkailta on ollut käytössään sekä Internet- että extranet-palvelu jo pari vuotta, ja etenkin verkon kautta tapahtunut lämmitysöljyn myynti lisääntyi selvästi vuonna 2002. Yritysasiakkaiden extranet-verkkopalvelut otetaan Ruotsissa käyttöön vuoden 2003 aikana.

TUOTTEET JA PALVELUT

- > Yritysasiakkaat
Sähkön ja öljytuotteiden sekä niihin liittyvien palvelujen myynti prosessiteollisuudelle, valmistavalle teollisuudelle sekä palvelu- ja kiinteistö-yhtiöille. Palveluihin kuuluu riskienhallintaa ja energiatehokkuuteen liittyviä palveluja.
- > Yksityisasiakkaat
Sähkön ja lämmitysöljyn ja niihin liittyvien palveluiden myynti ja markkinointi kotitalouksille ja maatiloille.
- > Palveluyksikkö
Asiakas-, laskutus-, back office- ja tiedonhallintapalvelut. Laskentatoimen palveluja ja raportointipalveluja energia- ja sähköyhtiöille.

A close-up photograph of a person's hand holding a single, ripe red strawberry with its green leaves. The hand is positioned in the center-right of the frame, with the strawberry resting in the palm. The background is a plain, light color.

Arvojensa mukaisesti Fortum haluaa toimintansa olevan tasapainossa talouden, ympäristön ja yhteiskunnan tarpeita ajatellen.

Yhteiskunta- vastuu >

”Fortum haluaa olla hyvä yrityskansalainen, jolla on paljon annettavaa yhteisöille, joissa se toimii. Menestymisemme riippuu kyvystämme tuottaa innovatiivisia tuotteita ja palveluja kestävään energiankäyttöön. Kunnioitamme toimintamaidemme ympäristöä, kulttuuria ja arvoja

ja edistämme avointa ja aktiivista vuoropuhelua asiakkaidemme, henkilöstömme ja muiden sidosryhmiemme kanssa. Luovuuden ja innovatiivisuuden vaalimiseksi pyrimme tarjoamaan henkilöstöllemme turvallisen ja miellyttävän työympäristön.”

> Ympäristön, terveyden ja turvallisuuden (EHS) puolesta

Vuonna 2002 Fortum edistyi seuraavilla alueilla:

- turvallisuuden taso parani
- uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvaa tuotantokapasiteettia lisättiin
- puhtaiden liikennepolttoaineiden tuotantokapasiteettia lisättiin
- liikennepolttoaineiden biokomponentteja kehitettiin
- energiatehokkuutta parannettiin

Fortumin EHS-politiikan päätavoitteina on olla edelläkävijä turvallisuudessa, ympäristöasioihin liittyvässä kilpailukyvyssä ja tarjota ensiluokkaisia, turvallisia ja ympäristömyötäisiä tuotteita ja palveluja sekä käyttää luonnonvaroja vastuullisesti.

> Tapaturmat vähenivät 28 %

Fortumin tavoitteena on päästä turvallisuudessa samalle tasolle alan huippuyritysten kanssa. Turvallisuuskulttuurin kehittämiseksi yhtiön turvallisuusjohtaminen arvioitiin perusteellisesti vuonna 2002. Tämän seurauksena löydettiin useita parannusmahdollisuuksia. Turvallisuusjohtamisen tueksi otettiin käyttöön uusia sisäisiä raportointitapoja.

Vuonna 2002 konsernin tapaturmataajuus oli 8,8 (12,2) yli yhden päivän poissaoloon johtanutta tapaturmaa miljoonaa työtuntia kohti. Yhtään kuolemantapausta ei ollut. Luvut osoittavat, että suunta on oikea, mutta vielä on paljon tehtävää ennen kuin yhtiön lyhyen tähtäyksen tavoite 6,4 vuonna 2003 on saavutettu.

> Kansainvälinen toimintaympäristö kehittyi

Maa-ilmastonmuutoksen torjunta-

miseksi ja uusiutuvien energialähteiden edistämiseksi ovat muotoumassa asteittain. EU:ssa asiaa edistävät ehdotus päästökauppajärjestelmäksi sekä direktiivit, joiden päämääränä on lisätä uusiutuvien energialähteiden käyttöä. Fortum on ollut edelläkävijä sekä päästökaupassa että uusiutuvan energian sertifikaattikaupassa, ja yhtiö toimi näillä markkinoilla aktiivisesti myös vuonna 2002.

Fortum tukee markkinapohjaisia toimintamalleja, jotka ovat joustavia, mutta eivät vaaranna ilmastotavoitteita. Monia päästökaupan yksityiskohtia pitää kuitenkin vielä hioa, jotta menettelystä tulee läpinäkyvä ja se soveltuu avoimille energiamarkkinoille.

> Lisäinvestointeja hiilirahastoon

Fortum lisäsi osuuttaan Maailmanpankin hiilirahastossa viidestä miljoonasta dollarista kuuteen miljoonaan dollariin. Vuonna 2000 perustettu Kioton mekanismeja rahoittava hiilirahasto on 17 yhtiön ja kuuden hallituksen yhteinen rahasto, jonka kokonaispääoma on 180 miljoonaa dollaria. Rahasto investoi hiilidioksidipäästöjä vähentäviin hankkeisiin. Rahaston ensimmäiset hankkeet osoittivat päästöjen vähentämistä vuonna 2002. Niitä vastaavat todennetut päästövähennykset jaetaan osakkaille vuoden 2003 aikana.

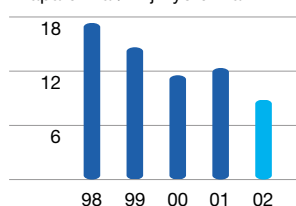
> Aktiivinen toimija uusiutuvan energian sertifikaattimarkkinoilla

Uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen on tärkeällä sijalla EU:n energiapolitiikassa. Moni jäsenmaa on luomassa omaa kansallista ohjelmaansa ja harkitsee sertifikaattijärjestelmiä, joiden on määrä lopulta korvata nykyiset valtion tuet.

Fortum tukee kehittyviä sertifikaattimarkkinoita. Vuonna 2002 Fortum paransi valmiuksiaan uusiutuvan

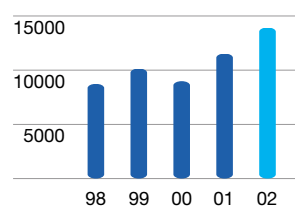
TYÖTAPATURMAT

> tapaturmat/milj. työtuntia



HIILIDIOKSIDIPÄÄSTÖT ILMAAN

> 1000 t/vuosi



energian sertifiikaattimarkkinoilla toimimalla aktiivisesti uusiutuvan energian sertifiointijärjestelmässä (RECS, Renewable Energy Certificate System) sekä valmistautumalla Ruotsin kansalliseen sertifiikaattijärjestelmään, joka on määrä ottaa käyttöön 2003.

> Lisää energiaa uusiutuvista energialähteistä

Birka Energin hankinta lisäsi Fortumin uusiutuvan voimantuotantokapasiteetin (osuudet mukaan luettuna) 4 500 MW:iin ja hiilidioksidivapaan 7 600 MW:iin. Nämä luvut vastaavat 40 ja 67 prosenttia Fortumin kokonaistuotantokapasiteetista. Tämä tuotantorakenne tuo kilpailuetua, kun EU:n ilmasto-ohjelmia ja direktiivejä aletaan toteuttaa täysimääräisesti. Biopolttoaineiden kokonaiskulutus energiantuotannossa lisääntyi 12 % edellisestä vuodesta.

> Kylmä ja kuiva syksy lisäsi päästöjä

Pohjoismaisten sähkömarkkinoiden tilanne oli poikkeuksellinen loppuvuonna. Kuiva syksy vähensi vesivoiman saatavuutta ja samaan aikaan kylmä sää lisäsi sähkön kulutusta ennätysmäärään. Vastatakseen kysyntään Fortum joutui käyttämään enemmän fossiilisia polttoaineita kuin edellisenä vuonna, mikä lisäsi savukaasupäästöjä. Hiilidioksidipäästöt (oma toiminta osuuksia lukuun ottamatta) olivat 13,9 (11,4) miljoonaa tonnia, rikkidioksidipäästöt 33 000 (30 000) ja typen oksidien päästöt 37 000 (31 000) tonnia.

> Edistystä uusien biopolttoaineiden kehittämisessä

Elokuussa Fortum toi kotimaan markkinoille etanolia sisältävän korkeaoktaanisen bensiinin. Tätä biobensiiniä valmistetaan ainakin vuoden 2003 loppuun saakka. Tuotannon jatkamisesta päätetään myöhemmin.

Hakepolttonesteen koetuotantolaitos aloitti toimintansa toukokuussa 2002. Metsähake ja puru muunnetaan nestemäiseksi polttoaineeksi nimeltä Forestera™, jota käytetään lämmitysöljynä suurissa asuintaloissa, julkisissa rakennuksissa sekä teollisuudessa.

> Energiansäästötyö palkittiin

Kauppa- ja teollisuusministeriö myönsi Fortumille palkinnon energia-alan energiansäästösopimuksen tunnollisesta ja järjestelmällisestä toteuttamisesta.

Energiatehokkuuden parantaminen on jatkuvaa toimintaa myös Fortumin öljynjalostamoilla. Kansainvälisissä energiatehokkuusvertailuissa Porvoon jalostamo on viime vuosina sijoittunut eurooppalaisten jalostamojen kärkikaartiin.

> Suuret ympäristöinvestoinnit tehty

Fortumin tekemät investoinnit ympäristöön, terveyteen ja turvallisuuteen olivat 34 (44) miljoonaa euroa ja käyttökustannukset 53 (58) miljoonaa euroa. Merkittävimpiä investointihankkeita vuoden aikana olivat puhtaiden liikennepolttoaineiden tuotantokapasiteetin lisäys jalostamoilla ja energiatehokkuuden parantaminen tuotantolaitoksilla.

Fortumin tuotantolaitosten ympäristönsuojelu täyttää pääosin parhaan mahdollisen tekniikan (BAT) vaatimukset, eikä suurempia investointitarpeita ole näköpiirissä.

Vuonna 2002 Fortum maksoi ympäristöperusteisia veroja ja maksuja Suomessa ja Ruotsissa 280 miljoonaa euroa.

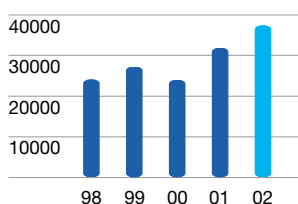
> EHS-vastuut hallitaan

Fortum on selvittänyt aiempaan toimintaansa liittyvät ympäristövastuut ja kirjannut tilinpäätösperiaatteiden mukaisesti tarvittavat varaukset tuleviin kunnostuskustannuksiin. Johdon tiedossa ei ole tapauksia, joilla olisi merkittävää vaikutusta yhtiön talouteen.

Fortumin tuotantolaitosten toiminta oli pääosin ympäristölupaehtojen ja muiden ympäristömääräysten mukaista. Neljällä toimipaikalla tapahtuneet vähäiset poikkeamat lupamääräyksistä eivät aiheuttaneet havaittavia ympäristö- ja terveysvaikutuksia. Niistä ei myöskään aiheutunut yhtiölle taloudellisia seuraamuksia.

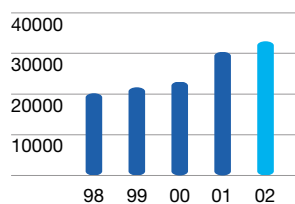
TYPEN OKSIDIEN PÄÄSTÖT ILMAAN

> tonnia/vuosi



RIKKIDIOKSIDIPÄÄSTÖT ILMAAN

> tonnia/vuosi



> Fortum työnantajana

Fortumin henkilöstöjohtamisen päämääränä ovat osaavat, sitoutuneet, yhteistyökykyiset ja innovatiiviset työntekijät, jotka ovat valmiita muutokseen. Konsernin yhteiset arvot ohjaavat fortumlaisten päivittäistä työtä. Henkilöstöjohtaminen ja sen kehittäminen perustuvat sekä konsernin yhteiseen strategiaan että eri liiketoimintayksiköiden omiin strategioihin. Yhteiset toimintatavat ja henkilöstöjohtamisen työkalut auttavat linjajohtoa ja esimiehiä saavuttamaan päämääränsä.

Fortumin henkilöstöhallinnolla oli vuonna 2002 kaksi keskeistä haastetta. Toinen oli tukea Fortumin ja Birka Energin transformaatioprosessia ja toinen sopia yhteistä henkilöstöjohtamisen toimintatavoista.

> Yhteispohjoismaisen yrityksen luominen

Fortumin ja Birka Energin organisaatioiden yhdistäminen koski joko suoraan tai epäsuorasti lähes 10 000 työntekijää. Projektin vaatimista lukuisista toimenpiteistä tärkeimpiä olivat johdon valitseminen ja yhteisten työskentelytapojen luominen.

Öljysektoria lukuun ottamatta kaikilla liiketoiminta- ja palveluysiköillä oli yhteispohjoismaiset johtoryhmänsä toiminnassa heinäkuun 1. päivänä. Erityistä huomiota kiinnitettiin fuusion seurauksena ilman työtä jääneisiin 900 työntekijään. Näistä noin 600 oli Ruotsista ja 300 Suomesta.

Suomen ja Ruotsin lainsäädännön mukaisia yhteistoimintaneuvotteluja käytiin vuoden toisen puoliskon aikana. Henkilöstöä vähennettiin ulkoistamisen, varhaiseläkkeiden, tehtäväsiirtojen ja irtisanomisten kautta. Prosessi jatkuu osittain vuonna 2003. Sen kaikissa vaiheissa Fortum on pyrkinyt olemaan avoin ja toimimaan yksilöä kunnioittaen.

> Työtyytyväisyyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Koko konsernin kattava työtyytyväisyyskartoitus tehtiin syksyllä 2002. Selvityksestä kävi ilmi, että fortumlaiset ovat keskimääräistä enemmän sitoutuneita työlleen ja että työtyytyväisyys oli keskivertotasoa. Tiedonkulkuun ja palautteen saamiseen toivottiin selkeää parannusta. Jokainen yksikkö on käsitellyt

VAKITUISEN HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ SEGMENTEITTÄIN 31.12.

	2002	2001
Sähkö, lämpö ja kaasu	2 665	2 719
Sähkönsiirto	853	930
Fortum Service	4 774	4 245
Öljynjalostus ja markkinointi	4 074	4 110
Öljyn ja kaasun tuotanto	55	59
Muut liiketoimet	697	793
Yhteensä	13 118	12 856

itseään koskevat tulokset ja suunnitellut parannustoimenpiteitä. Työtyytyväisyyskartoituksia on tarkoitus tehdä säännöllisin välein tiedon saamiseksi työyhteisöjen jatkuvaan kehittämiseen.

Suomessa vuonna 2001 käynnistettyä, henkilöstön hyvinvoinnin ja työkyvyn ylläpitoon ja edistämiseen tähtäävää TRIM-ohjelmaa jatkettiin viime vuonna. Ohjelmassa keskityttiin työyhteisön olojen parantamiseen osana normaalia suunnitteluprosessia ja työskentelytapoja.

> Suorituksista maksetaan

Fortumin palkkausjärjestelmää kehitettiin edelleen vuonna 2002. Tarkoituksena on soveltaa Fortumin kaikkiin työntekijöihin suoritus- ja/tai tulospohjaista palkkausjärjestelmää kilpailukykyisen peruspalkan lisäksi.

Maaliskuussa 2002 yhtiökokous hyväksyi uuden optio-ohjelman, jonka tarkoituksena oli ennen kaikkea saada Fortumin uudet Ruotsissa olevat työntekijät konsernin pitkäaikaisen kannusteohjelman piiriin. Optio-ohjelma on kuvattu yksityiskohtaisemmin sivuilla 78–80. Uusista optiojärjestelmistä on päätetty luopua. Ne korvataan uudella ylimmän johdon pitkän tähtäyksen kannustinjärjestelmällä, joka perustuu yhtäältä vuosittaisiin tuloksiin ja toisaalta Fortumin osakkeen arvon kehittämiseen.

Keväällä 2002 konsernin henkilöstörahasalle maksettiin yhteensä 6,8 miljoonaa euroa voittopalkkiona, joka perustui yhtiön vuoden 2001 tulokseen. Rahastossa on 9 000 jäsentä. Tällä hetkellä rahastoon kuuluvat vain suomalaiset työntekijät.

> Henkilöstön kehittäminen

Vuonna 2002 konserni ja liiketoimintayksiköt määrittelivät yhdessä keskeisiksi henkilöstöhallinnon kehityshankkeiksi konserninlaajuiset johtajakoulutusohjelmat, strategisen henkilöstösuunnittelun ja yhteiset prosessit.

Vuoden 2002 lopulla johtajakoulutusjärjestelmä oli lähes valmis. Se sisältää kolme eri kokonaisuutta: Fortum Managerin, joka on yleinen esimiesvalmennusohjelma, Fortum Challengerin, joka on keskijohdon kehitysohjelma ja Fortum Forwardin, joka on strategiaan keskittyvä ylimmän johdon kehitysohjelma. Kaiken kaikkiaan näihin ohjelmiin osallistuu kolmen vuoden aikana 700-800 fortumlaista.

Liiketoimintayksiköillä on omat ohjelmansa, jotka on muotoiltu vastaamaan niiden tarpeita henkilöstönsä ammattitaidon kehittämiseksi. Liiketoimintayksiköt ovat myös määritelleet vuodelle 2003 omat henkilöstöjohtamisen painopistealueensa. Monissa yksiköissä keskeisiä toimenpiteitä ovat henkilöstön kehittäminen, osaamisen hallinta ja ammattitaitoisen henkilöstön saatavuuden varmistaminen tulevaisuudessa.

Henkilöstön kehittämiseen käytettiin vuoden 2002 aikana 8,6 miljoonaa euroa. Kukin Fortumin työntekijä käytti keskimäärin 2,7 päivää koulutukseen.

Vuoden aikana sisäisessä työnhaussa oli 200 vapaata paikkaa ja yksiköiden välisiä siirtymisiä oli noin 110. Erityisen tärkeänä pidettiin tehtäväkierron lisäämistä sektoreiden ja liiketoimintayksiköiden välillä.

Internetin rekrytointisivujen kautta vastaanotettiin yhteensä noin 8 700 työhakemusta. Näistä 6 000 koski kesäharjoittelua. Fortum osallistui vuoden aikana yhteensä 17 rekrytointitapahtumaan Suomessa ja Ruotsissa.

> Henkilöstön määrä vähenemässä

Vuonna 2002 Fortum työllisti keskimäärin 14 053 (14 803) henkeä. Vuoden lopulla henkilöstön määrä oli 13 670 (13 425), josta 13 118 (12 856) henkeä oli vakinaisessa työsuhteessa. Tilapäinen lisäys johtuu Birka Energin lopun 50 % osuuden hankinnasta.

Henkilöstöstä 23 (23 %) oli naisia. Fortumlaisten keski-ikä oli 45 (44) vuotta.

Irtisanomisten ja divestointien johdosta Fortumin henkilöstön määrä on vähenemässä. Näiden ja muiden liiketoiminnan tehostamistoimenpiteitten seurauksena henkilöstön määrä väheni vuonna 2002 noin 1 500 henkilöllä. Vuoden 2003 alussa määrä väheni vielä 450 henkilöllä Voimalaitos-engineeringin uudelleenorganisoinnin johdosta.

VAKITUISEN HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ MAITAIN 31.12.

	2002	2001
Suomi	7 438	7 922
Ruotsi	3 730	2 172
Saksa	10	622
Viro	452	488
Unkari	279	333
Norja	39	41
Venäjä	300	344
Yhdysvallat	303	284
Iso-Britannia	162	204
Muut Euroopan maat	316	312
Muut Euroopan ulkopuoliset maat	89	134
Yhteensä	13 118	12 856

> Toimintaa yhteiskunnassa

> Fortum naapurina

Fortum pyrkii pitämään yllä hyviä suhteita naapuriyhteisöihinsä. Usealla paikkakunnalla on virallisia ja epävirallisia yhteistyöryhmiä, ja kaikkia toimipaikkoja rohkaistaan aktiiviseen vuoropuheluun paikallisten sidosryhmien kanssa. Fortumin periaatteena on pyrkiä aloitteelliseen kommunikointiin, joka perustuu avoimuuteen ja rehellisyyteen.

Fortum seuraa säännöllisesti jalostamoiden ja voimalaitosten lähiympäristön asukkaiden käsityksiä yhtiön tavasta hoitaa laitostensa ympäristö- ja turvallisuusasioita. Vuonna 2002 tehdyn tutkimuksen mukaan suurin osa jalostamoiden lähinaapureista, alueellisista päättäjistä ja tiedotusvälineiden edustajista on tyytyväisiä tiedottamisen määrään. Toisaalta Naantalın öljyvuo-
dosta tiedottaminen vuonna 2001 on jonkin verran lisännyt epäluottamusta Fortumin paikallista tiedottamista kohtaan. Vastaajat kuitenkin luottavat Fortumin ympäristötoimintaan, ja yhä useammat soisivat Fortumin laajentavan toimintaansa kotiseudullaan.

> Palaute tervetullutta

Fortum ottaa mielellään vastaan yritystä koskevia mielipiteitä ja haluaa kuunnella eri sidosryhmiä. Säännölliset asiakastytyväisyys- ja energia-asennetutkimukset ovat keskeisiä palautekanavia toiminnan, tuotteiden ja palveluiden jatkuvassa kehittämisessä.

Fortum on ottanut osaa suomalaisten energia-asennetutkimukseen jo lähes 20 vuoden ajan. Vuoden 2002 tulosten mukaan yli 90 % vastaajista tiesi Fortumin hyvin ja noin 40 % piti Fortumia yhtenä alansa asiantuntevimmista yhtiöistä. Verrattuna myös muihin suuriin, energia-alan ulkopuolella oleviin yrityksiin Fortumin ympäristöasenne ja yhteiskunnallinen vastuuntuntisuus saivat hyvän arvion.

> Hammarby Sjöstad – tulevaisuus jo nyt

Hammarby Sjöstad on ympäristöllinen kaupunkihanke lähellä Tukholman keskustaa. Tällä esikaupunkialueella tulee asumaan 30 000 ihmistä, ja se perustuu pitkälle vietyyn energiatehokkuuteen ja materiaalien kierrätykseen. Fortumille se on kehityshanke, jossa yhteistyössä asiakkaiden kanssa testataan täysimittaisesti älykästä, ympäristömyötäistä rakentamista ja energiateknolo-

gioita, esimerkiksi aurinkoenergiaa, polttonkenoja ja biokaasua. Saatuja kokemuksia voidaan käyttää hyväksi tutkimus- ja kehitystyössä.

> Tukea tutkimukselle, koulutukselle, kulttuurille ja urheilulle

Vuonna 2003 Fortumin säätiö jakoi apurahoja yhteensä 400 000 euroa toimialaan liittyvään tutkimus- ja kehitystyöhön. Fortum tuki myös korkeakoulujen ja oppilaitosten opetusta sekä osallistui koululaistapah-
tumiin yhteensä 160 000 eurolla. Kumppanuus useiden koulujen ja opetusorganisaatioiden kanssa jatkui vuoden aikana.

Fortum käytti yhteensä 300 000 euroa yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Fortum tuki valtakunnallisesti ja suurimmilla toimipaikkakunnillaan hankkeita, jotka liittyvät lapsiin ja nuoriin, taiteeseen ja kulttuuriin, urheiluun sekä huumeiden vastaiseen taisteluun. Fortumin tärkeimpiä sponsorointikohteita olivat useat korkeatasoiset klassisen musiikin festivaalit, lasten ja nuorten toiminta sekä ympäristönsuojelua edistävät järjestöt (Pidä Saaristo Siistinä ry ja Suomen WWF). Kolme suurinta yksittäistä sponsorointihanketta olivat jääkiekon maailmanmestaruuskisat, Neste Ralli ja Folkoperan Tukholmassa.

Erillinen raportti ”Fortum ja yhteiskunta 2002” julkaistaan keväällä 2003. Lisätietoa Fortumin EHS-asioista ja sidosryhmäyhteistyöstä löydät Internetistä osoitteesta www.fortum.fi/ymparisto.

> Liiketoimintaan liittyvien riskien hallinta

Laajamittainen energialiiketoiminta sisältää monenlaisia riskejä. Fortum pyrkii johdonmukaisesti ja systemaattisesti tunnistamaan ja ennaltaehkäisemään näitä riskejä.

> Ydinvoimariskit

Fortum omistaa Loviisan ydinvoimalaitoksen, ja sillä on vähemmistöosakkuudet yhdessä suomalaisessa ja kahdessa ruotsalaisessa yhtiössä, joilla on ydinvoimalaitoksia. Suomessa ja Ruotsissa ydinvoimaonnettomuuksiin liittyvä kolmannen osapuolen vastuuvollisuus katetaan vakuutuksella. Fortumilla on 240 miljoonan euron vakuutus ydinvoimaonnettomuudesta koitunutta vahinkoa kohden, mikä on ydinvastuulain mukaan Fortumin maksimivastuu.

> Riskit tuotantolaitoksilla ja laivoilla

Laitoksille määritetään kunnossapito- ja huolto-ohjelmat osana vuotuista liiketoiminnan suunnittelua. Auditoinnit ja henkilöstön jatkuva koulutus ovat olennainen osa ennaltaehkäisyä.

Jalostamoilla riskitarkastelut ovat osa tuotannon suunnittelua ja investointihankkeiden suunnittelu sisältää laajat riskianalysit. Käyttöturvallisuuden varmistamiseksi ja ympäristöriskien ehkäisemiseksi laitoksilla on kattavat menettelytavat ja hälytysjärjestelmät.

Fortum käyttää ainoastaan kaksirunkoisia tai kaksoispohjalla varustettuja säiliöaluksia raakaöljyn ja öljytuotteiden kuljetusturvallisuuden varmistamiseksi. Useimmilla aluksilla on myös Itämerellä ympärivuotiseen liikennöimiseen tarvittava jääluokitus.

> Ympäristö- ja turvallisuusriskit

Ympäristö- ja turvallisuusriskejä arvioidaan jatkuvasti auditoinnin sekä riskikartoituksen. Kehitysprojekteja käynnistetään tarvittaessa korjaavien ja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden suorittamiseksi. Omistusjärjestelyissä riskit arvioidaan ja osapuolten vastuut määritellään sopimuksissa.

Ilmastonmuutoksesta on tulossa suurin ympäristöhaaste energiayhtiöille tulevaisuudessa. Hiilidioksidin päästökauppa on todennäköisesti tärkein lyhyen aikavälin ohjausväline (ks. sivu 28). Uusiutuvan energian suuri osuus tuotannossa ja kyky lisätä biopohjaisten

liikennepolttoaineitten osuutta auttavat Fortumia täyttämään vaatimukset myös tulevaisuudessa.

> Poliittiset ja lainsäädäntöriskit

Fortum on pohjoismaisten ja eurooppalaisten verkostojensa kautta aktiivisessa vuorovaikutuksessa niiden toimielinten kanssa, jotka valmistelevat ja toimeenpanevat energiateollisuuteen liittyviä lakeja ja säädöksiä.

> Sääriskit

Sää muodostaa merkittävän riskin pohjoismaisilla energiemarkkinoilla. Fortum Markets huolehtii hinta- ja lämpötilaperusteisista volyyimiriskeistä markkina- ja hintapohjaisella lopputuotteiden hinnoittelulla sekä aktiivisella salkunhallintatoiminnolla.

> Tietoturvariskit

Fortum on keskittänyt tietotekniikkainfrastruktuurin hallinnan Konsernin IT-palvelut -yksikköön luotettavuuden ja tietoturvan varmistamiseksi. Myös IT-arkkitehtuuria virtaviivaistetaan. Vuonna 2002 saatiin päätökseen liiketoimintayksiköiden auditointiprojekti. Auditointivina olivat liiketoiminnan kannalta kriittiset prosessit ja jatkuvuussuunnitelmat. Kriisinhallinta- ja turvallisuustietoisuusohjelmat käynnistettiin.

> Vakuutukset

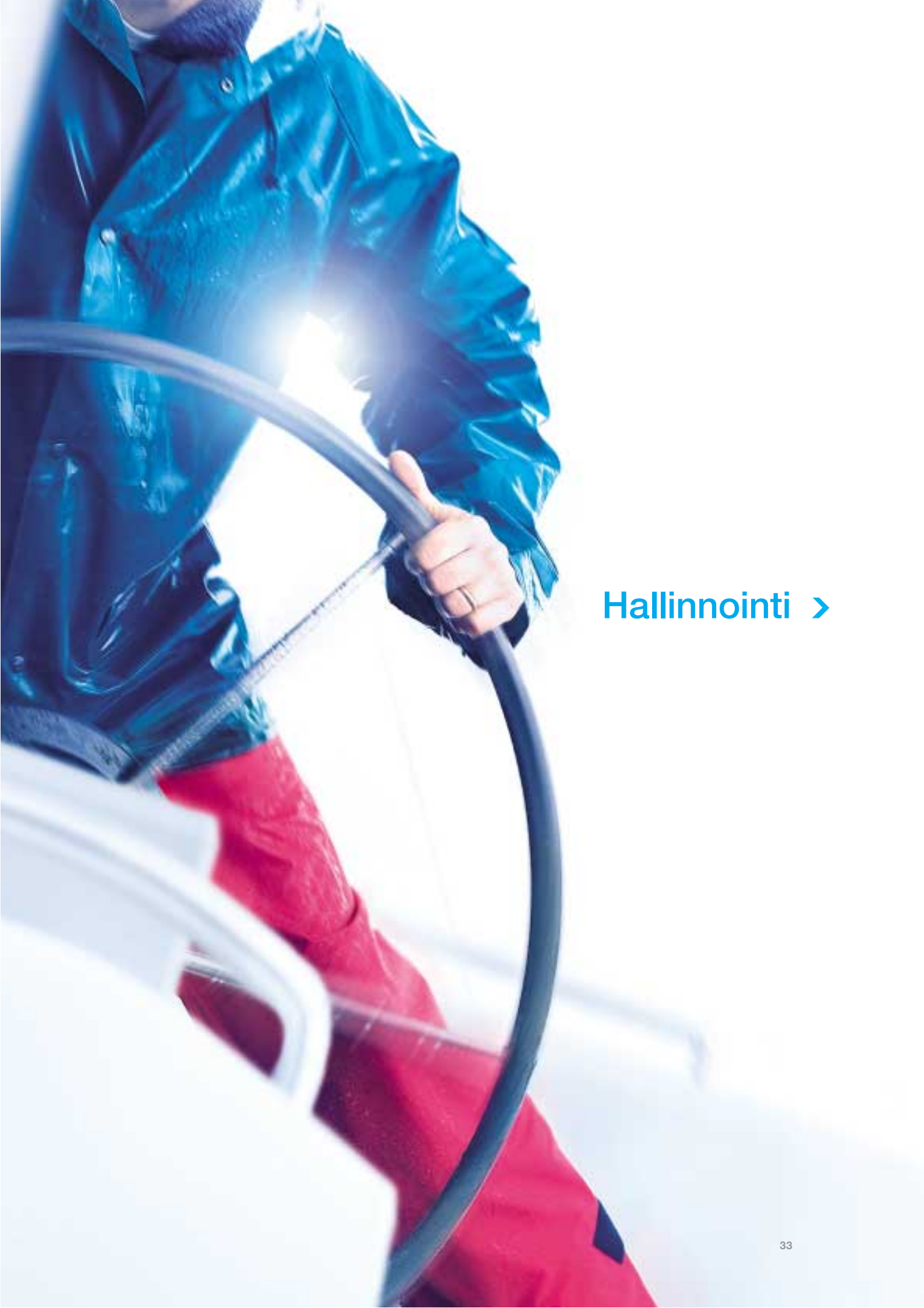
Fortumilla on maailmanlaajuiset vakuutukset, jotka kattavat omaisuusvahinkoihin, liiketoiminnan keskeytymiseen, vastuisiin ja Fortumin henkilöstön matkustamiseen kohdistuvat riskit. Vuonna 1988 perustettu kaptiiviyhtiö Fortum Insurance Ltd on osallisena omaisuus- ja liiketoiminnan keskeytymisvakuutuksissa, jotka kattavat Fortumin kaikki teollisuuslaitokset jälleenhankintahintaperusteisesti.

> Taloudelliset riskit

Ks. sivu 63.

> Muut riskit

Ks. Oikeudenkäynnit sivu 65.



Hallinnointi >

> Hallinto ja johtaminen

Fortum noudattaa Suomen Osakeyhtiölain lisäksi Keskuskauppakamarin ja Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton julkisten osakeyhtiöiden hallinnoinnista antamaa soveltamisohjetta sekä Helsingin pörssin julkaisemia sisäpiiriohjeita. Arvopaperimarkkinallain edellyttämien ilmoitusvelvollisten henkilöiden lisäksi Fortum ylläpitää laajempaa sisäpiirirekisteriä. Sisäpiirirekisteri on Suomen Arvopaperikeskus Oy:n SIRE-järjestelmässä.

Fortum-konsernin hallinnosta ja toiminnasta vastaavat yhtiökokous, hallintoneuvosto, hallitus ja toimitusjohtaja.

> Yhtiökokous

Yhtiökokous vahvistaa muun ohella vuosittain yhtiön ja konsernin tuloslaskelman ja taseen, päättää maksettavista osingoista ja valitsee hallintoneuvoston jäsenet. Varsinainen yhtiökokous pidetään kerran vuodessa viimeistään kesäkuussa.

> Hallintoneuvosto

Hallintoneuvoston jäsenet valitaan varsinaisessa yhtiökokouksessa vuodeksi kerrallaan. Hallintoneuvostoon kuuluu vähintään 10 ja enintään 20 jäsentä. Tällä hetkellä jäseniä on 12. Pääsääntöisesti joka toinen kuukausi pidettäviin hallintoneuvoston kokouksiin osallistuu myös neljä henkilöstöryhmien edustajaa, jotka eivät ole hallintoneuvoston jäseniä. Kokous on päätösvaltainen, kun vähintään puolet jäsenistä on paikalla. Vuonna 2002 hallintoneuvosto kokoontui kuusi kertaa.

Hallintoneuvosto valvoo yhtiön hallintoa ja käsittelee asioita, jotka koskevat yhtiön toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista, vahvistaa hallituksen jäsenten määrän ja valitsee hallituksen puheenjohtajan ja muut jäsenet sekä antaa varsinaiselle yhtiökokoukselle lausuntonsa tilinpäätöksen ja tilintarkastuskertomuksen johdosta. Hallintoneuvosto nimittää hallituksen ehdotuksesta toimitusjohtajan.

HALLINTONEUVOSTON JÄSENET

Leena Luhtanen, s. 1941, kansanedustaja, hallintoneuvoston puheenjohtaja
Ben Zyskowitz, s. 1954, kansanedustaja, hallintoneuvoston varapuheenjohtaja
Henrik Aminoff, s. 1945, diplomiekonomi
Tuija Brax, s. 1965, kansanedustaja
Kaarina Dromberg, s. 1942, kansanedustaja (erosi 6.6.2002)
Klaus Hellberg, s. 1945, kansanedustaja
Rakel Hiltunen, s. 1940, kansanedustaja
Harri Holkeri, s. 1937, valtioneuvos
Jorma Huuhtanen, s. 1945, pääjohtaja
Mikko Immonen, s. 1950, kansanedustaja
Kimmo Kalela, s. 1941, teollisuusneuvos
Tanja Karpela, s. 1970, kansanedustaja
Matti Vanhanen, s. 1955, kansanedustaja

HENKILÖSTÖRYHMIEN EDUSTAJAT

Tapio Lamminen, työntekijät
Timo Nyman, ylemmät toimihenkilöt
Pentti Paajanen, työntekijät
Edvard Trebs, toimihenkilöt

> Hallitus

Hallitukseen kuuluu viidestä seitsemään jäsentä, jotka hallintoneuvosto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan. Tällä hetkellä hallituksessa on seitsemän jäsentä. Hallitus kokoontuu pääsääntöisesti kuusi kertaa vuodessa. Kokous on päätösvaltainen, kun vähintään puolet jäsenistä on paikalla. Vuonna 2002 hallitus kokoontui 11 kertaa.

Hallitus vastaa konsernin hallinnosta ja toiminnan järjestämisestä lainsäädännön, yhtiöjärjestyksen sekä yhtiökokouksen ja hallintoneuvoston antamien ohjeiden mukaisesti.

Hallituksen tehtävä on yhtiön strateginen kehittäminen ja sen eri liiketoimintojen valvonta ja ohjaaminen. Hallitus päättää konsernin keskeisistä toimintaperiaatteista, vahvistaa yhtiön vuosittaisen toimintasuunnitelman ja tilinpäätöksen sekä osavuosisikatsaukset, päättää merkittävistä investoinneista, vahvistaa yhtiön eettiset arvot ja toimintaperiaatteet sekä seuraa niiden toteutumista, nimittää varatoimitusjohtajat ja toimi-

tusjohtajan välittömät alaiset sekä päättää heidän palkkaeduistaan, vahvistaa konsernin johtoryhmän ja konsernin ylimmän organisaatio- ja toimintarakenteen sekä määrittelee yhtiön osinkopolitiikan.

Hallituksen päätoiminen puheenjohtaja valmistelee yhdessä toimitusjohtajan kanssa konsernin strategista suuntaamista, konsernirakenteen kehittämistä ja yhteistyöhankkeita koskevat asiat hallitukselle.

> Valiokunnat

Hallitus on nimittänyt tarkastusvaliokunnan sekä nimitys- ja palkkiovaliokunnan. Valiokuntien jäsenet eivät ole palvelussuhteessa yhtiöön. Tarkastusvaliokunnan tehtäviin kuuluu yhtiön tilinpäätösten, osavuositilauksien ja tilintarkastajien raporttien ja heidän tuottamiensa palveluiden seuranta ja yhtiön sisäisen valvontajärjestelmän sekä sisäisen tarkastuksen seuranta ja arviointi. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana toimii Birgitta Kantola ja jäsenenä Hans von Uthmann ja Erkki Virtanen. Vuonna 2002 tarkastusvaliokunta kokoontui kolme kertaa.

Nimitys- ja palkkiovaliokunnan tehtävänä on käsitellä, arvioida ja tehdä hallitukselle esityksiä konsernin ja sen johdon palkkausrakenteista sekä palkitsemis- ja kannustinjärjestelmistä ja valmistella osaltaan konsernin nimityskysymyksiä. Nimitys- ja palkkiovaliokunnan puheenjohtajana on Heikki Pentti ja jäsenenä Lasse Kurkilahti ja Antti Lagerroos. Vuonna 2002 nimitys- ja palkkiovaliokunta kokoontui viisi kertaa.

> Toimitusjohtaja

Toimitusjohtajan tehtävä on johtaa konsernin liike-toimintaa sekä hallintoa Suomen osakeyhtiölain ja hallituksen ohjeiden mukaan. Toimitusjohtajan tukena konsernin johtamisessa on konsernin johtoryhmä. Toimitusjohtajana on vuodesta 2000 toiminut Mikael Lilius.

> Palkat, palkkiot ja osakeomistus

Päätoimiselle hallituksen puheenjohtajalle ja toimitusjohtajalle maksetaan palkan ja luontaisetujen lisäksi suorituspalkkiota, jonka määrä riippuu konsernin taloudellisesta tuloksesta ja asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Palkkion enimmäismäärä on 30 % vuosipalkasta.

Hallituksen puheenjohtajan ja toimitusjohtajan eläkeikä on 60 vuotta ja eläkkeen määrä on 60 % eläkepalkasta. Yhtiön toimesta tapahtuvan irtisanomisen yhteydessä maksettavan korvauksen määrä vastaa 24 kuukauden palkkaa.

PALKAT JA PALKKIOT VUONNA 2002

euroa	Palkat ja luontaisedut	Suoritus-palkkiot	Yhteensä 2002	Yhteensä 2001
Hallituneuvoston jäsenet	97 989,66	-	97 989,66	96 960,34
Hallituksen puheenjohtaja	335 699,06	79 069,47	414 768,53	368 491,67
Muut hallituksen jäsenet	161 345,96	-	161 345,96	94 857,99
Toimitusjohtaja	626 325,64	155 276,23	781 601,87	622 698,71
Muut konsernin johtoryhmän jäsenet	1 242 544,16	265 622,27	1 508 166,43	1 300 894,79

> Tarkastustoiminta

Hallituksen tarkastusvaliokunnalle ja konsernin toimitusjohtajalle raportoiva sisäinen tarkastus varmistaa, että konsernissa toimitaan noudattaen lakeja, ohjeita ja yhtiön toimintaperiaatteita. Sen tehtävänä on myös valvoa, että yhtiön riskien hallinta on järjestetty parhaalla mahdollisella tavalla.

Konsernin yhtiöiden tilintarkastuksesta vastaa tilintarkastusyhteisö PricewaterhouseCoopers Oy. Päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Pekka Kaasalainen.

> Palkitsemis- ja kannustinjärjestelmät

Yhtiön pitkän ajan tavoitteiden saavuttamista tukevat johdon optiojärjestelyt (1999) ja henkilöstön optiolaina (1999) sekä avainhenkilöiden optiojärjestelyt (2001 ja 2002), joista kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen sivuilla 78–80.

Lyhyen ajan tavoitteiden saavuttamista tukeva vuosittaiseen suoritukseen perustuva palkitsemis- ja kannustinjärjestelmä on käytössä koko konsernissa. Jokainen fortumlainen kuuluu johonkin palkitsemisjärjestelmään. Suorituspalkkion määräytymisperusteet vahvistaa hallitus vuosittain hallituksen nimitys- ja palkkiovaliokunnan esityksen pohjalta. Henkilökoh- taisten tavoitteiden saavuttamiseen liittyvät palkitsemisen perusteet sovitaan yhteisesti esimiehen kanssa käydyissä kehityskeskusteluissa. Perusteet hyväksyy esimiehen esimies.

Suomalaista henkilöstöä koskeva Fortumin henkilörahasto on toiminut vuodesta 2000 alkaen. Fortumin hallitus määrittelee vuosittain rahastoon maksettavan voittopalkkioerän määräytymisperusteet.

HALLINTONEUVOSTON JA HALLITUKSEN OSAKKEENOMISTUS JA OPTIO-OIKEUDET 31.12.2002

	osakkeet, kpl	optiojärjestelyt 2001	2002A
hallintoneuvoston jäsenet			
Kimmo Kalela	3 200	-	-
Matti Vanhanen	351	-	-
hallituksen jäsenet			
Heikki Pentti	546	-	-
Matti Vuoria	39 370	400 000	340 000

Henkilöt kuvassa vasemmalta oikealle: >
Matti Vuoria, Lasse Kurkilahti, Birgitta Kantola,
Erkki Virtanen, Hans von Uthmann, Antti Lagerroos
ja Heikki Pentti.

> Hallitus 31.12.2002

Matti Vuoria > s.1951, varatuomari, hallituksen päätoiminen puheenjohtaja, muun muassa Orion-yhtymä Oyj:n ja The Renaissance Fund Limitedin hallituksen jäsen, Danisco A/S:n hallituksen varapuheenjohtaja sekä Solidium Oy:n hallituksen puheenjohtaja.

Heikki Pentti > s. 1946, vuorineuvos, diplomiekonomi, MBA, Fortum Oyj:n hallituksen varapuheenjohtaja, Lemminkäinen Oyj:n hallituksen puheenjohtaja, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton puheenjohtaja sekä Pohjola-Yhtymä Oyj:n ja Myllykoski Oyj:n hallituksen jäsen.

Birgitta Kantola > s. 1948, varatuomari, vuosina 1995-2000 International Finance Corporationin (Washington D.C.) talousjohtaja, Vasakronan AB:n, Akademiska Hus AB:n ja Municipality Finance Plc:n hallitusten jäsen.

Lasse Kurkilahi > s. 1948, diplomiekonomi, Elcoteq Network Oyj:n toimitusjohtaja, aiemmin Nokian Renkaat Oyj:n toimitusjohtaja (1988-2000) ja Raisio Yhtymän pääjohtaja (2000-2001), Fintran ja Fountain Park Oy:n hallitusten puheenjohtaja, Lassila & Tikanoja Oyj:n hallituksen jäsen.

Antti Lagerroos > s. 1945, oikeustieteen lisensiaatti, Finnlines Oyj:n toimitusjohtaja ja hallituksen jäsen, Nordic Aluminiumin ja Wärtsilän hallitusten jäsen ja Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen hallituseuvoston jäsen.

Hans von Uthmann > s. 1958, Duni AB:n toimitusjohtaja, aiemmin AB Svenska Shellin johtaja (1996-2000), DIF AB:n hallituksen jäsen.

Erkki Virtanen > s. 1950, valtiotieteiden kandidaatti, kauppa- ja teollisuusministeriön kansliapäällikkö, Sitran (Suomen itsenäisyyden juhlarahasto) hallituksen varapuheenjohtaja.



> Konsernin johtoryhmä

Mikael Lilius > s. 1949, diplomiekonomi, toimitusjohtaja, johtoryhmän puheenjohtaja
Konsernin palveluksessa vuodesta 2000.
Osakkeita: 1 000
Optioita: 350 (1999), 400 000 (2001), 340 000 (2002A)

Mikael Frisk > s. 1961, kauppatieteiden maisteri, henkilöstöjohtaja
Konsernin palveluksessa vuodesta 2001.
Osakkeita: -
Optioita: 175 (1999), 200 000 (2001), 150 000 (2002A)

Kari Huopalahti > s. 1947, diplomi-insinööri, kehitysjohtaja
Konsernin palveluksessa vuodesta 1973.
Osakkeita: -
Optioita: 85 (1999), 200 000 (2001), 150 000 (2002A)

Tapio Kuula > s. 1957, diplomi-insinööri, taloustieteiden maisteri, sektorijohtaja, Sähkö ja lämpö
Konsernin palveluksessa vuodesta 1996.
Osakkeita: 4 970
Optioita: 250 (1999), 200 000 (2001), 200 000 (2002A)

Juha Laaksonen > s. 1952, ekonomi, talousjohtaja
Konsernin palveluksessa vuodesta 1979.
Osakkeita: -
Optioita: 125 (1999), 200 000 (2001), 250 000 (2002A)

Christian Lundberg > s. 1956, johtaja, Fortum Markets
Konsernin palveluksessa vuodesta 2003.
Osakkeita: -
Optioita: 150 000 (2002A)

Veli-Matti Ropponen > s. 1949, diplomi-insinööri, ekonomi, sektorijohtaja, Öljy
Konsernin palveluksessa vuodesta 1973.
Osakkeita: 4 701
Optioita: 250 (1999), 200 000 (2001), 200 000 (2002A)

Carola Teir-Lehtinen > s. 1952, filosofian maisteri, viestintäjohtaja
Konsernin palveluksessa vuodesta 1986.
Osakkeita: 1 970
Optioita: 175 (1999), 200 000 (2001), 150 000 (2002A)

HALLITUKSEN JA KONSERNIN JOHTORYHMÄN SIHTEERI

Harri Pynnä > s. 1956, varatuomari, lakiasiaintohtaja



> Muu johto

SÄHKÖ JA LÄMPÖ –SEKTORI

Tapio Kuula > Sektorijohtaja

Anders Lehman	Distribution
Bo Lindfors	Gas
Pekka Päätiläinen	Generation
Risto Riekkö	Heat
Timo Karttinen	Portfolio Management and Trading
Kim Kronstedt	Service
Åke Pettersson	Värme

ÖLJYSEKTORI

Veli-Matti Ropponen > Sektorijohtaja

Hans-Kristian Rød	Exploration and Production
Risto Rinne	Oil Refining
Matti Peitso	Oil Retail
Jukka Laaksovirta	Shipping

FORTUM MARKETS

Christian Lundberg > Johtaja

ESIKUNTA

Mikael Frisk	Henkilöstö
Kari Huopalahti	Kehitys
Harri Pynnä	Lakiasiat
Kaj Lindström	Sisäinen tarkastus
Juha Laaksonen	Talous
Carola Teir-Lehtinen	Viestintä
Arja Koski	Ympäristö-, terveys- ja turvallisuus

< Henkilöt kuvassa vasemmalta oikealle:
Mikael Frisk, Christian Lundberg, Juha Laaksonen, Harri Pynnä,
Tapio Kuula, Carola Teir-Lehtinen, Mikael Lilius,
Veli-Matti Ropponen ja Kari Huopalahti.

> Hallituksen toimintakertomus

Vuoden 2002 ensimmäisellä puoliskolla Fortum toteutti strategiansa mukaisesti merkittäviä rakennejärjestelyjä. Jaksolla tehtiin isoja yritysostoja ja myytiin useita ydinliiketoimintaan kuulumattomia osia. Merkittävin yksittäinen hankinta oli helmikuussa toteutettu jäljellä olevan 50 prosentin osuuden osto entisestä Birka Energi AB:sta, nykyiseltä nimeltään Fortum Power and Heat AB. Kauppa vahvisti Fortumin markkina-asemaa Pohjoismaissa. Välittömästi hankinnan jälkeen käynnistettiin prosessi Fortumin ja Birkan sähkö- ja lämpöliiketoimintojen yhdistämiseksi. Uusi yhteispohjoismainen organisaatio tuli voimaan 1.7.2002.

Toista vuosipuoliskoa kuvaa vahva sitoutuminen Birka Energi -kaupan yhteydessä asetettuihin tavoitteisiin, joiden saavuttaminen on edennyt hyvin. Synergiaedut tulevat ylittämään 100 miljoonan euron tavoitteen. Konsernin strategian mukaiset rakennemuutokset jatkuivat Norjan öljy- ja kaasuentien myyntisopimuksella ja Voimalaitos-engineeringin rakennejärjestelyillä. Kylmä sää ja korkeat markkinahinnat leimasivat vuoden viimeistä neljänneistä, ja kaikkien pääliiketoimintojen tulos oli varsin tyydyttävä. Keskittyminen kassavirtaan jatkui ja velkoja vähennettiin edelleen. Vuoden lopussa velkaantumistaso oli 80 %. Kun Norjan öljy- ja kaasutoimintojen myynti lasketaan mukaan, pro forma -velkaantumistaso oli tavoitetasolla eli alle 70 %.

Tammikuussa 2003 Fortum ja E.ON AG sopivat omaisuusserien vaihdosta. Kaupat vahvistavat Fortumin asemaa sen ydintoimialueella Pohjoismaissa ja muualla Itämeren alueella.

> Liikevaihto ja tulos

Konsernin liikevaihto oli 11 148 miljoonaa euroa (10 410 miljoonaa euroa 2001). Kohonneet markkinahinnat ja entisen Birka Energin siirtyminen kokonaan Fortumin omistukseen kasvattivat sähkö- ja lämpöliiketoiminnan liikevaihtoa. Raakaöljyn keskihinta oli hieman viimevuotista korkeampi, ja konsernin öljyliiketoiminnan liikevaihto pysyi viime vuoden tasolla. Loppuvuodesta sekä öljyn että sähkön hinnat nousivat merkittävästi.

LIKEVAIHTO SEGMENTEITTÄIN

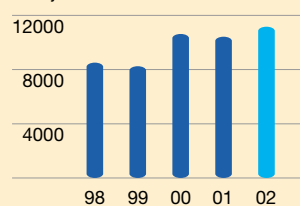
milj. euroa	2002	2001
Sähkö, lämpö ja kaasu	2 898	2 227
Sähkönsiirto	640	473
Fortum Energy Solutions	664	603
Öljynjalostus ja markkinointi	7 195	7 223
Öljyn ja kaasun tuotanto	391	408
Muu toiminta	64	95
Liiketoimintojen välinen myynti	-704	-619
Konserni	11 148	10 410

Konsernin liikevoitto oli 1 289 (914) miljoonaa euroa. Liikevoitto ilman kertaluonteisia eriä, 974 (890) miljoonaa euroa, parani vuositasolla 84 miljoonaa euroa. Viimeisellä neljänneksellä parannus oli 193 miljoonaa euroa viime vuoden vastavaan ajanjaksoon verrattuna. Kertaluonteiset erät olivat kaikkiaan 315 (24) miljoonaa euroa.

Sähkön- ja lämmönmyynnin kokonaisvolyymit kasvoivat, mutta vertailukelpoiset volyymit olivat edellisvuotta pienemmät. Tämä johtui pääasiassa teollisuuden sähkönkulutuksen vähenemisestä ja poikkeuksellisen lämpimästä säästä vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana. Viimeisellä neljänneksellä sähkönmyynti kuitenkin kasvoi, mikä paransi Sähkö, lämpö ja kaasu -segmentin tulosta merkittävästi.

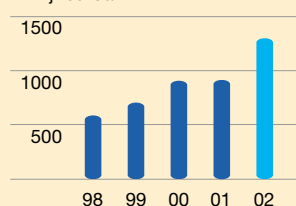
LIKEVAIHTO

> milj. euroa



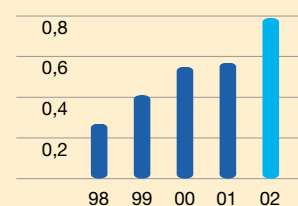
LIKEVOITTO

> milj. euroa



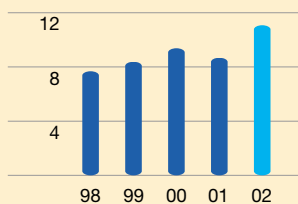
TULOS/OSAKE

> euroa



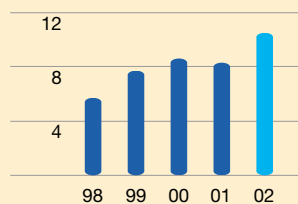
SIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO

> %



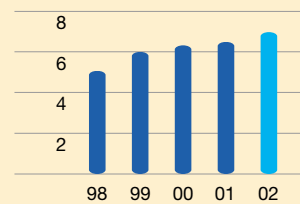
OMAN PÄÄOMAN TUOTTO

> %



OMA PÄÄOMA/OSAKE

> euroa



Jakeluverkoissa siirretyn sähkön vertailukelpoinen määrä kasvoi ja Sähkönsiirto-segmentin tulos oli selvästi edellisvuotta parempi.

Fortum Energy Solutions -segmentin tulos parani merkittävästi edellisestä vuodesta.

Birka Energi -kauppaan liittyvä 20 miljoonan euron rakennejärjestelykustannus sisältyy viimeisen neljänneksen tulokseen.

Öljynjalostuksen ja markkinoinnin tulosta heikensivät matalat kansainväliset jalostusmarginaalit, joita 57 (-79) miljoonan euron varastovoitto kompensoi. Fortumin jalostamien öljytuotteiden toimitukset lisääntyivät ja öljyn vähittäismyynnin tulos parani edellisvuodesta. Shippingin tulosta rasittivat merikuljetusten alhaiset rahdit, jotka kuitenkin alkoivat kohota jyrkästi loppuvuodesta. Kanadan MTBE-laitos oli kolme kuukautta suljettuna iso-oktaanituotantoon siirtymisen takia, mikä heikensi huomattavasti bensiinikomponenttiliiketoiminnan tulosta.

Norjan kasvaneiden tuotantomäärien ja Omanin kaupasta saadun myyntivoiton ansiosta Öljyn ja kaasun tuotannon tulos oli hieman edellisvuotta parempi huolimatta alentuneista kaasun markkinahinnoista ja Omanin öljykeräilyosuuksien myynnistä.

LIIKEVOITTO SEGMENTEITTÄIN

milj. euroa	2002	2001
Sähkö, lämpö ja kaasun	560	367
Sähkönsiirto	279	135
Fortum Energy Solutions	37	13
Öljynjalostus ja markkinointi	259	242
Öljyn ja kaasun tuotanto	213	196
Muu toiminta	-64	-40
Eliminoinnit	5	1
Konserni	1 289	914

Voitto ennen veroja oli 1 008 (702) miljoonaa euroa.

Konsernin nettorahoituskulut olivat 281 (212) miljoonaa euroa.

Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta oli 73 (83) miljoonaa euroa. Se liittyy pääasiassa Fortum Capital Ltd:n vuonna 2000 liikkeelle laskemiin etuoikeutettuihin osakkeisiin ja Fortum Värme Holdingiin, jossa Tukholman kaupungilla on 50 prosentin taloudellinen omistusosuus.

Tilikauden verot olivat 269 (160) miljoonaa euroa. Norjan öljy- ja kaasukenttien myynnistä aiheutui 70 miljoonan euron verokirjaus viimeisellä neljänneksellä.

Tilikauden voitto oli 666 (459) miljoonaa euroa ja osakekohtainen tulos 0,79 (0,57) euroa. Sijoitetun pääoman tuotto oli 11,1 (8,7) % ja oman pääoman tuotto 10,5 (8,3) %.

Entinen Birka Energi on täysin konsolidoitu Fortumin lukuihin 1.3.2002 alkaen. Siihen asti se on konsolidoitu suhteellista menetelmää käyttäen 50 %:n omistusosuuden perusteella.

> Segmenttikatsaukset

SÄHKÖ, LÄMPÖ JA KAASU

Sähkön markkinahinnat olivat alhaalla tammi-elokuussa mutta kohosivat jyrkästi loppuvuodesta. Koko vuoden sähkön keskihinta pohjoismaisessa sähköpörssissä (Nord Pool) oli 26,9 (23,1) megawattitunnilta (MWh), noin 16 % edellisvuotta enemmän. Markkinahinnan kohoaminen johti myös sähkön vähittäismyyntihintojen nousuun. Sähkönkulutus Pohjoismaissa väheni 1,8 % ja oli 386 TWh. Suomessa sähkönkulutus kasvoi noin 2,6 %, Ruotsissa laskua oli 1,4 %.

Fortumin Pohjoismaissa myymän sähkön määrä oli 54,5 (47,1) TWh. Myynti muissa maissa oli 4,5 (6,6) TWh. Fortumin sähkönmyynnin osuus oli noin 14 (12) % Pohjoismaissa käytetystä sähköstä vuonna 2002. Fortumin myymän sähkön keskihinta Pohjoismaissa oli noin 10 % edellisvuotta korkeampi.

Vuoden lopussa Fortumin sähköntuotantokapasiteetti Pohjoismaissa oli 11 091 (9 149) MW. Kokonaiskapasiteetti oli 11 347 (10 223) MW. Fortum tuotti Pohjoismaissa sähköä yhteensä 46,5 (41,0) TWh, eli 12 (11) % alueella tuotetusta sähköstä. Vesivoiman osuus Fortumin omasta tuotannosta oli 18,1 (17,0) TWh, eli 39 (41) % ja ydinvoiman noin 22,0 (18,7) TWh, eli 47 (46) %. Lämpövoiman osuus oli 14 (13) %.

Fortumin lämmönmyynti Pohjoismaissa oli 18,1 (15,6) TWh.

Maalis-joulukuussa muutos Birka Energin omistuksessa lisäsi sähkönmyyntiä 9,6 TWh ja lämmönmyyntiä 3,5 TWh.

SÄHKÖNSIIRTO

Ruotsalaisen Birka Energin ja suomalaisen Uudenmaan Sähköverkon sähkönsiirtotoimintojen integrointi saatiin päätökseen vuonna 2002. Ruotsissa käynnistettiin hanke hinnoittelurakenteen yhtenäistämiseksi.

Jakeluverkoissa siirrettiin sähköä 21,2 (15,0) TWh. Alueverkkosiirron määrä oli 20,6 (16,7) TWh. Alueverkkosiirron määrä konsernin ulkopuolisille asiakkaille oli Ruotsissa 14,3 (8,4) TWh ja 6,3 (8,2) TWh Suomessa.

Entisen Birka Energin osuus sähkön jakeluverkkosiirrosta oli 6,4 TWh.

FORTUM ENERGY SOLUTIONS

Yksikön rakennejärjestelyt jatkuivat. Voimalaitos-engineeringin järjestelyt saatiin päätökseen ja Fortum Engineeringin osakkeet myytiin tammikuussa 2003 uudelle Enprima-yhtiölle, josta Fortum omistaa osan.

Voimalaitos-engineeringin järjestelyjen myötä yksikön nimi muutettiin Fortum Serviceksi.

Kunnossapitotoiminto laajeni uudelle alueelle, kemianteollisuuteen. Sekä Suomessa että Ruotsissa tehtiin useita sopimuksia voimalaitosten kunnossapidosta ja perusrannuksista sekä muuntamoiden kunnossapidosta.

ÖLJYNJALOSTUS JA MARKKINOINTI

Kansainvälinen jalostusmarginaali Luoteis-Euroopassa (Brent Complex) oli huomattavasti edellisvuotta alempi ja oli keskimäärin 1,0 (1,9) dollaria barreilta. Fortumin lisämarginaali pysyi vahvana ja oli noin kaksi dollaria kansainvälistä marginaalia korkeampi.

Raakaöljyn barrelihinta vaihteli alkuvuoden 20 dollarin ja loppuvuoden 31 dollarin välillä. Tämän seurauksena varastoitoit nouseksi 57 (-79) miljoonaa euroon.

Maaliskuussa 2002 Naantalissa jalostamolla otettiin käyttöön uusi rikitöntä bensiiniä valmistava yksikkö. Vuosina 2001 ja 2002 tehtyjen investointien ansiosta molemmilla Fortumin jalostamoilla on täysi valmius rikkittömien liikennepolttoainesten tuotantoon.

Elokuussa käynnistyi etanolipohjaisen bensiinin tuotanto Porvoon jalostamolla.

Edmontonissa Kanadassa sijaitseva MTBE-laitos, josta Fortum omistaa puolet, muutettiin iso-oktaanilaitokseksi.

Laitos on maailmassa ensimmäinen, jossa muutostöiden valmistuttua käynnistettiin iso-oktaanin tuotanto. Ensimmäiset toimitukset olivat marraskuussa. Tehtaan koko iso-oktaanituotanto menee Kalifornian markkinoille.

Merikuljetusten rahtien vuoden 2001 lopulla alkanut matalasuhdanne jatkui vuonna 2002. Turvallisten kaksoisrunkoisten alusten rahtitaso kuitenkin kasvoi merkittävästi loppuvuonna, mikä vaikutti myönteisesti Fortumin Shipping-liiketoimintaan.

Fortumin osuus öljytuotteiden tukkimarkkinoista Suomessa oli noin 75 (75) % eli 8,0 (7,8) miljoonaa tonnia ja öljytuotteiden vähittäismyynnistä noin 39 (40) % eli 3,9 (3,8) miljoonaa tonnia.

Fortumin jalostamien öljytuotteiden vienti Suomesta oli 5,2 (4,9) miljoonaa tonnia. Tästä määrästä 2,8 miljoonaa tonnia oli moottoribensiiniä ja 1,9 miljoonaa tonnia dieselpolttoainetta. Puolet moottoribensiinistä vietiin Euroopan markkinoille. Tästä 90 % oli vähärikkistä (rikkipitoisuus alle 50 ppm) tai rikitöntä (rikkipitoisuus alle 10 ppm). Rikkittömän bensiinin päämarkkina-alueita ovat Saksa, USA ja Kanada. Kaikki vientiin mennyt dieselpolttoaine oli joko vähärikkistä tai rikitöntä. Dieselpolttoaineen päämarkkinat ovat Ruotsissa, Alankomaissa ja Saksassa.

ÖLJYNETSINTÄ JA -TUOTANTO

Vuonna 2002 Fortum myi Omanin öljykenttäosuutensa ja allekirjoitti sopimuksen Norjan öljy- ja kaasutoimintojen myynnistä. Omanin tuotanto ei ole mukana enää vuoden 2002 luvuissa. Venäjän öljy- ja kaasukenttäinvestoinnit jatkuivat suunnitelmien mukaan.

Öljyn ja kaasun tuotanto vuonna 2002 oli 40 800 (40 200) ekvivalenttibarrelia päivässä mikä vastaa noin 2,0 (2,0) miljoonan tonnin vuosituotantoa. Tuotannosta noin 28 (18) % oli maakaasua. Norjan lisääntynyt kaasuntuotanto korvasi Omanin osuuksien myynnistä aiheutuneen tuotannon vähenemisen.

Pohjanmeren kevyen Brent-raakaöljyn keskihinta oli 25,0 (24,4) dollaria barreilta. Fortumin myymän raakaöljyn keskihinta oli 25,5 (23,7) dollaria barreilta ja kaasun vastaava ekvivalenttihinta oli 17,6 (19,0) dollaria barreilta.

Venäjällä Etelä-Shapkinon öljykentällä tuotannon on tarkoitus käynnistyä vuoden 2003 loppupuolella. Fortumin ja venäläisen Lukoilin puoliksi omistamien Etelä-Shapkinon varojen arvioidaan olevan 164 miljoonaa barrelia (yli 20 miljoonaa tonnia).

FORTUM MARKETS

Fortum Markets vastaa sähkön ja öljytuotteiden vähittäismyynnistä ja tarjoaa niihin liittyviä palveluja. Yksiköllä on noin 1,3 miljoonaa yritys- ja kotitalousasiakasta. Vuonna 2002 toiminnan painopiste oli kustannustehokkaassa ja asiakaslähtöisessä toimintamallissa, jolla pyrittiin parantamaan palvelun laatua. Kilpailukykyisten tuotteiden ja palvelujen tarjoaminen asiakastytyväisyyden parantamiseksi on jatkossakin yksi tärkeimmistä painopistealueista.

Fortum Marketsin luvut sisältyvät Sähkö, lämpö ja kaasu -segmentin sekä Öljynjalostus ja markkinointi -segmentin lukuihin. Sähkön vähittäismyynnin tulos oli lievästi negatiivinen.

> Investoinnit

Investoinnit käyttömaisuuteen olivat 4 381 (713) miljoonaa euroa. Kasvu johtuu ruotsalaisen Birka Energin jäljellä olevan 50 % osuuden ostamisesta. Kauppa saatiin päätökseen helmikuussa 2002. Toukokuussa Fortum vahvisti edelleen asemiaan hankkimalla loput 50 % suomalaisesta sähkön myyntiä ja jakelua harjoittavasta Elnova-ryhmästä.

Syksyllä aloitettiin CHP-laitoksen perusparannus- ja laajennustyöt Tukholmassa. Investointi lisää kapasiteettia ja muuttaa polttoainevalikoimaa enemmän kierrätyspolttoaineiden suuntaan (pääasiassa yhdyskuntajätettä). Uusi kattila korvaa vuosittain 70 000 tonnia polttoöljyä kierrätyspolttoaineella.

Itämeren alueen maissa ostettiin osuuksia muutamista pienistä kaukolämpöyhtiöistä.

Maaliskuussa otettiin käyttöön uusi rikitöntä bensiiniä valmistava yksikkö Naantalın jalostamolla. Toukokuussa aloitti toimintansa Pohjoismaiden ensimmäinen hakepolttonesteen koetuantolaitos Porvoon jalostamolla ja elokuussa käynnistyi etanolipohjaisen 98-oktaanisen bensiinin tuotanto. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla aloitettiin Porvoon jalostamolla virtausta parantavan lisäaineen (FIA) tuotanto.

Edmontonissa Kanadassa sijaitseva MTBE-tuotantolaitos, jossa Fortumilla on 50 %:n osuus, muutettiin iso-oktaani-laitokseksi. Tuotanto käynnistyi vähitellen viimeisen neljänneksen aikana.

Aluskannan uudistaminen jatkui, ja Itämeren alueen maissa sekä Venäjällä avattiin uusia Neste-asemia. Investoinnit Venäjällä aloitettavaan öljyntuotantoon jatkuivat suunnitellusti.

> Divestoinnit

Strategiansa mukaisesti Fortum myi osuutensa Fortum Energie GmbH:sta ja Afferden CHP-laitoksesta Saksassa, Regional Power Generators Limited -yhtiön Isossa-Britanniassa, thaimaalaisen tytäryhtiönsä Laem Chabang Power Company Limitedin sekä osuutensa Espoon Sähkö Oyj:ssä.

Voimalaitos-engineeringin uudelleenjärjestely saatiin päätökseen tammikuussa 2003.

Helmikuussa 2002 Fortum myi Omanin öljykenttäosuutensa. Kauppa saatiin päätökseen kesäkuussa. Norjan öljy- ja kaasuosuudet myytiin marraskuussa. Kaupalle on saatu kaikki tarvittavat hyväksynät ja se saatetaan päätökseen maaliskuun 2003 alussa.

Pienempiin divestointeihin kuului dieselasemia Ruotsissa, kiinteistöjä ja aluksia.

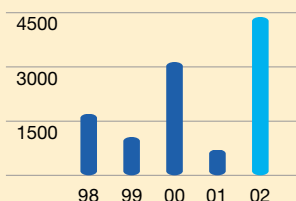
> Rahoitus

Vuoden 2002 alussa Fortumin nettovelka kasvoi huomattavasti Birka Energi -kaupan seurauksena. Velkaa kuitenkin vähennettiin vuoden aikana merkittävästi. Vuoden lopussa nettovelka oli 5 848 (3 674) miljoonaa euroa ja velkaantumisaste 80 (54) %. Konsernin nettorahoituskulut vuonna 2002 olivat 281 (212) miljoonaa euroa.

Lokakuussa 2002 Fortum anoi kahdelta johtavalta kansainväliseltä luottoluokituslaitoksesta pitkäaikaisia luottoja koskevia luokituksia. Standard & Poor's antoi Fortum Oyj:lle luokituksen BBB+ (stable) ja Moody's luokituksen Baa2 (positive). Samalla laitokset vahvistivat Fortum Power and Heat AB:n (entinen Birka Energi AB) luokitukseksi BBB+ ja Baa1 (stable).

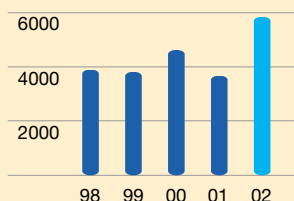
INVESTOINNIT

> milj. euroa



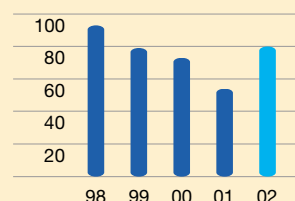
KOROLLISET NETTOVELAT

> milj. euroa



VELKAANTUMISASTE

> %



Vuoden aikana ei tehty uusia merkittäviä pitkäaikaisia rahoitusjärjestelyjä. Birka Energi -kaupan toteuttamiseksi helmikuussa 2002 otettu 1,2 miljardin euron laina maksettiin pääosin takaisin vuoden aikana. Maksuun käytettiin omaisuuden myynneistä saatuja varoja. Tammikuussa 2003 lainan loppuosa maksettiin kokonaan takaisin.

Konsernin vakavaraisuus pysyi hyvänä. Likvidien varojen määrä vuoden lopussa oli 592 miljoonaa euroa. Lisäksi konsernilla oli käytettävissä yhteensä noin 1 772 miljoonaa euroa nostamattomia valmiusluottoja. Näistä noin 700 miljoonaa euroa oli joulukuussa allekirjoitettuja lyhytaikaisia valmiusluottoja. Joulukuussa Fortum Oyj sopi 5 000 miljoonan Ruotsin kruunun arvoisesta yritystodistusohjelmasta, joka yhdessä suomalaisen 500 miljoonan euron ohjelman kanssa kattaa konsernin lyhytaikaiset rahoitustarpeet.

Vuoden lopussa lainojen keskimääräinen korko suojausten jälkeen oli 5,2 %.

> Tutkimus ja kehitys

Konsernissa käytettiin tutkimukseen ja kehitykseen 38 (53) miljoonaa euroa. Tutkimukseen ja kehitykseen kuuluu koelaitosten suunnittelu, rakennus ja käyttö sekä uusien, koetuantovaiheessa olevien tuotteiden esimarkkinointi. Olemassa olevaa T&K-portfoliota keskittiin edelleen uuden konsernistrategian mukaisesti. Vuoden aikana konsernissa käynnistettiin prosessi, jonka tarkoituksena on tunnistaa kasvuun ja uudistumiseen tähtääviä strategisia kehitysalueita.

> Ympäristö

Fortumin pohjoismaiseen liiketoimintastrategiaan liittyvät tuoreimmat yrityskaupat ovat tuoneet yhtiölle runsaasti lisää uusiutuvaa ja hiilidioksidivapaata sähköntuotantokapasiteettia. Yhtiön tuotantorakenne on varsin kilpailukykyinen EU:n ilmasto-ohjelmien käynnistyttyä täysipainoisesti. EU:n päästökauppadirektiivin valmistelu eteni vuonna 2002 merkittävästi ja direktiivin odotetaan valmistuvan vuoden 2003 aikana. Fortum tukee direktiiviehdotuksen markkinalähtöistä lähestymistapaa, joka kunnioittaa ilmastotavoitteita, mutta tarjoaa joustoja niiden saavuttamiseksi.

Fortum kasvatti osuuttaan Maailmanpankin hiilirahastossa (PCF) viidestä miljoonasta kuuteen miljoonaan dollariin. Ensimmäiset PCF:n toteuttamat hankkeet alkoivat tuottaa päästövähennyksiä kertomusvuoden aikana ja niitä vastaavat varmennetut päästövähennyksistä jaetaan osakkaille vuonna 2003. Fortum toimi aktiivisesti myös eurooppalaisen uusiutuvan energian sertifikaattien järjestelmän (RECS) kehittämisessä ja valmistautui Ruotsin kansallisen sertifikaattijärjestelmän tulon.

Myös yhtiön asema puhtaiden liikennepolttoaineiden tuottajana on vahva. Vähärikkisten polttonesteiden tuotantokapasiteettia on lisätty Porvoon ja Naantalin jalostamoilla. Vuoden 2002 aikana yhtiö käynnisti bioetanolia sisältävän bensiinin valmistuksen ja markkinoinnin Suomessa. Yhtiön laivasto uudistui kahdella nykyaikaisella jäävahvistetulla säiliöaluksella, jotka takaavat öljykuljetusten turvallisuuden vaativissakin talviolosuhteissa.

Yhtiö panosti vuoden aikana voimakkaasti työturvallisuuden kehittämiseen. Työtapaturmataajuus (LWIF) aleni neljänneksellä vuoteen 2001 verrattuna ja oli 8,8 (12,2). Fortumin tavoite vuodelle 2003 on 6,4.

> Osakkeet ja osakepääoma

Kaupankäynti 6 159 300 optio-oikeudella, jotka liittyvät Fortum Oyj:n henkilökunnalle vuonna 1999 suunnattuun optio-lainaan, aloitettiin 17.5.2002. Osakkeita merkittiin ja vietiin kaupparekisteriin 148 380 kappaletta vuoden 2002 loppuun mennessä. Kaupankäynti 11 768 optio-oikeudella, jotka liittyvät Fortum Oyj:n avainhenkilöille vuonna 1999 suunnattuun optio-ohjelmaan, aloitettiin 1.10.2002. Vuoden 2002 loppuun mennessä osakkeita merkittiin ja vietiin kaupparekisteriin 3 000 kappaletta.

Näiden korotusten jälkeen Fortum Oyj:n osakepääoma on 2 875 583 847 euroa ja osakkeiden lukumäärä on 845 759 955. Fortum Oyj:n osakepääoma kasvoi 514 692 eurolla.

Kesäkuussa Suomen valtion osuus Fortum Oyj:ssä laski 60,8 prosenttiin kansainvälisen osakemyynnin seurauksena. Kansainvälisten osakkeenomistajien osuus lähes kaksinkertaistui ja oli joulukuun lopussa 20,3 %.

Vuonna 2002 osakevaihto oli yhteensä 251,2 miljoonaa osaketta arvoltaan 1 475 miljoonaa euroa. Osakkeen korkein hinta oli 6,52 (3. toukokuuta), alin 4,75 (2. tammikuuta) ja keskihinta 5,87 euroa. Päätöskurssi 30.12.2002 oli 6,25 euroa.

> Avainhenkilöiden optio-ohjelmat

Fortumilla on voimassa kaksi osakkeeseen kytkettyä optio-ohjelmaa, joihin liittyvät osakkeet eivät vielä ole merkittävisiä. Toinen on vuodelta 2001 ja toinen vuodelta 2002. Vuoden 2002 lopussa kummankin järjestelyn piirissä oli noin 350 henkilöä.

Vuoden 2001 yhtiökokous oli hyväksynyt avainhenkilöiden optio-ohjelman. Järjestelyyn sisältyi 24 miljoonaa optio-oikeutta, jotka oikeuttivat merkitsemään enintään 24 miljoonaa Fortum Oyj:n osaketta. Vuoden 2002 yhtiökokous peruutti tästä optio-ohjelmasta yhteensä 10 737 500 optio-oikeutta. Ohjelmaan sisältyy nyt 13 262 500 optio-oikeutta,

jotka oikeuttavat merkitsemään enintään 13 262 500 Fortum Oyj:n osaketta. Näiden optioiden perusteella merkittävien osakkeiden osuus on enintään 1,3 % yhtiön nykyisestä osakepääomasta ja äänivallasta. Optioista 5 475 000 kappaleen merkintäaika on 1.10.2005–1.5.2007 ja 7 787 500 kappaleen 15.1.2006–1.5.2007. Tähän optio-ohjelmaan liittyvien merkintöjen seurauksena Fortumin osakepääoma voi nousta yhteensä enintään 45,1 miljoonalla eurolla.

Vuoden 2002 yhtiökokous hyväksyi avainhenkilöiden optio-ohjelman. Siihen sisältyy 25 miljoonaa optio-oikeutta, jotka oikeuttavat merkitsemään enintään 25 miljoonaa Fortum Oyj:n osaketta. Optioiden perusteella merkittävien osakkeiden osuus on enintään 3,0 % Fortumin nykyisestä osakepääomasta ja äänivallasta. Puolet näistä optio-oikeuksista on merkittävissä 1.10.2004–1.5.2007 ja toinen puoli 1.10.2006–1.5.2009. Optio-ohjelmaan liittyvien merkintöjen seurauksena yhtiön osakepääoma voi nousta yhteensä enintään 85,0 miljoonalla eurolla.

> Henkilöstö

Konsernin palveluksessa vuonna 2002 oli keskimäärin 14 053 (14 803) henkilöä. Vähennyksestä valtaosa johtuu Voimansiirto-engineeringin myynnistä vuonna 2001 ja Saksan sähköliiketoimintojen pääosan myynnistä vuonna 2002. Toisaalta henkilöstön lukumäärä kasvoi 1 758 henkilöllä, kun Birka Energi siirtyi kokonaan Fortumin omistukseen. Vuoden lopussa henkilöstön määrä oli 13 670 (13 425). Emoyhtiö Fortum Oyj:n palveluksessa oli vuoden lopussa 310 (340) henkilöä.

> Konsernin hallinto ja johto

Maaliskuun 26. päivänä 2002 pidetty yhtiökokous valitsi hallintoneuvoston puheenjohtajaksi Leena Luhtasen ja varapuheenjohtajaksi Ben Zyskowiczin. Muut hallintoneuvostoon valitut jäsenet olivat Henrik Aminoff, Tuija Brax, Kaarina Dromberg, Klaus Hellberg, Rakel Hiltunen, Harri Holkeri, Jorma Huuhtanen, Mikko Immonen, Kimmo Kalela, Tanja Karpela ja Matti Vanhanen.

Kaarina Dromberg erosi hallintoneuvostosta 6.6.2002 tultuaan valituksi valtioneuvoston jäseneksi.

Hallituksen jäsenet vuonna 2002 olivat Matti Vuoria (puheenjohtaja), Heikki Pentti (varapuheenjohtaja), Birgitta Kantola, Lasse Kurkilahti, Antti Lagerroos, Hans von Uthmann ja Erkki Virtanen. Samat henkilöt valittiin hallitukseen myös vuodeksi 2003.

Konsernin yhtiöiden tilintarkastajana toimii PricewaterhouseCoopers Oy, päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT Pekka Kaasalainen.

Christian Lundberg nimitettiin Fortum Marketsin toimitusjohtajaksi ja konsernin johtoryhmän jäseneksi 1.2.2003 alkaen.

> Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Fortum ja E.ON AG vaihtoivat 31.1.2003 yhteensä 770 miljoonan euron arvosta omaisuutta. Fortum saa haltuunsa omaisuuseriä yhteensä 460 miljoonan euron arvosta ja myy omaisuuseriä 310 miljoonalla eurolla, ja kaupan tasaamiseksi maksaa E.ONille 150 miljoonaa euroa. Kaupat vahvistavat Fortumin asemaa sen ydintoimialueella Pohjoismaissa ja muualla Itämeren alueella.

Fortum ostaa 21,4 % Norjan toiseksi suurimmasta sähköyhtiöstä Hafslund ASA:sta, jolla on 600 000 sähkönmyyntiasiakasta, 550 000 sähkönjakeluasiakasta ja noin 3 TWh vesivoimatuotantoa. Lisäksi Fortum ostaa Ostfold Energi Nett AS:n, Ostfold Energi Kraftsalg AS:n ja Ostfold Energi Entreprenor AS:n koko osakekannat. Yhtiöillä on yhteensä noin 95 000 sähkönmyynti- ja sähkönjakeluasiakasta. Fortum ostaa myös 49 % Fredrikstads Energi AS -yhtiöstä, jolla on 80 000 asiakasta. Norjan kauppoihin kuuluu myös muutamia vähemmistöosuuksia.

Näiden lisäksi Fortum ostaa 9,5 % AO Lenenergosta, joka on Luoteis-Venäjän suurin sähköyhtiö. Lenenergolla on noin 1,3 miljoonaa sähköasiakasta ja 14 TWh sähköntuotanto- ja 26,3 TWh lämmöntuotantokapasiteettia. Kaupan myötä Fortumin omistusosuus Lenenergosta nousee 15,9 prosenttiin.

Osana vaihtokauppoja Fortum myy E.ONille Burghausenin voimalaitoksen Saksassa ja Edenderryn voimalaitoksen Irlannissa. E.ON ostaa myös Etelä-Ruotsissa sijaitsevan noin 43 000 asiakkaan sähkönjakeluyhtiön kaikki osakkeet ja liiketoiminnan.

> Näkymät

Fortumin tuloksen muodostumisen kannalta merkittäviä markkinatekijöitä ovat sähkön markkinahinta ja öljyn kansainvälinen jalostusmarginaali. Muita merkittäviä tekijöitä ovat raakaöljyn hinta sekä Yhdysvaltain dollarin ja Ruotsin kruunun kurssit.

Sähkön käytön arvioidaan yleisesti lähivuosien aikana kasvavan Pohjoismaissa noin 1–2 % vuosivauhtia. Vuonna 2002 pohjoismaisen sähkön spot-hinta oli keskimäärin 26,9 euroa megawattitunnilta, 16 % enemmän kuin vuonna 2001. Tammikuussa 2003 spot-hinta on ollut keskimäärin 71,7 euroa megawattitunnilta. Tammikuun lopussa pohjoismai-

set vesivarastot olivat noin 25 TWh keskimääräistä pienempiä. Tammikuun 31. päivänä futuurihinnat olivat palaamassa maltillisemmalle hintatasolle.

Yhteispohjoismaisen sähkö- ja lämpöyhtiön muodostamisesta aiheutuvat synergiaedut entisen Birka Energin siirrettyä kokonaan Fortumin omistukseen tulevat ylittämään 100 miljoonan euron tavoitteen vuodesta 2004 alkaen.

Kansainvälinen jalostusmarginaali Luoteis-Euroopassa (Brent Complex) oli vuonna 2002 huomattavasti alempi kuin vuonna 2001, keskimäärin 1,0 (1,9) dollaria barreilta. Viimeisellä neljänneksellä se oli keskimäärin 1,9 (0,9) dollaria barreilta ja tammikuussa 2003 keskimäärin 1,6 dollaria barreilta. Usean vuoden ajan kansainvälinen Brent Complex -jalostusmarginaali on ollut keskimäärin 1,5–2,0 dollaria barreilta. Johto arvioi Fortumin lisämarginaalin pysyvän edellisvuosien vahvalla tasolla. Vuonna 2003 jalostamoiden tuotantovolyymien arvioidaan pysyvän normaaleina eikä mitään suuria huoltoseisokkeja ole suunniteltu.

Brent-raakaöljyn keskimääräinen hinta vuonna 2002 oli 25,0 dollaria barreilta. Tammikuussa 2003 hinta oli keskimäärin 31,3 dollaria barreilta ja vuoden 2003 lopun kansainväliset futuurit keskimäärin 28,4 dollaria barreilta. Raakaöljyn hinnasta aiheutuvat varastovoitot ja -tappiot vaikuttavat Öljynjalostus ja markkinointi -segmentin tulokseen.

Norjan ja Omanin öljyn- ja kaasuntuotannon myynneistä johtuen Fortumilla ei ole omaa tuotantoa vuoden 2003 ensimmäisellä puoliskolla. Valmistelut tuotannon aloittamiseksi vuoden 2003 loppupuolella Etelä-Shapkinon kentällä Luoteis-Venäjällä jatkuvat suunnitellusti.

Vuonna 2002 euron keskimääräinen vaihtokurssi dollaria vastaan oli 0,9419. Joulukuun lopussa dollarin vaihtokurssi oli 1,0487. Ruotsin kruunun vastaavat kurssit olivat 9,1442 ja 9,1528.

Viime vuodet ovat olleet merkittävien rakennejärjestelyjen aikaa. Helmikuuhun 2003 mennessä Fortum oli sopinut strategisesti merkittävistä hankinnoista 6,5 miljardin euron arvosta ja myynyt ydinliiketoimintaan kuulumattomia osia 2,5 miljardilla eurolla. Nyt Fortum keskittyy asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen, vahvan kassavirran ylläpitämiseen ja taseen hallintaan.

› Konsernin tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	2002	2001
Liikevaihto	2,3,4	11 148	10 410
Osuus osakkuusyritysten voitosta	5	31	36
Liiketoiminnan muut tuotot	6	370	203
Liiketoiminnan muut kulut			
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden ja varastojen muutos		-23	-136
Materiaalit ja palvelut		-7 968	-7 596
Henkilöstökulut		-757	-683
Poistot ja arvonalentumiset	7	-694	-623
Muut liiketoiminnan kulut	8	-818	-697
Liikevoitto		1 289	914
Rahoitustuotot ja -kulut	9	-281	-212
Voitto ennen veroja		1 008	702
Välittömät verot	10,21	-269	-160
Vähemmistöosuus		-73	-83
Tilikauden voitto		666	459
Tulos/osake			
Tulos/osake, euro		0,79	0,57
Laimennusvaikutuksella oikaistu tulos /osake, euro		0,78	0,57

> Konsernin tase

milj. euroa	Liite	2002	2001
VASTAAVAA			
Pysyvät vastaavat	11,12,13		
Aineettomat hyödykkeet		166	382
Aineelliset hyödykkeet		12 712	9 439
Sijoitukset		1 959	1 552
		14 837	11 373
Vaihtuvat vastaavat			
Vaihto-omaisuus	14	504	598
Myyntisaamiset		1 289	1 110
Pitkäaikaiset saamiset	15	37	54
Lyhytaikaiset saamiset	16	701	557
Rahoitusarvopaperit	18	1	156
Rahat ja pankkisaamiset		591	446
		3 123	2 921
		17 960	14 294
VASTATTAVAA			
Oma pääoma	19		
Osakepääoma		2 876	2 875
Ylikurssirahasto		62	61
Vararahasto		149	46
Edellisten tilikausien voitto		2 143	2 044
Tilikauden voitto		666	459
		5 896	5 485
Vähemmistöosuus		1 432	1 270
Pakolliset varaukset	20	133	144
Laskennallinen verovelka	21	1 866	1 122
Vieras pääoma	22,23		
Pitkäaikainen vieras pääoma			
Korollinen		4 306	3 099
Koroton		393	417
		4 699	3 516
Lyhytaikainen vieras pääoma			
Korollinen		2 134	1 177
Koroton		1 800	1 580
		3 934	2 757
		17 960	14 294

> Konsernin kassavirtalaskelma

milj. euroa	2002	2001
Liiketoiminnan kassavirta		
Voitto ennen satunnaisia eriä	1 008	702
Poistot ja arvonalentumiset	694	623
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-49	-91
Rahoitustuotot ja -kulut	281	212
Käyttöomaisuuden myyntivoitot, -tappiot ja romutukset	-289	-122
Kassavirta ennen käyttöpääoman muutosta	1 645	1 324
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaiset korottomat liikesaamiset, lisäys (-), vähennys (+)	-225	-31
Vaihto-omaisuus, lisäys (-), vähennys (+)	104	117
Lyhytaikaiset korottomat velat, lisäys (+), vähennys (-)	200	5
Käyttöpääoman muutos	79	91
Lyhytaikaiset korolliset liikesaamiset ja velat, lisäys (-), vähennys (+)	9	-3
Liiketoiminnan kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja	1 733	1 412
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-381	-254
Saadut osingot	26	34
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	72	57
Maksetut välittömät verot	-194	-178
Toteutuneet kurssierot	95	74
Rahoituserät ja verot yhteensä	-382	-267
Liiketoiminnan kassavirta	1 351	1 145
Investointien kassavirta		
Investoinnit käyttöomaisuuteen	-649	-657
Käyttöomaisuuden myynnit	120	135
Ostetut tytäryhtiöosakkeet	-1 762	-5
Ostetut osakkuusyritysosakkeet	-8	-42
Ostetut muut osakkeet	-1	-4
Myydyt tytäryhtiöosakkeet	734	16
Myydyt osakkuusyritysosakkeet	148	261
Muiden osakkeiden myynnit	7	26
Muiden sijoitusten muutos, lisäys (-), vähennys (+)	33	-31
Investointien kassavirta	-1 378	-301
Kassavirta ennen rahoitusta	-27	844
Rahoitus		
Omien osakkeiden myynti	-	223
Lyhytaikaisten velkojen muutos, lisäys (+), vähennys (-)	605	-598
Pitkäaikaisten velkojen nostot	804	140
Pitkäaikaisten velkojen lyhennykset	-1 200	-185
Osingonjako	-220	-183
Lunastetut optiot	1	-
Vähemmistöosuuden muutos, lisäys (+), vähennys (-)	111	-
Muut rahoituserät	-82	-76
Rahoituksen kassavirta	19	-679
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos	-8	165
Likvidit varat 1.1.	602	437
Kurssiero-oikaisut	-2	-
	600	437
Likvidit varat 31.12.	592	602
Taseen mukainen likvidien varojen muutos, lisäys (+), vähennys (-)	-8	165

> Tilinpäätöksen liitetiedot

1. Laadintaperiaatteet

Tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolainsäädännön ja muiden Suomessa voimassa olevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

KONSOLIDOINTI

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiö Fortum Oyj:n ja kaikki ne yhtiöt, joissa Fortum Oyj:n välitön tai välillinen osuus osakkeiden tuottamasta äänimäärästä on yli 50 %. Konsernitilinpäätöksen ulkopuolelle on jätetty eräitä asunto-osakeyhtiöitä, joiden yhdisteleminen on tarpeetonta oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Fortum Oyj:n konsernitilinpäätös laaditaan yhdistelmä- eli pooling-menetelmällä. Fortum Power and Heatin ja Fortum Oil and Gasin hankintamenot eliminoidaan niiden osakepääomia vastaan ja eliminointiero kirjataan oman pääoman vähennykseksi. Fortum Power and Heatin ja Fortum Oil and Gasin konsernitilinpäätökset laaditaan hankintameno-menetelmällä. Keskinäistä osakeomistusta eliminoitaessa tytäryhtiöosakkeiden hankintamenoista vähennetään konsernin osuus hankitun yhtiön hankintahetken taseen omista pääomista mukaan luettuna vapaaehtoiset varaukset, joista on vähennetty laskennallinen verovelka. Tytäryhtiön hankinta-arvon ja hankintahetken oman pääoman ero kohdistetaan hankintahetken käyttöomaisuuserille siltä osin kuin niiden käypä arvo ylittää kirja-arvon. Loppuosa osakkeiden hankintamenoista esitetään konsernitaseessa konsernilikearvona. Käyttöomaisuuteen kohdistettu osuus poistetaan kyseessä olevan käyttöomaisuuserän poistosuunnitelman mukaisesti. Konsernilikearvo poistetaan sen arvioituna vaikutusaikana, kuitenkin enintään 20 vuodessa.

Tilikauden aikana hankitut tytär- ja osakkuusyhtiöt sisältyvät konsernitilinpäätökseen hankintahetkestä lähtien ja myydyt yhtiöt myyntihetken saakka.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat, sisäisten toimitusten realisoitumattomat katteet ja sisäinen voittonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöksessä. Vähemmistöosuus erotetaan konsernin omasta pääomasta sekä tilikauden tuloksesta ja esitetään omana eräänään konsernin tuloslaskelmassa ja taseessa.

Olennaiset osakkuusyhtiöt, joissa konsernin osuus äänivallasta on 20–50 %, yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä. Tällöin konsernin osuus osakkuusyhtiön tuloksesta ja oman pääoman muusta muutoksesta, konsernilikearvon poistoilla vähennettynä, tuloutetaan tuloslaskelmassa ja lisätään osakkeiden arvoon konsernin taseessa. Saadut osingot kirjataan osakkeiden tasearvon vähennykseksi.

LIKEVAIHTO

Liikevaihtoon luetaan myyntituotot ja myynnin kurssierot vähennettynä alennuksilla sekä myyntiin perustuvilla välillisillä veroilla kuten arvonlisäveroilla, valmistajana suoritetuilla valmisteveroilla ja huoltovarmuusmaksuilla.

Tradingliikevaihtoon sisällytetään fyysisten toimitusten arvo ja johdannaiskauppojen nettotulos. Maakaasutrading-toiminnan liikevaihto muodostuu myyntien ja ostojen nettona.

LIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

Liiketoiminnan muina tuottoina kirjataan omaisuuden myyntivoitot ja muut kuin varsinaiseen suoritemyyntiin liittyvät säännölliset tuotot kuten vuokrat.

ULKOMAANRAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Ulkomaanrahan määräiset tapahtumat kirjataan tapahtumahetken kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset saatavat ja velat arvostetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Liiketapahtumien kurssierot kirjataan tuloslaskelmaan. Rahoituksen kurssierot kirjataan nettomääräisinä rahoitustuottoihin tai -kuluihin.

Ulkomaisten tytär- ja osakkuusyhtiöiden tuloslaskelmat muunnetaan euroiksi käyttäen kuukauden lopun kurssien perusteella laskettuja vuoden keskikursseja ja taseet tilinpäätöspäivän kursseilla. Näistä aiheutuvat muuntoerot kirjataan vapaaseen omaan pääomaan ja niitä netotetaan omaa pääomaa suojaavien sopimuksien kurssieroilla.

JOHDANNAISSOPIMUKSET

Valuutta-aseman suojaukseen käytetään johdannaisopimuksia; valuuttatermiinejä, valuuttaoptioita ja valuuttavaihtosopimuksia. Taseen velkoja tai saamia suojaavat johdannaisopimukset sekä nettovaluutta-asemaan sisältyvät sopi-

mukset arvostetaan tilinpäätöspäivän kurssiin ja kurssierot kirjataan tuloslaskelmaan. Lainat ja niihin liittyvät valuutanvaihtosopimukset netotetaan taseessa. Tulevaa kassavirtaa suojaavien sopimuksien kurssierot kirjataan tuloslaskelmaan samanaikaisesti kun vastaava tulo tai meno realisoituu. Valuuttajohdannaisiin sisältyvä korkotekijä jaksotetaan korkotuo-toksi tai -kuluksi sopimusajalle.

Korkorisikin hallintaan käytettyjen johdannaisten korkotuotot tai -kulut jaksotetaan sopimusajalle ja niillä oikaistaan suojattavan erän korkoja. Muiden kuin suojaamistarkoituksessa tehtyjen korkojohdannaisten tilinpäätöshetken markkina-koroin arvostettu tappio kirjataan kuluksi.

Konserni käy kauppaa myös hyödykejohdannaisilla. Sopimukset arvostetaan tilinpäätöshetken markkina-arvoon ja muiden kuin suojaustarkoituksessa tehtyjen sopimusten mahdollinen tappio kirjataan kuluksi. Suojaustarkoituksessa tehtyjen sopimusten tulos kirjataan tuotoksi tai kuluksi kun vastaava tuotto tai kulu realisoituu.

Valuutta- ja hyödykeoptiot arvostetaan tilinpäätöksissä kirjaamalla maksettujen preemioiden ja optioiden tilinpäätös-hetken sulkemishinnan erotus tuloslaskelmaan. Tuottona otetaan kuitenkin huomioon enintään suojattavasta kohteesta kirjatun kulun määrä. Optiopremiot käsitellään ennakkomaksuina kunnes optiot erääntyvät tai muutoin raukeavat.

MYYNTI- JA HANKINTASOPIMUKSET

Myynti- ja hankintasopimusten mahdollinen tappio arvioidaan ja kirjataan kuluksi siltä osin kuin ostohinta on arvioitua myyntihintaa korkeampi.

KÄYTTÖMAISUUS JA POISTOT

Käyttöomaisuuden tasearvo muodostuu välittömästä hankintamenosta vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja mahdollisilla arvonalennuksilla sekä lisättyinä paikallisten säännösten mukaan mahdollisesti tehdyillä arvonorotuksilla. Käyttöomaisuuserille kohdistetun tytäryhtiön hankinta-arvon ja hankintahetken oman pääoman eron lisäksi käyttöomai-suuteen sisältyy näihin eriin liittyvät laskennalliset verovelat. Eräissä ulkomaisissa yhtiöissä on välittömän hankintamenon lisäksi käyttöomaisuuden arvoon aktivoitu rakennusaikaisia korkoja.

Kuluvasta käyttöomaisuudesta tehdään suunnitelman mukaiset poistot, jotka perustuvat hyödykkeiden taloudelliseen pitoaikaan. Öljyn ja kaasun tuotantolaitteet sekä öljy-, kaasu- ja turvevarat poistetaan substanssipoistoin.

Poistot perustuvat seuraaviin taloudellisiin pitoaikoihin

Vesivoimalaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	40–50 vuotta
Muiden voimalaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	25 vuotta
Sähköasemien rakennukset, rakennelmat ja koneet	30–40 vuotta
Voimajohdot	15–40 vuotta
Muut rakennukset ja rakennelmat	20–40 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	20–40 vuotta
Muut koneet ja muu kalusto	5–20 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	5–10 vuotta

Öljy- ja kaasuvarojen arvo tarkistetaan kenttäkohtaisesti tulevien kassavirtojen perusteella maakohtaisen käytännön mukaisesti. Tarvittaessa aktivoitujen kustannusten tasearvoa alennetaan ylimäärisillä poistoilla.

RAHOITUSLEASINGSOPIMUKSET

Rahoitusleasingsopimuksilla hankitut hyödykkeet kirjataan konsernitilinpäätöksessä taseen käyttöomaisuuteen ja korolli-siin velkoihin. Leasing-vuokrat kirjataan käyttöomaisuuden poistoihin ja lainojen korkoihin ja lyhennyksiin.

INVESTOINNIT

Investointeihin sisällytetään hankittujen tytäryhtiöiden korolliset nettovelat.

VAIHTO-OMAISUUS

Vaihto-omaisuus on arvostettu FIFO-periaatteella välittömään hankintameneon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan ottaen huomioon mahdollisten suojausten vaikutus. Eräissä ulkomaisissa tytäryhtiöissä hankintameneon sisällytetään maan käytännön mukaisesti myös välillisiä kuluja. Arvostuserojen vaikutus konsernitilinpäätökseen on epäolennainen.

SIDOTTU PÄÄOMA

Liiketoimintojen sidottu pääoma sisältää käyttöomaisuuden, osakkeet ja liiketoiminnoille kohdistetut käyttöpääomaerät. Käyttöomaisuuteen sisältyy myös konserniaktiivan kohdistamisesta muodostuva verovelka.

RAHOITUSOMAISSUUSARVOPAPERIT

Rahoitusomaisuusarvopaperit arvostetaan alkuperäiseen hankintahintaan tai sitä alempaan tilinpäätöshetken markkina-arvoon.

ÖLJYNETSINTÄMENOT

Öljynetsintämenot kirjataan ns. "successful efforts" -periaatteella, jossa etsintähankkeiden kaikki menot aktivoidaan käyttöomaisuuteen ja poistetaan tuotannon mukaan tai kirjataan kuluksi, jos todetaan, ettei kaupallisesti hyödynnettävissä olevia öljy- tai kaasuvaroja ole löytynyt.

TUTKIMUS JA TUOTEKEHITYS

Tutkimus- ja tuotekehitysmenot kirjataan vuosikuluiksi lukuunottamatta rakennus- ja laiteinvestointeja.

HANKKEIDEN OSATULOUTUS

Pitkäaikaiset hankkeet tuloutetaan valmistusasteen perusteella. Pitkäaikaisten hankkeiden odotettavissa olevista tappioista samoin kuin takuuaikaisista kustannuksista tehdään pakollinen varaus.

ELÄKEKULUT

Eläkekulut kirjataan kunkin maan paikallista lainsäädäntöä noudattaen. Konsernin omalla vastuulla olevien eläke-etuuksien vastuuelka on kirjattu pakollisena varauksena taseeseen.

SATUNNAISET ERÄT

Satunnaisina tuottoina ja kuluina kirjataan liiketoiminnoista luopumiseen tai merkittävään supistamiseen liittyvät myyntivoitot, -tappiot ja arvonalennukset.

LASKENNALLINEN VEROVELKA

Konsernitiilinpäätöksessä poistoero ja vapaaehtoiset varaukset jaetaan vapaaksi omaksi pääomaksi ja laskennalliseksi verovelaksi. Laskennalliset verovelat ja saamiset on laskettu myös muista ajoituseroista. Laskennallisena verovelkana otetaan huomioon myös konserniaktiivan kohdistamisesta poistokelpoiselle käyttöomaisuudelle muodostuva verovelka.

PAKOLLISET VARAUKSET

Vastaisuudessa toteutuvat menot ja ilmeiset menetykset, jotka eivät enää kerrytä vastaavaa tuloa ja joiden suorittamiseen konserni on veloitettu tai sitoutunut ja joiden rahallinen arvo voidaan kohtuullisesti arvioida, kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi ja taseen pakollisiin varauksiin. Tällaisia eriä ovat mm. öljyntuotantolaitteistojen purkumenot, takausvastuut, todettujen ympäristövahinkojen tulevat puhdistusmenot ja eläkevastuut.

VALUUTTAKURSSIT 1998–2002

Tilinpäätöksissä käytetyt keskeisimmät valuuttakurssit ovat vuosina 1998–2002 olleet seuraavat:

TILINPÄÄTÖSHETKEN KURSSIT

	1998	1999	2000	2001	2002
USD	1,1667	1,0046	0,9305	0,8813	1,0487
GBP	0,7055	0,6217	0,6241	0,6085	0,6505
SEK	9,4874	8,5625	8,8313	9,3012	9,1528
NOK	8,8716	8,0765	8,2335	7,9515	7,2756

TILIKAUDEN KESKIKURSSIT

	1998	1999	2000	2001	2002
USD	1,1102	1,0653	0,9236	0,8939	0,9420
GBP	0,6692	0,6589	0,6087	0,6196	0,6279
SEK	8,8373	8,8281	8,4805	9,2451	9,1442
NOK	8,3731	8,3344	8,1051	8,0532	7,5144

2. Segmenttikohtaisia tietoja

milj. euroa	Liikevaihto	Liikevoitto	Poistot ja arvonalentumiset	Merkittävät kertaluonteiset erät	Investoinnit	Henkilöstö keskimäärin
2002						
Sähkö, lämpö ja kaasu	2 898	560	246	91	2 701	2 936
Sähkön siirto	640	279	147	92	1 394	965
Fortum Energy Solutions	664	37	19	26	27	4 948
Öljynjalostus ja markkinointi	7 195	259	155	48	177	4 387
Öljyn ja kaasun tuotanto	391	213	112	54	75	58
Muu toiminta	64	-64	15	4	7	759
Eliminoinnit	-704	5	-	-	-	
Yhteensä	11 148	1 289	694	315	4 381	14 053

milj. euroa	Liikevaihto	Liikevoitto	Poistot ja arvonalentumiset	Merkittävät kertaluonteiset erät	Investoinnit	Henkilöstö keskimäärin *)
2001						
Sähkö, lämpö ja kaasu	2 227	367	232	62	197	2 920
Sähkön siirto	473	135	121	15	100	954
Fortum Energy Solutions	603	13	18	21	80	5 442
Öljynjalostus ja markkinointi	7 223	242	140	-75	224	4 524
Öljyn ja kaasun tuotanto	408	196	102	-	90	61
Muu toiminta	95	-40	10	1	22	902
Eliminoinnit	-619	1	-	-	-	
Yhteensä	10 410	914	623	24	713	14 803

*) Henkilöstön lukumäärä keskimäärin suhteellisella menetelmällä yhdistellyissä yhteisyrityksissä vuonna 2001 oli 3 481, josta konserniin sisältyi 1 741.

	2002 Sidottu pääoma **)	Sidotun pääoman tuotto (%)	2001 Sidottu pääoma **)	Sidotun pääoman tuotto (%)
Sähkö, lämpö ja kaasu	8 642	6,9	5 873	6,3
Sähkön siirto	3 200	9,3	2 113	6,2
Fortum Energy Solutions	96	19,7	236	5,5
Öljynjalostus ja markkinointi	1 514	16,3	1 688	14,3
Öljyn ja kaasun tuotanto	934	19,4	1 271	15,4
Muu toiminta	83		154	
Yhteensä	14 469		11 335	

**) Sidottu pääoma sisältää konserniaktiivan kohdistamisesta muodostuvaa laskennallista verovelkaa Sähkö, lämpö ja kaasu -segmentissä 502 (175) milj. euroa sekä Sähkön siirrossa 344 (240) milj. euroa.

> Liitetiedot, tuloslaskelma

milj. euroa	2002	2001
-------------	------	------

3. Osatuloutuksen vaikutus liikevaihtoon

Luovuttamattomista hankkeista valmistusasteen mukaan tuotoksi kirjattu liikevaihto

Tilikaudella	81	109
Aikaisempina tilikausina	196	190
Yhteensä	277	299

4. Liikevaihto markkina-alueittain

Suomi	4 035	4 216
Ruotsi	2 172	1 512
Muut Pohjoismaat	296	255
Muu Eurooppa	2 004	1 979
USA ja Kanada	1 542	1 416
Muu kansainvälinen kauppa	1 099	1 032
Yhteensä	11 148	10 410

> Liitetiedot, tuloslaskelma

milj. euroa 2002 2001

5. Osuus osakkuusyritysten voitoista (tappioista)

Nynäs Petroleum -konserni	4	15
Gasum-konserni	13	9
Fingrid Oyj	7	6
Muut osakkuusyhtiöt	7	6
Yhteensä	31	36

Osakkuusyhtiöihin liittyvien poistamatta olevien konserniaktiivien määrä oli 430 (132) milj. euroa.

6. Liiketoiminnan muut tuotot

Vuokratuotot	18	16
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	339	149
Muut	13	38
Yhteensä	370	203

7. Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot	668	565
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	26	58
Yhteensä	694	623

8. Liiketoiminnan muut kulut

Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos	23	136
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	7 763	7 483
Varastojen muutos	74	-161
Ulkopuoliset palvelut	130	274
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	614	560
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	95	70
Muut henkilösivukulut	48	53
Muut liiketoiminnan kulut	818	697
Yhteensä	9 565	9 112

Johdon palkat ja palkkiot

Toimitusjohtajille ja hallituksen jäsenille	12	9
---	----	---

Johdon eläkesitoumukset

Fortum Oyj:n ylimmällä johdolla on mahdollisuus jäädä eläkkeelle 60-vuotiaina. Vastaavanlaisia eläkejärjestelyjä on myös muissa konsernin yhtiöissä.

Johdon puolesta annetut vakuudet ja vastuusitoumukset

Konserniyhtiöiden johdon puolesta ei ole annettu takauksia eikä muita vastuusitoumuksia.

Johdon rahalainat

Johdolle on myönnetty 157 000 euron laina, jonka korko on 5 %. Lainaa lyhennetään kahdesti vuodessa (annuiteettilaina). Lainan viimeinen lyhennys on vuonna 2009.

9. Rahoitustuotot ja -kulut

Tuotot osuuksista osakkuusyrytyksissä	1	1
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista		
Osinkotuotot	4	4
Korkotuotot	16	15
Muut korkotuotot	63	41
Muut rahoitustuotot	2	3
Kurssierot	1	-
Arvon alentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista	-3	-1
Korkokulut	-357	-271
Muut rahoituskulut	-8	-4
Yhteensä	-281	-212

10. Välittömät verot

Verot varsinaisesta liiketoiminnasta	269	160
Verot satunnaisista eristä	-	-
Yhteensä	269	160
Tilikauden verot	218	170
Aikaisempien tilikausien verot	7	-1
Laskennallisen verovelan muutos	44	-9
Yhteensä	269	160

> Liitetiedot, tase**11. Pysyvät vastaavat**

milj. euroa	Aineettomat oikeudet	Liikearvo	Konserni-liikearvo	Konserni-reservi	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Yhteensä
Aineettomat hyödykkeet							
Hankintameno 1.1.2002	66	134	351	-16	204	2	741
Kurssierot ja muut oikaisut	-10	-3	-28	-	2	-	-39
Lisäykset	8	-	74	-	21	2	105
Vähennykset	4	8	259	-12	51	-	310
Siirrot erien välillä	-	-	-	-	7	-	7
Hankintameno 31.12.2002	60	123	138	-4	183	4	504
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2002	46	102	79	-6	138	-	359
Kurssierot ja muut oikaisut	-2	-5	-17	-	-	-	-24
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot ja arvonalentumiset	-10	-6	-32	6	-12	-	-54
Tilikauden poisto	3	7	27	-3	20	-	54
Tilikauden arvonalentumiset	-	-	3	-	-	-	3
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2002	37	98	60	-3	146	-	338
Tasearvo 31.12.2002	23	25	78	-1	37	4	166
Tasearvo 31.12.2001	20	32	272	-10	66	2	382

> Liitetiedot, tase

milj. euroa	Maa- ja vesi- alueet	Raken- nukset ja raken- nelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödyk- keet	Ennako- maksut ja kesken- eräiset hankinnat	Yhteensä
Aineelliset hyödykkeet						
Hankintameno 1.1.2002	2 036	2 473	9 728	607	250	15 094
Kurssierot ja muut oikaisut	29	-3	-148	-33	-16	-171
Lisäykset	1 081	602	3 478	189	408	5 758
Vähennykset	18	159	1 219	173	25	1 594
Siirrot erien välillä	-	26	183	-	-216	-7
Hankintameno 31.12.2002	3 128	2 939	12 022	590	401	19 080
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2002	50	1 080	4 284	324	-	5 738
Kurssierot ja muut oikaisut	1	-17	-85	-27	-	-128
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot ja arvonalentumiset	10	66	135	-13	-	198
Tilikauden poisto	-	101	482	31	-	614
Tilikauden arvonalentumiset	-	10	12	1	-	23
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2002	61	1 240	4 828	316	-	6 445
Arvonkorotukset	13	62	2	-	-	77
Tasearvo 31.12.2002	3 080	1 761	7 196	274	401	12 712
Tasearvo 31.12.2001	1 999	1 461	5 446	283	250	9 439

milj. euroa	Osuudet osakkuus- yrityksissä	Saamiset osakkuus- yrityksiltä	Muut osakkeet ja osuudet	Muut saamiset	Yhteensä
Sijoitukset					
Hankintameno 1.1.2002	1 044	220	147	47	1 458
Kurssierot ja muut oikaisut	-13	1	-7	-2	-21
Lisäykset	241	351	9	153	754
Vähennykset	125	97	25	72	319
Hankintameno 31.12.2002	1 147	475	124	126	1 872
Kertyneet arvonalentumiset 1.1.2002	4	-	7	-	11
Tilikauden arvonalentumiset	-	-	3	-	3
Arvonalentumisten peruutukset	-	-	7	-	7
Kertyneet arvonalentumiset 31.12.2002	4	-	3	-	7
Kertyneet voitto-osuudet	66	-	-	-	66
Tasearvo 31.12.2002	1 209	475	121	126	1 931
Tasearvo 31.12.2001	1 099	265	141	47	1 552

Tilivuoden aikana ostettujen yhtiöiden käyttöomaisuuden hankintameno siirtyy konsernin hankintamenoksi ja kertyneet poistot konsernin kertyneiksi poistoiksi.

Muihin osakkeisiin sisältyy noteerattuja osakkeita 27 (27) milj. euroa, joiden markkina-arvo oli 19 (26) milj. euroa. Osakkuusyhtiöihin sisältyy noteerattuja osakkeita 0 (87) milj. euroa, joiden markkina-arvo vuonna 2002 oli 0 (130) milj. euroa.

milj. euroa	2002	2001
-------------	------	------

12. Aktivoidut korkomenot

Rakennukset ja rakennelmat	3	5
Koneet ja kalusto	75	63
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2	26
Yhteensä	80	94

Tilikauden aikana aktivoidut korkomenot olivat 2 (7) milj. euroa .

13. Arvonkorotukset

milj. euroa	Arvon- korotukset 1.1.	Lisäykset	Vähennykset	Arvon- korotukset 31.12.
Maa-alueet	13	-	-	13
Rakennukset	68	-	-6	62
Koneet ja kalusto	2	-	-	2
Muut osakkeet ja osuudet	1	-	-1	-
	84	-	-7	77

Arvonkorotukset perustuvat laskennalliseen nykykäyttöarvoon.

milj. euroa	2002	2001
-------------	------	------

14. Vaihto-omaisuus

Aineet ja tarvikkeet	271	302
Keskeneräiset tuotteet	77	93
Valmiit tuotteet/tavarat	123	168
Muu vaihto-omaisuus	27	30
Ennakkomaksut	6	4
Vaihto-omaisuus yhteensä	504	598

Vaihto-omaisuuden jälleenhankintahinnan ja aktivoitun hankintamenon erotus on 35 milj. euroa vuonna 2002. (Vuonna 2001 erotus oli epäoleellinen.)

15. Pitkäaikaiset saamiset

Saamiset osakkuusyrityksiltä		
Muut saamiset	32	44
Siirtosaamiset	1	2
Yhteensä	33	46
Lainasaamiset	-	1
Muut saamiset	2	5
Siirtosaamiset	2	2
Yhteensä	37	54

16. Lyhytaikaiset saamiset

Myyntisaamiset	1 281	1 098
Saamiset osakkuusyrityksiltä		
Myyntisaamiset	8	12
Muut saamiset	5	6
Siirtosaamiset	8	5
Yhteensä	21	23
Lainasaamiset	4	8
Muut saamiset	215	166
Siirtosaamiset	469	372
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	1 990	1 667

Lyhytaikaiset siirtosaamiset

Korot	15	9
Verot	10	6
Muut	452	362
Yhteensä	477	377

> Liitetiedot, tase

milj. euroa 2002 2001

17. Osatuloutukseen liittyvien tase-erien käsittely

Osatuloutettuihin hankkeisiin liittyvät keskeneräiset työt, maksetut ennakot ja siirtosaamiset osatuloutuksesta sekä saadut ennakot ja siirtovelat osatuloutuksesta on taseessa netotettu hankkeittain siirtosaamisiin ja siirtovelkoihin.

Vaihto-omaisuuden ennakkomaksut	-	-
Siirtosaamiset	263	270
Saamisissa vähennyksiä	263	270
Saadut ennakot	272	270
Siirtovelat	-	-
Veloissa vähennyksiä	272	270

18. Rahoitusarvopaperit

Rahoitusarvopapereiden kirjanpitoarvo oli 1 (156) milj. euroa ja markkina-arvo oli 1 (156) milj. euroa.

19. Oman pääoman muutos

Osakepääoma 1.1.	2 875	2 875
Lunastetut optiot	1	-
Osakepääoma 31.12.	2 876	2 875
Ylikurssirahasto 1.1.	61	30
Emissiovoitto	1	-
Omien osakkeiden myynti	-	31
Ylikurssirahasto 31.12.	62	61
Vararahasto 1.1.	46	-
Siirto vapaasta	102	46
Vararahasto 31.12.	148	46
Kertyneet voittovarot 1.1.	2 503	2 117
Maksetut osingot	-220	-183
Omat osakkeet	-	189
Siirto sidottuun	-102	-46
Muuntoerot ja muut muutokset	-37	-33
Tilikauden voitto	666	459
Kertyneet voittovarot 31.12.	2 810	2 503
Jakokelpoiset varat 31.12.	2 810	2 503

20. Pakolliset varaukset

Eläkevaraukset	19	19
Muut pakolliset varaukset		
Hinnanerosopimuksiin liittyvä tappiovaraus	-	32
Jalostamojen seisokkivaraukset	24	11
Öljynetsinnän ja -tuotannon varaukset	16	16
Muut pakolliset varaukset	74	66
Yhteensä	133	144

21. Laskennalliset verot**Laskennallisen verovelan muutos**

Tilinpäätössiirtoihin perustuva	134	-13
Yhdistelytoimenpiteet	-64	-12
Konserniyritysten erillistilinpäätökset	-26	16
Yhteensä	44	-9

Laskennallinen verosaaminen

Yhdistelytoimenpiteet	15	-
Konserniyritysten erillistilinpäätökset	13	-
Yhteensä	28	-

Laskennallinen verovelka

Tilinpäätössiirtoihin perustuva	1 001	610
Yhdistelytoimenpiteet	869	412
Konserniyritysten erillistilinpäätökset	-4	99
Yhteensä	1 866	1 121

22. Vieras pääoma**Pitkäaikainen vieras pääoma**

Joukkovelkakirjalainat	1 935	1 162
Lainat rahoituslaitoksilta	1 174	878
Eläkelainat	197	336
Saadut ennakot	2	2
Muut velat osakkuusyrityksille	147	162
Muut pitkäaikaiset velat	1 244	975
Siirtovelat	-	1
Yhteensä	4 699	3 516
josta korollista	4 306	3 099

Lyhytaikainen vieras pääoma

Joukkovelkakirjalainat	269	478
Vaihtovelkakirjalainat	-	4
Lainat rahoituslaitoksilta	1 107	487
Eläkelainat	8	9
Saadut ennakot	46	68
Ostovelat	689	579
Velat osakkuusyrityksille		
Saadut ennakot	1	7
Ostovelat	25	18
Muut velat	32	8
Siirtovelat	5	5
Yhteensä	63	38
Muut lyhytaikaiset velat	1 261	663
Siirtovelat	491	431
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	3 934	2 757
josta korollista	2 134	1 177

Korolliset ja korottomat velat yhteensä

Korolliset velat	6 440	4 276
Korottomat velat	2 193	1 997
Yhteensä	8 633	6 273

> Liitetiedot, tase

milj. euroa	2002	2001
Pitkäaikaisen vieraan pääoman erääntymisajat		
Vuosi		
2003	994	
2004	561	
2005	903	
2006	884	
2007	390	
2008 ja myöhemmin	1 962	
Yhteensä	5 694	

Viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua erääntyvät velat

Joukkovelkakirjalainat	590	398
Lainat rahoituslaitoksilta	249	311
Eläkelainat	197	330
Muut pitkäaikaiset velat	926	1 092
Yhteensä	1 962	2 131

Lyhytaikaiset siirtovelat

Korot	118	92
Verot	12	21
Palkat ja muut henkilöstökulut	135	88
Muut siirtovelat	231	236
Yhteensä	496	437

23. Joukkovelkakirjalainat

Liikkeeseenlaskuvuosi	Erääntyminen	2002	2001
Fortum Power and Heat Oy			
1991 USD-laina	2002–2011	55	60
1991 USD-laina	2011	30	30
1992 USD-laina	2002	-	39
1992 USD-laina	2005	38	37
1992 USD-laina	2007	47	47
Fortum Power and Heat AB			
1999 SEK-laina	2002	-	3
1999 SEK-laina	2002	-	1
1999 SEK-laina	2004	5	3
1999 SEK-laina	2004	75	37
1999 SEK-laina	2003	16	8
1999 SEK-laina	2004	9	4
1999 SEK-laina	2004	33	16
1999 SEK-laina	2002	-	3
1999 SEK-laina	2002	-	4
1999 SEK-laina	2005	5	3
1999 SEK-laina	2002	-	6
1999 SEK-laina	2002	-	4
1999 SEK-laina	2002	-	6
1999 SEK-laina	2002	-	5
1999 SEK-laina	2004	39	19
1999 SEK-laina	2004	32	16
1999 SEK-laina	2004	11	6
1999 SEK-laina	2004	11	6
1999 SEK-laina	2004	5	2
1999 SEK-laina	2004	11	6
1999 EUR-laina	2006	495	249

Liikkeeseenlaskuvuosi	Erääntyminen	2002	2001
2000 EUR-laina	2005	247	124
2000 EUR-laina	2008	20	10
2000 EUR-laina	2002	-	5
2000 EUR-laina	2007	10	5
2000 GBP-laina	2002	-	53
2000 SEK-laina	2003	11	5
2000 SEK-laina	2003	44	22
2000 SEK-laina	2004	11	5
2000 SEK-laina	2006	44	21
2000 SEK-laina	2003	11	6
2000 SEK-laina	2002	-	6
2000 SEK-laina	2004	11	5
2000 SEK-laina	2003	5	3
2000 SEK-laina	2002	-	5
2000 SEK-laina	2008	22	11
2000 SEK-laina	2002	-	5
2000 SEK-laina	2002	-	3
2000 SEK-laina	2003	11	5
2000 SEK-laina	2003	22	11
2000 SEK-laina	2003	11	5
2000 SEK-laina	2003	5	3
2000 SEK-laina	2003	11	5
2000 SEK-laina	2003	22	11
2000 SEK-laina	2003	5	3
2000 SEK-laina	2003	5	3
2000 SEK-laina	2004	11	5
2000 SEK-laina	2002	-	5
2000 SEK-laina	2002	-	2
2000 SEK-laina	2002	-	27
2000 SEK-laina	2002	-	11
2000 USD-laina	2003	10	6
2001 SEK-laina	2008	492	249
Fortum Generation AB (ent. Gullspång Kraft AB)			
1993 SEK-laina	2003	33	16
AB Aroskraft ¹⁾			
1994 SEK-laina	2004	4	-
Mellansvensk Kraftgrupp AB ¹⁾			
1998 SEK-laina	2003	6	-
1998 SEK-laina	2003	11	-
1998 SEK-laina	2003	11	-
1998 SEK-laina	2005	5	-
1998 SEK-laina	2005	25	-
1998 SEK-laina	2006	4	-
2001 SEK-laina	2003	13	-
2001 SEK-laina	2004	33	-
2001 SEK-laina	2006	2	-
2002 SEK-laina	2006	2	-
2002 SEK-laina	2006	22	-
Birka Värme Stockholm AB			
1997 SEK-laina	1997–2002	-	1
Fortum Finance B.V.			
1992	1999–2007	70	338
Fortum Oil and Gas Oy			
1992 I	2002	-	17
Yhteensä		2 204	1 640

¹⁾ Vuonna 2001 Aroskraft AB ja Mellansvensk Kraftgrupp AB olivat osakkuusyhtiöitä.

24. Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset

milj. euroa	2002 Velka	Vakuuden arvo	2001 Velka	Vakuuden arvo
Omasta puolesta annetut vakuudet				
Velat, joiden vakuudeksi on annettu pantteja				
Lainat rahoituslaitoksilta	323	430	247	169
Eläkelainat	8	9	10	12
Muut velat	620	114	379	58
Yhteensä	951	553	636	239
Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinteistökiinnityksiä				
Lainat rahoituslaitoksilta	4	151	35	85
Eläkelainat	42	42	42	42
Muut velat	-	44	-	17
Yhteensä	46	237	77	144
Velat, joiden vakuudeksi on annettu yritysikiinnityksiä				
Lainat rahoituslaitoksilta	8	32	2	8
Velat, joiden vakuudeksi on annettu irtaimistokiinnityksiä				
Lainat rahoituslaitoksilta	3	26	16	52
Muista omista sitoumuksista annetut vakuudet				
Pantit		7		-
Kiinteistökiinnitykset		55		56
Yritysikiinnitykset		1		3
Irtaimistokiinnitykset		-		11
Yhteensä		63		70
Osakkuusyhtiöiden puolesta annetut vakuudet				
Pantit		9		4
Vakuudet yhteensä				
		920		517
Ydinjätehuoltovastuu		545		515
Ydinjätehuoltorahaston rahasto-osuus		-535		-505
Velkana taseessa		10 ⁾		10 ⁾

⁾ Vakuutena kiinnitetty haltijavelkakirjat

Vastuusitoumukset ja muut vastuut	2002	2001
Käyttöleasingvastuut		
Vuoden sisällä erääntyvät	58	80
Yli vuoden kuluttua erääntyvät	91	97
Yhteensä	149	177
Rahoitusleasing sopimukset on kirjattu konsernissa taseeseen käyttöomaisuudeksi ja korolliseksi velaksi.		
Takaisinostovastuut	15	18
Muut vastuusitoumukset omasta puolesta	474	462
Vastuusitoumukset osakkuusyhtiöiden puolesta		
Takaukset	345	177
Muut vastuusitoumukset	184	352
Yhteensä	529	529
Vastuusitoumukset muiden puolesta		
Takaukset	4	65
Muut vastuusitoumukset	4	4
Yhteensä	8	69
Vastuusitoumukset ja muut vastuut yhteensä	1 175	1 255

Muiden vastuiden lisäksi Gasum Oy:n puolesta on annettu takaus, joka kattaa 75 % Gasumin ja OOO Gazexportin välisestä maakaasun hankintasopimuksesta johtuvista maksuvelvoitteista.

> Liitetiedot

Johdannaissopimukset

milj. euroa	2002 Kohde- etuuden arvo	Käypä arvo	Tulout- tamatta	2001 Kohde- etuuden arvo	Käypä arvo	Tulout- tamatta
Korko- ja valuuttajohdannaiset						
Korkotermit	2 950	-2	-2	5 026	-2	-2
Koronvaihtosopimukset	6 898	21	34	5 545	-14	25
Valuuttatermit ¹⁾	5 626	63	30	4 830	-27	-13
Valuuttavaihtosopimukset	2 334	227	60	3 180	312	35
Ostetut valuuttaoptiot	248	9	11	163	-4	-4
Asetetut valuuttaoptiot	66	1	1	76	-	-

1) Sisältää myös ulkomaisten tytäryhtiöiden omaa pääomaa suojaavat sopimukset.

Raakaöljy- ja öljytuotejohdannaiset	Määrä 1 000 bbl	Käypä arvo	Tulout- tamatta	Määrä 1 000 bbl	Käypä arvo	Tulout- tamatta
Myyntisopimukset	10 697	-11	-11	7 090	-1	-1
Ostosopimukset	12 170	13	13	4 525	1	1
Ostetut optiot	-	-	-	5 400	-1	-1
Asetetut optiot	-	-	-	900	1	1

Sähköjohdannaiset	Määrä TWh	Käypä arvo	Tulout- tamatta	Määrä TWh	Käypä arvo	Tulout- tamatta
Myyntisopimukset	94	-2 065	-1 406	72	-65	-34
Ostosopimukset	78	1 709	1 051	69	81	50
Ostetut optiot	2	1	-1	3	-1	-1
Asetetut optiot	6	3	6	1	2	2

Maakaasujohdannaiset	Määrä milj. Th	Käypä arvo	Tulout- tamatta	Määrä milj. Th	Käypä arvo	Tulout- tamatta
Myyntisopimukset	4 072	127	127	1 719	-30	-30
Ostosopimukset	3 773	-115	-115	1 746	31	31
Ostetut optiot	1 287	-7	-7	145	1	1
Asetetut optiot	1 335	-	-	241	-1	-1

Johdannaisten käyvät arvot perustuvat tilinpäätöshetken markkinahintoihin siltä osin kuin sopimukset ovat julkisen kaupankäynnin kohteena. Muiden sopimusten käypä arvo perustuu niistä aiheutuvien kassavirtojen nykyarvoon ja optioiden osalta arvonmäärittämissä. Määriin sisältyvät myös eräntymättömät, suljetut sopimukset. Johdannaissopimuksia käytetään pääasiassa konsernin valuutta-, korko- ja hintariskien hallintaan.

25. Rahoitusriskien hallinta

Rahoitustoimi ja rahoitusriskien hallinta on Fortumin hallituksen hyväksymän rahoituspolitiikan mukaan keskitetty Group Treasurylle. Lisäksi Group Treasury toimii sisäisenä pankkina ja rahoitusasioiden neuvonantajana liiketoimintayksiköille ja konserniyhtiöille. Vuoden 2002 aikana toteutetun Birka Energi -kaupan seurauksena yhtiön, nykyiseltä nimeltään Fortum Power and Heat AB, ja sen tytäryhtiöiden luvut sisältyvät aiemmista vuosista poiketen tässä esitettyihin lukuihin kokonaisuudessaan.

RAHOITUSASEMA JA LIKVIDITEETTIRISKI

Group Treasuryn tehtävä on optimoida konsernin ulkoinen rahoitus ja sitä kautta minimoida korko- ja muut rahoituskustannukset. Keskeisenä tavoitteena on käyttää monipuolisesti eri rahoituslähteitä, instrumentteja ja lainanantajia sekä varmistaa mahdollisimman joustavat rahoitusjärjestelyt. Konsernin jälleerahoitusriskiä, eli uudelleenrahoituksen kustannuksiin tai saatavuuteen liittyvää riskiä, pyritään rajoittamaan konsernin lainakannan maturiteettijakauman hallinnalla.

Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi ulkoinen rahoitus on keskitetty pääsääntöisesti Group Treasuryyn ja konserniyhtiöiden rahoitus hoidetaan konsernin sisäisillä rahoitusjärjestelyillä, mikäli se on yhtiötä säätelevän maakohdaisen lainsäädännön mukaan mahdollista ja kustannuksellisesti järkevää. Taulukossa 1 on esitetty konsernin ulkoinen korollinen velka valuutoittain, niiden keskikorot ja keskimääräinen laina-aika.

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan konsernin kassavarojen riittävyyttä liiketoiminnan tarpeiden kattamiseen. Likviditeettiriskiä hallitaan konsernitilirakenteiden, yritystodistusohjelmien sekä muiden luottolimiittien avulla. Kussakin toimintamaassa pyritään mahdollisimman keskitettyyn kassanhallintaan ja lyhytaikaisten rahoitustarpeiden kattamiseen paikallisen konsernitilijärjestelmän puitteissa. Konsernin tärkeimmät luottolimitit on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 1:

KOROLLINEN VELKA VALUUTOITTAIN 31.12.2002

Valuutta	Määrä milj. euroa	Keskikorko (%)	Keskimääräinen laina-aika (vuosia)
SEK	5 016	5,5	3,0
EUR	1 145	3,7	0,8
USD	237	3,9	1,3
Muut	42	6,1	1,6
Yhteensä	6 440	5,1	2,5

Taulukko 2:

TÄRKEIMMÄT LUOTTOLIMIITIT 31.12.2002

Luottolimiitti	Kokonaismäärä milj. euroa	Nostettu milj. euroa	Keskikorko (%)	Limiitin eräntyminen
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma EUR 500 milj.	500	371	3,1	-
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma SEK 5 000 milj.	546	-	-	-
Fortum Oyj, EUR 200 milj. luottolimiitti	200	-	-	11.12.2003
Fortum Oyj, EUR 150 milj. luottolimiitti	150	-	-	15.12.2003
Fortum Oyj, EUR 100 milj. luottolimiitti	100	-	-	22.12.2003
Fortum Oyj, EUR 100 milj. luottolimiitti	100	-	-	17.12.2003
Fortum Oyj, EUR 100 milj. luottolimiitti	100	-	-	18.12.2003
Fortum Oyj, SEK 500 milj. luottolimiitti	55	-	-	19.12.2003
Fortum Oyj, EUR 600 milj. syndikoitu luottolimiitti	600	549	4,5	28.04.2005
Fortum Oil and Gas Oy, USD 800 milj. syndikoitu luottolimiitti	153	153	1,6	2001-2003
Fortum Power and Heat Oy, DEM 760 milj. syndikoitu luottolimiitti	389	208	4,6	12.06.2004
Fortum Power and Heat AB, yritystodistusohjelma SEK 5 000 milj.	546	508	4,2	-
Fortum Power and Heat AB, EUR 700 milj. syndikoitu luottolimiitti	700	-	-	21.04.2004
Fortum Power and Heat AB, SEK 500 milj. luottolimiitti	55	-	-	26.09.2003
Fortum Power and Heat AB, SEK 1 000 milj. luotollinen tili	109	29	4,2	-
Yhteensä	4 302	1 817	3,9	-

VALUUTTARISKI

Transaktioriskillä tarkoitetaan valuuttakurssivaihteluista aiheutuvaa kassavirtavolatiliiteettiä. Kilpailukyryriskillä tarkoitetaan yhtiön suhteellista asemaa verrattuna kilpailijoihin. Liiketoiminnan ja konserniyhtiöt tekevät suojastransaktiot lähes poikkeuksetta Group Treasuryn kanssa siirtäen riskiasemansa Group Treasuryn transaktiopositioon, johon näiden lisäksi sisältyvät lainat ja saamiset (taulukko 3). Konsernin johto on rahoituspolitiikassaan asettanut Group Treasuryn transaktiopositioille riskilimiitit, jotka mahdollistavat rajatun positionoton. Nettopositiota hallitaan termiineillä, swapeilla ja optioilla.

Transaktiopositiohallinnan tavoitteena on valuuttakurssimuutosten aiheuttaman haitallisen vaihtelun pienentäminen konsernin kassavirroissa, tuloksessa ja taseessa. Öljymarkkinoiden hinnoitteluvaluutta on USD ja pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla Nord Poolissa NOK. Fortum Power and Heat AB:n siirtyminen kokonaan Fortumin omistukseen kasvatti SEK valuutta-asemaa. Näistä aiheutuva valuuttariski altistaa liiketoimintaa lyhyellä tähtäimellä transaktioriskille ja yli ajan kilpailukyryriskille verrattuna niihin yrityksiin, joiden kotivaluutta ja liiketoiminnan riskivaluutta ovat samoja. Konsernin rahoituspolitiikan mukaan liiketoimintayksiköiden pitää sulkea valuuttariskiasemansa, joka liiketoimintakohtaisesti määritetään operatiivisen suunnittelujakson mukaan. Jakso on liiketoiminnasta riippuen 12–18 kk. Liiketoimintojen riskiasemat määritetään yhteistyössä Group Treasuryn kanssa.

Liiketoimintaperäisen valuutta-aseman lisäksi Group Treasurylle kuuluu konsernin translaatiopositiohallinta (taulukko 4). Translaatiopositio muodostuu sijoituksista ulkomaisiin tytäri- ja osakkuusyhtiöihin, joiden oman pääoman arvo konsernin kotivaluutassa on altistunut valuuttakurssimuutoksille. Group Treasury suojaa translaatiopositiota limiittinään konsernin rahoituspolitiikan asettama yläraja muuntoerolle, EUR 80 miljoonaa. Translaatiopositio suojaamisessa käytetään valuuttalainoja ja termiinejä.

Taulukko 3:

KONSERNIRAHOITUKSEN TRANSAKTIOPOSITIO 31.12.2002 > milj. euroa

Valuutta	Nettopositio	Suojaus	Avoin positio
SEK	3 618	-3 618	-
USD	1 259	-1 259	-
GBP	124	-123	1
NOK	560	-545	15
CAD	37	-37	-
EEK	5	-4	1
Muut	5	-5	-
Yhteensä	5 608	-5 591	17

Taulukko 4:

KONSERNIRAHOITUKSEN TRANSLAATIOPOSITIO 31.12.2002 > milj. euroa

Valuutta	Positio	Suojaus	Avoin positio	Suojausaste
SEK	1 490	-1 020	470	68 %
USD	308	-305	3	99 %
GBP	66	-19	47	28 %
CAD	69	-55	14	80 %
Muut	136	-40	96	29 %
Yhteensä	2 069	-1 439	630	70 %

KORKORISKI

Korkoriski voidaan jakaa markkinariskiin ja virtariskiin. Markkinariskillä tarkoitetaan yleisen korkotason muutoksen vaikutusta korollisista veloista ja saatavista muodostuvan nettoaseman nykyarvoon. Group Treasury hallinnoi markkinariskiä mittarinaa modifioitu duraatio ja mittaa korkoherkkyyttä korkokäyrien yhden prosenttiyksikön muutoksen vaikutuksella nettovelkojen nykyarvoon. Virtariskillä tarkoitetaan korollisten velkojen ja saatavien keskimääräistä korkosidonaisuus-aikaa valuutoittain (gap-analyysi) sekä korkosidonaisuuden vaikutusta nettovelan korkokuluihin. Virtariskin herkkyyttä seurataan laskemalla korkotason yhden prosenttiyksikön nousun vaikutusta seuraavien kahdentoista kuukauden netto-korkokuluihin.

Fortumin korkoriski muodostuu pääasiassa taseen korollisista nettoveloista ja korkojohdannaisista. Korkoriskin hallinnan pitkän aikavälin tavoitteena on konsernin rahoituskulujen minimointi määritellyjä riskirajoja noudattaen. Suojaustoimenpiteillä pyritään pitämään korkoriski mahdollisimman lähellä neutraaliksi määriteltyä asemaa, jolloin korkotason vaihtelusta aiheutuvan konsernin rahoituskulujen muutoksen voidaan olettaa eliminoiduvan samanaikaisesti tapahtuvalla konsernin liiketoiminnan tuloksen vastakkaisuuntaisella muutoksella. Neutraali korkoriskiasema on määritelty valuutoittain vertailuindeksien avulla ja korkoriskirajat duraatioon perustuvilla mittareilla.

Vuoden 2002 aikana korkosalkun modifioitu duraatio oli tavoitteen mukainen (taulukko 5).

Taulukko 5:

FORTUMIN KORKORISKIASEMA 31.12.2002

Valuutta	Modifioitu duraatio	Virtariski milj. euroa	Markkinariski milj. euroa
EUR	0,5	5	6
SEK	1,1	21	78
USD	2,7	1	8
Muut		1	-
Yhteensä	1,2	28	92

LUOTTORISKI

Luottoriskillä tarkoitetaan vastapuoliin liittyvää riskiä, jossa vastapuoli jättää täyttämättä velvoitteensa rahoitustransaktioihin liittyen. Group Treasury'n luottoriskipositio muodostuu johdannaissopimuksista ja sijoituksista. Konsernin rahoituspolitiikassa on määritetty limitit luottoriskiasemalle. Luottoriskipositio laskenta perustuu sopimusten markkina-arvoihin. Vuoden 2002 aikana rahoitustransaktioista ei syntynyt luottotappiota.

26. Hyödykeriskien hallinta**HYÖDYKKEIDEN HINTARISKIT**

Konsernin pääliiketoiminnot ovat altistuneita hyödykkeiden hinta- ja volyyimiriskeille. Öljyn tuotannon ja osittain kaasun tuotannon tulos on riippuvainen raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen kehityksestä. Öljy- ja kaasuvarojen arvoon vaikuttaa pitkäaikainen hintakehitys, ei niinkään lyhyen aikavälin hintavaihtelut. Öljynjalostuksen kannattavuuteen vaikuttaa eniten jalostusmarginaali eli raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan ja kansainvälisillä markkinoilla sekä pörssiessä noteerattujen öljytuotteiden hintaero. Sähkön tuotannon tulokseen vaikuttaa eniten sähkön markkinahinta sekä vesivoimatuotannon käytettävyys, joka riippuu virtaamien määrästä.

Konsernissa on hyödykkeiden markkinariskeille laadittu liiketoimintakohtaiset riskienhallintaohjeet, joissa määritellään toimenpiteet, joilla yksikön riskiasemaa voidaan säädellä. Erityisesti trading-toiminnalle on määritetty yksikkökohtaiset riskilimitit. Hyödykeriskien hallinnassa käytettyjä suojausinstrumentteja ovat futuuri- ja termiinisopimukset, optiot sekä swapit.

27. Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Vuonna 1999 vireille panemassaan satamamaksujen takaisinperintää koskevassa hallintoriita-asiassa Fortum Oil and Gas Oy vaatii Naantalin kaupunkia palauttamaan enintään 35 miljoonan euron määräiset satamamaksut korkoineen. Turun hallinto-oikeus hylkäsi Fortumin vaatimuksen vuoden 2001 lopulla ja yhtiö on valittanut asiasta Korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Fortumin tytäryhtiö Neste Canada, Inc. on kantajana ja vastakanteen vastaajana vuonna 1992 Neste Chemicalsille ostettuun, sittemmin myytyyn kemian liiketoimintaan kuuluneen tehtaan ympäristön puhdistuskustannuksia koskevassa riidassa. Vastapuolena on Reichhold Ltd. Oikeudenkäynti, joka on ollut vireillä vuodesta 1997 Toronton alioikeudessa, on osapuolten kuulemisvaiheessa. Yhtiön johdon käsityksen mukaan oikeudenkäynnin tuloksella ei ole merkittävää vaikutusta Fortumin tulokseen ja taloudelliseen asemaan.

Fortumilla on laajaa kansainvälistä toimintaa, ja se on edellä kerrotun lisäksi sekä vastaajana että kantajana useissa toimintaansa liittyvissä oikeudenkäynneissä, joista useimmissa intressin arvo on varsin vähäinen. Yhtiön johdon käsityksen mukaan näiden oikeudenkäyntien tulokset eivät voi vaikuttaa erikseen tai yhdessä merkittävään kielteisesti Fortumin tulokseen tai taloudelliseen asemaan.

> Konsernin osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osakkeet kpl	Konsernin osuus-%		Nimellis- arvo 1 000 val.	Kirjanpito- arvo 31.12.2002 1 000 eur
Konserniosakkeet (kirjanpitoarvo yli 2 milj. euroa)						
Sähkö, lämpö ja kaasu						
AB Aroskraft	Ruotsi	37 125	82,5	SEK	2 475	2 704
AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad	Ruotsi	9 010	50,1	SEK	901	109 256
AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad	Ruotsi	12 199 970	50,1	SEK	1 219 997	1 251 573
AB Hälsingekraft	Ruotsi	149 000	100,0	SEK	149 000	56 887
AB Skandinaviska Elverk	Ruotsi	2 000 000	100,0	SEK	200 000	200 944
Arvika Energi AB	Ruotsi	8 600	100,0	SEK	8 600	5 525
Avestaforsen AB	Ruotsi	656 000	100,0	SEK	65 600	48 376
Baerum Fjernvarme AS	Norja	70 000	100,0	NOK	7 000	15 119
Baerum Fjernvarme Holding AS	Norja	57 500	100,0	NOK	5 750	15 260
Brännälven Kraft AB	Ruotsi	26 805	35,5	SEK	6 701	26 549
Bullerforsens Kraft AB	Ruotsi	264 000	88,0	SEK	26 400	90 461
Cajero AB	Ruotsi	2 000	100,0	SEK	2 000	83 099
Dalälvens Kraft AB	Ruotsi	25 000	100,0	SEK	2 500	348 560
Edenderry Power Limited ¹⁾	Irlanti	6 999	100,0	IEP	7 000	8 890
Fortum Energiantuotanto Oy	Suomi	27 035	100,0	EUR	2 704	13 486
Fortum Energy Securities AB	Ruotsi	53 168	100,0	SEK	53 168	3 821
Fortum Generation AB	Ruotsi	88 311 286	100,0	SEK	441 556	1 648 189
Fortum Holding B.V.	Hollanti	200 000	100,0	EUR	20 000	60 897
Fortum Kraft AB	Ruotsi	100 000	100,0	SEK	100 000	196 720
Fortum Lämpö Oy	Suomi	2 000	100,0	EUR	1 682	8 399
Fortum Markets AB	Ruotsi	250 000	100,0	SEK	250 000	140 819
Fortum Power and Heat AB	Ruotsi	20 000 000	100,0	SEK	2 000 000	2 968 755
Fortum Power and Heat AS	Norja	35 000	100,0	NOK	3 500	18 569
Fortum Sverige AB	Ruotsi	8 046 868	100,0	SEK	8 046 868	128 233
Fortum Värme Nynäshamn AB	Ruotsi	2 000	100,0	SEK	2 000	2 076
Fryksdalens Kraft AB	Ruotsi	70 000	50,3	SEK	7 000	23 162
HemEl AB	Ruotsi	500 000	100,0	SEK	50 000	5 464
Hudiksvalls Energiverk AB	Ruotsi	2 000	100,0	SEK	2 000	15 174
IVO Energy Limited	Iso-Britannia	25 382 000	100,0	GBP	25 382	52 354
Kinnekulle Energi AB	Ruotsi	325 000	100,0	SEK	32 500	4 605
Klarälvens Kraft AB	Ruotsi	100 000	50,3	SEK	10 000	136 685
Koillis-Pohjan Energiantuotanto Oy	Suomi	19 000	100,0	EUR	1 900	7 234
Kopparkraft AB	Ruotsi	6 859 670	100,0	SEK	685 967	382 425
Kopparkraft Intressenter AB	Ruotsi	1 000 000	100,0	SEK	100 000	248 375
Krångede AB	Ruotsi	100	100,0	SEK	100	399 558
Lindsnäsfors Kraft AB	Ruotsi	4 303 848	100,0	SEK	430 385	185 410
Ljunga Kraft AB	Ruotsi	10 177 625	100,0	SEK	284 974	184 990
Ljunsans Kraft AB	Ruotsi	5 000	100,0	SEK	500	270 420
Mellansvensk Kraftgrupp AB	Ruotsi	66 513	86,9	SEK	66 513	39 217
Naps Systems Oy	Suomi	11 363	61,0	EUR	1 136	4 279
Nybroviken Kraft AB	Ruotsi	100 000	52,9	SEK	10 000	24 972
Parteboda Kraft AB	Ruotsi	1 000	52,9	SEK	100	35 065
SEV Holding AB	Ruotsi	1 000	100,0	SEK	100	23 361

1) Fortum Power and Heat Oy:n omistusosuus 0,014286 % ja Fortum Power Holding B.V.:n 99,9857 %.

	Kotipaikka	Osakkeet kpl	Konsernin osuus-%		Nimellis- arvo 1 000 val.	Kirjanpito- arvo 31.12.2002 1 000 eur
Spjutmo Kraft AB	Ruotsi	100 000	100,0	SEK	10 000	36 398
Stockholm Energi Vattenkraft AB	Ruotsi	1 000	100,0	SEK	100	499 555
Uddeholm Kraft AB	Ruotsi	5 953 332	100,0	SEK	595 333	76 703
Uudenmaan Energia Oy	Suomi	5 000	100,0	EUR	840	6 574
Voxnan Kraft AB	Ruotsi	1 000	52,9	SEK	100	140 853
Värmlandskraft OKG-delägarna AB	Ruotsi	308	73,3	SEK	308	9 948
Älvkraft i Värmland AB	Ruotsi	3 146 960	50,3	SEK	314 696	96 248
Älvkraft i Värmland Intressenter AB	Ruotsi	125 000	45,5	SEK	12 500	6 566
Sähkönsiirto						
AB Ryssa Elverk	Ruotsi	630 000	100,0	SEK	31 500	25 874
Ekerö Energi AB	Ruotsi	19 520	80,5	SEK	1 269	25 155
Fortum Distribution AB	Ruotsi	30	100,0	SEK	300	786 645
Fortum Distribution Dalarna AB	Ruotsi	1 000	100,0	SEK	100	22 617
Fortum Distribution Holding AB	Ruotsi	100	100,0	SEK	100	790 876
Fortum Distribution Småland AB	Ruotsi	500 000	100,0	SEK	50 000	87 405
Fortum Distribution Yngeredfors AB	Ruotsi	800 000	100,0	SEK	80 000	188 468
Fortum Elekter AS	Viro	1 572 323	97,8	EEK	157 232	9 586
Fortum Sähkönsiirto Oy	Suomi	439 765	100,0	EUR	43 977	227 304
Koillis-Pohjan Sähkönsiirto Oy	Suomi	8 000	100,0	EUR	800	26 689
Oy Tersil AB	Suomi	15 000	100,0	EUR	252	2 750
Oy Tertrade AB	Suomi	15 000	100,0	EUR	252	2 425
Täby Energi Nät AB	Ruotsi	32 000	100,0	SEK	8 000	5 113
Värmlandsenergi AB	Ruotsi	53 613 270	100,0	SEK	536 133	71 330
Fortum Energy Solutions						
ETV Eröterv Rt.	Unkari	54 579	84,5	HUF	545 790	2 866
Fortum Engineering Oy	Suomi	11 000	100,0	EUR	18 501	18 728
Fortum Finanz Management GmbH	Saksa	1	100,0	EUR	25	41 391
Fortum Power Holding B.V.	Hollanti	240	100,0	EUR	24 000	49 725
Fortum Service AB	Ruotsi	100 091	100,0	SEK	10 009	16 365
Fortum Service Oy	Ruotsi	5 000	100,0	EUR	8 409	8 409
Fortum Service Öst AB	Ruotsi	10 000	100,0	SEK	10 000	5 135
Fortum Teknik & Miljö AB	Ruotsi	3 076	100,0	SEK	3 076	2 158
Kotkan Putkityö Oy	Suomi	100	100,0	EUR	17	2 102
Öljynjalostus ja markkinointi						
Best Chain Oy	Suomi	112 800	100,0	EUR	11 280	45 413
Eastex Crude Company Partnership	USA	-	70,0	USD	-	4 213
Fortum Gas Ltd	Iso-Britannia	3 030 000	100,0	GBP	3 030	4 658
Fortum Markets Oy ²⁾	Suomi	22 542	100,0	EUR	22 542	87 411
Fortum Oil and Gas AB	Ruotsi	2 000 000	100,0	SEK	200 000	23 972
Fortum Oil N.V.	Belgia	60 389	100,0	BEF	603 890	13 641
Fortum Polska sp.z.o.o.	Puola	6 809	100,0	PLN	1 815	20 434
Neste Crude Oil Inc.	USA	1 000	100,0	USD	1	2 307
Neste Eesti AS	Viro	10 000	100,0	EEK	10 000	5 926
Neste Markkinointi Oy	Suomi	210 560	100,0	EUR	21 056	47 567
Neste MTBE S.A.	Portugal	600 000	100,0	EUR	3 000	2 097

2) Sisältää myös sähkön tuotantoa ja/tai myyntiä.

	Kotipaikka	Osakkeet kpl	Konsernin osuus-%		Nimellis- arvo 1 000 val.	Kirjanpito- arvo 31.12.2002 1 000 eur
Neste Oil Holding (U.S.A.) Inc.	USA	1 000	100,0	USD	1	18 428
Neste Oil Services Inc.	USA	1 000	100,0	USD	1	40 701
Neste St. Petersburg OOO	Venäjä	10	100,0	RUR	1 052 821	58 427
SIA Neste Latvija	Latvia	180	100,0	LVL	11 318	33 730
Tehokaasu Oy	Suomi	7 200	100,0	EUR	3 027	3 900
Tidelands Oil Production Company Partnership	USA	-	79,9	USD	-	2 759
UAB Neste Lietuva	Liettua	709 830	100,0	LTL	70 983	29 000

Öljyn ja kaasun tuotanto

Fortum Petroleum AS	Norja	3 000	100,0	NOK	3 000	9 579
---------------------	-------	-------	-------	-----	-------	-------

Muut toiminnot

Fortum Assets Oy	Suomi	400 000	100,0	EUR	6 728	22 979
Fortum Capital Ltd (67,57 % äänistä)	Iso-Britannia	500	29,4	EUR	500	50 351
Fortum Chemicals Benelux Holding B.V.	Hollanti	173 429	100,0	EUR	35 572	29 245
Fortum Energy Ltd	Iso-Britannia	5 362 000	100,0	GBP	5 362	8 961
Fortum Finance B.V.	Hollanti	237 001	100,0	EUR	107 546	104 964
Fortum Investments Ltd	Irlanti	30 910 000	100,0	USD	30 910	78 425
Fortum Project Finance S.A.	Luxemburg	154 000	100,0	EUR	38 177	167 518
Fortum Support AB	Ruotsi	20 000 000	100,0	SEK	20 000	2 622
Kiinteistö Oy IVOn Vanhakaupunki	Suomi	1 600	100,0	EUR	2 691	10 764

Yhdistelmämenetelmällä yhdistellyt tytäryhtiöosakkeet

Fortum Power and Heat Oy	Suomi	91 197 542	100,0	EUR	153 383	2 625 705
Fortum Oil and Gas Oy	Suomi	98 523 082	100,0	EUR	165 704	2 898 575

Osakkuusyrietykset (kirjanpitoarvo yli 2 milj.euroa)

Sähkö, lämpö ja kaasu

Blåsjön Kraft AB	Ruotsi	6 000	50,0	SEK	100	15 981
Drammen Fjernvarme KS	Norja	-	50,0	NOK	17 550	2 410
Fingglass Oy	Suomi	470	37,0	EUR	395	2 340
Forsmarks Kraftgrupp AB	Ruotsi	76 500	25,5	SEK	1	16 250
Gasum Oy	Suomi	13 250 000	25,0	EUR	44 520	44 570
Hofors Energi AB	Ruotsi	2 000	48,8	SEK	1 000	2 045
Hörmundsvalla Kraft AB	Ruotsi	1 000	50,0	SEK	1 000	4 042
Härjeåns Kraft AB	Ruotsi	31 643	46,3	SEK	100	7 208
Ishavskraft AS	Norja	7 105	49,0	NOK	7 105	6 926
Karlshamnverkets Kraftgrupp AB	Ruotsi	45 000	30,0	SEK	200	2 441
Kemijoki Oy ³⁾	Suomi	427 424	17,5	EUR	7 223	293 774
Nova Naturgas AB	Ruotsi	510 201	20,4	SEK	24 490	23 378
Oskarshamn Kraftgrupp AB	Ruotsi	409 500	43,4	SEK	100	9 343
Riihimäen Kaukolämpö Oy	Suomi	50	50,0	EUR	57	3 556
Stensjön Kraft AB	Ruotsi	220 000	50,0	SEK	11 000	46 871
Teollisuuden Voima Oy	Suomi	189 877 285	26,6	EUR	189 877	124 655
UVCC II Parallel Fund, L.P.	USA	-	33,3	USD	4 545	2 150
Ångefallens Kraft AB	Ruotsi	5 000	50,0	SEK	100	8 534

3) Vakuutena valtion ydinjätehuoltorahastolla 44 399 kpl kirja-arvoltaan 58 637 360,00 euroa.

	Kotipaikka	Osakkeet kpl	Konsernin osuus-%		Nimellis- arvo 1 000 val.	Kirjanpito- arvo 31.12.2002 1 000 eur
Sähkönsiirto						
Fingrid Oyj (33,44 % äänistä)	Suomi	834	25,1	EUR	14 027	28 054
Karlskoga Energi & Miljö AB	Ruotsi	26 950	49,0	SEK	26 950	37 475
Keuruun Sähkö Oy	Suomi	1 754	35,1	EUR	88	2 458
Sallilan Sähkölaitos Oy	Suomi	27 250	46,0	EUR	229	8 174
Öljynjalostus ja markkinointi						
CanTerm Canadian Terminals Inc.	Kanada	50	50,0	CAD	200	6 042
Nynäs Petroleum AB	Ruotsi	33 765	50,0	SEK	33 765	43 337
Öljyn ja kaasun tuotanto						
SeverTEK ZAO	Venäjä	50 000	50,0	USD	10 000	8 668
Fortum Energy Solutions						
Panjin Liaohe Fortum Thermal Power Company Co.	Kiina	1	50,0	EUR	-	9 976
Muut toiminnot						
Enermet Group Oy	Suomi	268 349	26,7	EUR	4 513	4 513
Muut osakkeet ja osuudet (kirjanpitoarvo yli 2 milj. euroa)						
Sähkö, lämpö ja kaasu						
AO Lenenergo	Venäjä	54 344 760	7,1	RUR	54 345	23 427
Dala Kraft AB	Ruotsi	128 516	18,7	SEK	12 852	2 204
Eesti Gaas AS	Viro	1 212 632	17,7	EEK	27 506	5 246
Lapin Sähkövoima Oy	Suomi	183 534	13,0	EUR	31	11 004
Nokian Lämpövoima Oy	Suomi	19 900	19,9	EUR	33	4 373
Tåsan Kraft AB	Ruotsi	960	18,2	SEK	960	8 872
Sähkönsiirto						
Imatran Seudun Sähkö Oy (16,6 % äänistä)	Suomi	69 594	14,6	EUR	117	2 520
Vakka-Suomen Voima Oy	Suomi	14 210	16,7	EUR	14	2 324
Öljynjalostus ja markkinointi						
Saudi European Petrochemical Company Ibn Zahr	Saudi-Arabia	98 832	10,0	SAR	98 832	14 851
Muut toiminnot						
Utility Competetive Advantage Fund L.L.C.	USA	-	11,1			7 908

Täydellinen osakeluettelo sisältyy Fortum Oyj:n viralliseen tilinpäätökseen.

› Konsernin taloudelliset tunnusluvut 1998–2002

		1998	1999	2000	2001	2002
Tuloslaskelma						
Liikevaihto	milj. euroa	8 494	8 232	10 614	10 410	11 148
- muutos	%	-15,9	-3,1	28,9	-1,9	7,1
Osuus osakkuusyritysten voitosta	milj. euroa	42	36	46	36	31
Liiketoiminnan muut tuotot	milj. euroa	102	187	140	203	370
Poistot ja arvonalentumiset	milj. euroa	-505	-523	-571	-623	-694
Liiketoiminnan muut kulut	milj. euroa	-7 547	-7 227	-9 323	-9 112	-9 566
Liikevoitto	milj. euroa	586	705	906	914	1 289
- prosenttia liikevaihdosta	%	6,9	8,6	8,5	8,8	11,6
Rahoitustuotot ja -kulut	milj. euroa	-218	-211	-273	-212	-281
Voitto ennen satunnaisia eriä	milj. euroa	368	494	633	702	1 008
- prosenttia liikevaihdosta	%	4,3	6,0	6,0	6,7	9,0
Satunnaiset erät	milj. euroa	-5	460	-10	-	-
Voitto ennen veroja	milj. euroa	363	954	623	702	1 008
- prosenttia liikevaihdosta	%	4,3	11,6	5,9	6,7	9,0
Välittömät verot	milj. euroa	-123	-229	-154	-160	-269
Vähemmistöosuus	milj. euroa	-27	-22	-46	-83	-73
Tilikauden voitto	milj. euroa	213	703	423	459	666
Tase						
Pysyvät vastaavat	milj. euroa	9 244	9 724	11 712	11 373	14 837
Vaihtuvat vastaavat						
Vaihto-omaisuus	milj. euroa	576	661	746	598	504
Saamiset	milj. euroa	1 192	1 379	1 933	1 721	2 027
Rahavarat	milj. euroa	564	775	437	602	592
Oma pääoma	milj. euroa	3 975	4 705	5 022	5 485	5 896
Vähemmistöosuus	milj. euroa	210	126	1 281	1 270	1 432
Pakolliset varaukset	milj. euroa	64	83	197	144	133
Laskennallinen verovelka	milj. euroa	1 078	1 128	1 177	1 122	1 866
Korolliset velat	milj. euroa	4 462	4 593	5 063	4 276	6 440
Korottomat velat	milj. euroa	1 787	1 904	2 088	1 997	2 193
Taseen loppusumma	milj. euroa	11 576	12 539	14 828	14 294	17 960
Kannattavuus						
Oman pääoman tuotto	%	5,7	7,7	8,6	8,3	10,5
Sijoitetun pääoman tuotto	%	7,7	8,4	9,4	8,7	11,1
Rahoitus ja taloudellinen asema						
Korolliset nettovelat	milj. euroa	3 898	3 818	4 626	3 674	5 848
- prosenttia liikevaihdosta	%	45,9	46,4	43,6	35,3	52,5
Velkaantumisaste ¹⁾	%	93	79	73	54	80
Omavaraisuusaste	%	36	39	43	48	41
Liiketoiminnan nettokassavirta	milj. euroa	793	524	424	1 145	1 351
Kassavirta ennen rahoitusta	milj. euroa	688	497	-685	844	-27
Osingot	milj. euroa	99	141	194	220	262 ²⁾

1) Velkaantumisaste lasketaan jakamalla korolliset nettovelat oman pääoman ja vähemmistöosuuden summalla. Vähemmistöosuus sisältää Fortum Capital Ltd:n liikkeelle laskemat etuosakkeet, määrältään yhteensä 1 200 miljoonaa euroa, joihin liittyy 6,7 %:n kiinteä osinkotuotto.

2) Hallituksen esitys

		1998	1999	2000	2001	2002
Nettokorkokulut	milj. euroa	224	209	243	215	277
Korkokate		2,6	3,4	3,7	4,3	4,7
Muut tunnusluvut						
Sijoitettu pääoma	milj. euroa	8 647	9 425	11 365	11 032	13 765
Investoinnit	milj. euroa	1 702	1 059	3 131	713	4 381
- prosenttia liikevaihdosta	%	20,0	12,9	29,5	6,8	39,3
Tutkimus- ja kehitysmenot	milj. euroa	92	72	58	53	38
- prosenttia liikevaihdosta	%	1,1	0,9	0,5	0,5	0,3
Henkilöstö keskimäärin		19 003	17 461	16 220	14 803	14 053

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat sivulla 72.

LIKEVAIHTO NELJÄNNEKSITTÄIN

milj. euroa	2002	Q4/02	Q3/02	Q2/02	Q1/02	2001	Q4/01	Q3/01	Q2/01	Q1/01
Sähkö, lämpö ja kaasu	2 898	979	547	619	753	2 227	645	422	475	685
Sähkönsiirto	640	185	138	155	162	473	135	96	105	137
Fortum Energy Solutions	664	214	159	153	138	603	87	150	197	169
Öljynjalostus ja markkinointi	7 195	2 002	1 821	1 812	1 560	7 223	1 636	1 863	1 772	1 952
Öljyn ja kaasun tuotanto	391	127	84	107	73	408	81	106	122	99
Muu toiminta	64	19	15	16	14	95	22	31	20	22
Liiketoimintojen välinen myynti	-704	-236	-159	-180	-129	-619	-70	-186	-188	-175
Yhteensä	11 148	3 290	2 605	2 682	2 571	10 410	2 536	2 482	2 503	2 889

LIKEVOITTO NELJÄNNEKSITTÄIN

milj. euroa	2002	Q4/02	Q3/02	Q2/02	Q1/02	2001	Q4/01	Q3/01	Q2/01	Q1/01
Sähkö, lämpö ja kaasu	560	241	22	149	148	367	114	41	49	163
Sähkönsiirto	279	60	34	72	113	135	30	24	25	56
Fortum Energy Solutions	37	19	7	10	1	13	5	-1	21	-12
Öljynjalostus ja markkinointi	259	38	85	78	58	242	15	78	95	54
Öljyn ja kaasun tuotanto	213	56	18	121	18	196	33	46	68	49
Muu toiminta	-64	-27	-18	-8	-11	-40	-24	-2	-9	-5
Eliminoinnit	5	4	1	-	-	1	-2	-1	2	2
Yhteensä	1 289	391	149	422	327	914	171	185	251	307

> Tunnuslukujen laskentakaavat

TALOUDELLISTA KEHITYSTÄ KUVAAVAT TUNNUSLUVUT

Oman pääoman tuotto, %	=	$100 \times \frac{\text{Tulos ennen satunnaisia eriä - verot}}{(\text{Oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus}) \text{ keskimäärin}}$
Sijoitetun pääoman tuotto, %	=	$100 \times \frac{\text{Tulos ennen satunnaisia eriä} + \text{korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin}}$
Sidotun pääoman tuotto, %	=	$100 \times \frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Sidottu pääoma keskimäärin}}$
Sijoitettu pääoma	=	Taseen loppusumma – korottomat velat – laskennallinen verovelka – pakolliset varaukset
Korolliset nettovelat	=	Korolliset velat – rahavarat
Rahavarat	=	Rahat ja pankkisaamiset + rahoitusarvopaperit
Velkaantumisaste (%)	=	$100 \times \frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus}}$
Omavaraisuusaste (%)	=	$100 \times \frac{\text{Oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus}}{\text{Taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$
Korkokate	=	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut}}$

OSAKEKOHTAISET OSAKEANTIOIKAISTUT TUNNUSLUVUT

Tulos/osake (EPS)	=	$\frac{\text{Tulos ennen satunnaisia eriä} - \text{välittömät verot varsinaisesta liiketoiminnasta} - \text{vähemmistöosuus}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Kassavirta/osake	=	$\frac{\text{Liiketoiminnan kassavirta}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Oma pääoma/osake	=	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden lopussa}}$
Osinko/osake	=	$\frac{\text{Tilikauden osinko}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden lopussa}}$
Osinko/tulos (%)	=	$100 \times \frac{\text{Osinko/osake}}{\text{Tulos/osake}}$
Efektiiivinen osinkotuotto (%)	=	$100 \times \frac{\text{Osinko/osake}}{\text{Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}}$
Hinta/voitto -suhde (P/E -luku)	=	$\frac{\text{Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}}{\text{Tulos/osake}}$
Keskikurssi	=	$\frac{\text{Osakkeen euromääräinen kokonaisvaihto}}{\text{Kauden aikana vaihdettujen osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä}}$
Osakkeen markkina-arvo	=	Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa x osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi
Osakkeiden vaihdon kehitys	=	Kauden aikana vaihdettujen osakkeiden lukumäärä sekä sen prosentuaalinen osuus osakkeiden keskimääräisestä lukumäärästä tilikauden aikana

> Emoyhtiön tilinpäätöstiedot

> Tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	1.1.-31.12. 2002	1.1.-31.12. 2001
Liikevaihto	1	17	51
Liiketoiminnan muut tuotot	2	1	19
Poistot ja arvonalentumiset	3	-2	-1
Liiketoiminnan muut kulut	4	-65	-87
Liikevoitto/-tappio		-49	-18
Rahoitustuotot ja -kulut	5	95	183
Voitto ennen satunnaisia eriä		46	165
Konserniavustukset		662	335
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja		708	500
Tilinpäätössiirrot	6	-	-1
Välittömät verot	7	-206	-152
Tilikauden voitto		502	347

> Tase

milj. euroa	Liite	31.12. 2002	31.12. 2001
VASTAAVAA			
Pysyvät vastaavat	8,9		
Aineettomat hyödykkeet		5	4
Aineelliset hyödykkeet		2	5
Sijoitukset		8 015	7 162
		8 022	7 171
Vaihtuvat vastaavat			
Lyhytaikaiset saamiset	10	892	522
Rahoitusarvopaperit	11	-	149
Rahat ja pankkisaamiset		360	141
		1 252	812
		9 274	7 983
VASTATTAVAA			
Oma pääoma	13		
Osakepääoma		2 876	2 875
Ylikurssirahasto		2 778	2 778
Edellisen tilikauden voitto		397	270
Tilikauden voitto		503	347
		6 554	6 270
Tilinpäätössiirtojen kertymä			
Kertynyt poistoero		1	1
Pitkäaikainen vieras pääoma			
Korollinen	14	562	189
Lyhytaikainen vieras pääoma	14		
Korollinen		958	1 461
Koroton		1 199	62
		2 157	1 523
		9 274	7 983

> Kassavirtalaskelma

milj. euroa	1.1.-31.12. 2002	1.1.-31.12. 2001
Liiketoiminnan kassavirta		
Voitto ennen satunnaisia eriä	47	165
Poistot ja arvonalentumiset	2	1
Rahoitustuotot ja -kulut	-95	-183
Käyttöomaisuuden myyntivoitot, -tappiot ja romutukset	-1	-18
Kassavirta ennen käyttöpääoman muutosta	-47	-35
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaiset korottomat liikesaamiset, lisäys (-), vähennys (+)	9	5
Lyhytaikaiset korottomat velat, lisäys (+), vähennys (-)	-7	-6
Käyttöpääoman muutos	2	-1
Liiketoiminnan kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja	-45	-36
Saadut korot ja muut rahoituserät	33	18
Saadut osingot	-	163
Saadut konserniavustukset	335	220
Maksetut verot	-162	-178
Toteutuneet kurssierot	90	-22
Liiketoiminnan kassavirta	251	165
Investointien kassavirta		
Investoinnit käyttöomaisuuteen	-	-9
Käyttöomaisuuden myynnit	1	-
Ostetut osakkuusyhtiöosakkeet	-	-1
Ostetut muut osakkeet	-	-1
Myydyt tytäryhtiöosakkeet	55	2
Myydyt osakkuusyhtiöosakkeet	-	47
Muiden sijoitusten muutos	-996	-44
Investointien kassavirta	-940	-6
Kassavirta ennen rahoitusta	-689	159
Rahoitus		
Lyhytaikaisten velkojen muutos, lisäys (+), vähennys (-)	613	241
Pitkäaikaisten lainojen nostot	561	-
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	-196	-25
Osingonjako	-220	-195
Lunastetut optiot	1	-
Rahoituksen kassavirta	759	21
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos	70	180
Likvidit varat 1.1.	290	110
Likvidit varat 31.12.	360	290
Taseen mukainen likvidien varojen muutos, lisäys (+), vähennys (-)	70	180

> Liitetiedot, tuloslaskelma

milj. euroa	2 002	2001
1. Liikevaihto markkina-alueittain		
Suomi	17	51
2. Liiketoiminnan muut tuotot		
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	1	19
3. Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	2	1
4. Liiketoiminnan muut kulut		
Henkilöstökulut		
Palkat	17	20
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	5	4
Muut henkilösivukulut	8	9
Muut liiketoiminnan kulut	35	54
Yhteensä	65	87
Palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtajalle ja hallituksen jäsenille	1	1
Henkilöstö keskimäärin	324	377
5. Rahoitustuotot ja -kulut		
Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä	-	162
Tuotot osuuksista osakkuus-yrityksissä	1	1
Muut korko- ja rahoitustuotot saman konsernin yrityksiltä	128	85
Muut korko- ja rahoitustuotot muilta	32	17
Kurssierot	48	-4
Arvonalentumiset	-1	-
Korkokulut ja muut rahoituskulut saman konsernin yrityksille	-56	-63
Korkokulut ja muut rahoituskulut muille	-57	-15
Yhteensä	95	183

9. Hankintamenon muutos

milj. euroa	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä
Aineettomat hyödykkeet			
Hankintameno 1.1.2002	-	5	5
Lisäykset	1	1	2
Vähennykset	-	-	-
Hankintameno 31.12.2002	1	6	7
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2002	-	1	1
Tilikauden poisto	-	1	1
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2002	-	2	2
Tasearvo 31.12.2002	1	4	5
Tasearvo 31.12.2001	-	4	4

milj. euroa	2 002	2001
Korkotuottojen ja -kulujen yhteismäärät		
Korkotuotot	161	102
Korkokulut	-111	-77
Nettokorot	50	25
6. Tilinpäätössiirrot		
Poistoeron muutos	-	-1
7. Välittömät verot		
Verot varsinaisesta liiketoiminnasta	14	55
Verot satunnaisista eristä	192	97
Yhteensä	206	152
8. Pysyvät vastaavat		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	5	4
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	2	3
Keskeneräiset investoinnit	-	2
Yhteensä	2	5

Sijoitukset		
Osuudet saman konsernin yrityksissä	5 801	5 801
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	2 180	1 327
Osuudet osakkuusyrityksissä	5	5
Saamiset osakkuusyrityksiltä	12	11
Muut osakkeet ja osuudet	2	3
Muut saamiset	15	15
Yhteensä	8 015	7 162

milj. euroa	Koneet ja kalusto	Ennakko-maksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Aineelliset hyödykkeet			
Hankintameno 1.1.2002	4	2	6
Lisäykset	-	-	-
Vähennykset	1	2	3
Hankintameno 31.12.2002	3	-	3
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2002	1	-	1
Vähennysten kertyneet poistot ja arvonalentumiset	1	-	1
Tilikauden poisto	1	-	1
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2002	1	-	1
Tasearvo 31.12.2002	2	-	2
Tasearvo 31.12.2001	3	2	5

milj. euroa	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Saamiset saman konsernin yrityksiltä	Osuudet osakkuus-yrityksissä	Saamiset osakkuus-yrityksiltä	Muut osakkeet ja osuudet	Saamiset muilta	Yhteensä
Sijoitukset							
Hankintameno 1.1.2002	5 801	1 327	5	11	3	15	7 162
Lisäykset	-	1 685	-	1	-	-	1 686
Vähennykset	-	832	-	-	-	-	832
Hankintameno 31.12.2002	5 801	2 180	5	12	3	15	8 016
Arvonalennukset	-	-	-	-	1	-	1
Tasearvo 31.12.2002	5 801	2 180	5	12	2	15	8 015
Tasearvo 31.12.2001	5 801	1 327	5	11	3	15	7 162

milj. euroa 2 002 2001

10. Lyhytaikaiset saamiset

Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	2	7
Muut saamiset	697	368
Siirtosaamiset	41	13
Yhteensä	740	388
Siirtosaamiset osakkuusyrityksiltä	2	2
Muut saamiset	6	7
Siirtosaamiset	144	125
Yhteensä	892	522

11. Rahoitusarvopaperit

Rahoitusarvopapereiden kirjanpitoarvo oli 0 vuonna 2002. Vuonna 2001 kirjanpitoarvo ja markkina-arvo oli 149 miljoonaa euroa

12. Johdon eläkesitoumukset

Fortum Oyj:n ylimmällä johdolla on mahdollisuus jäädä eläkkeelle 60-vuotiaana.

milj. euroa 2 002 2001

13. Oman pääoman muutos

Osakepääoma 1.1.	2 875	2 875
Lunastetut optiot	1	-
Osakepääoma 31.12.	2 876	2 875
Ylikurssirahasto 1.1.	2 778	2 778
Emissiovoitto	-	-
Ylikurssirahasto 31.12.	2 778	2 778
Kertyneet voittovarot 1.1.	617	465
Maksetut osingot	-220	-194
Muu voittovarojen käyttö	-	-1
Tilikauden voitto	503	347
Kertyneet voittovarot 31.12.	900	617
Jakokelpoiset varat 31.12.	900	617

> Liitetiedot, tuloslaskelma

milj. euroa	2 002	2001
14. Vieras pääoma		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	552	181
Velat saman konsernin yrityksille	-	8
Muut velat	10	-
Yhteensä	562	189
josta korollista	562	189
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Vaihtovelkakirjalainat	-	4
Lainat rahoituslaitoksilta	599	8
Ostovelat	2	3
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	1	8
Muut velat	1 454	1 446
Siirtovelat	11	4
Yhteensä	1 466	1 458
Muut velat osakkuusyrityksille	5	3
Muut lyhytaikaiset velat	4	4
Siirtovelat	81	43
Lyhytaikaiset velat yhteensä	2 157	1 523
josta korollista	958	1 461
Korolliset ja korottomat velat		
Korolliset velat	1 520	1 650
Korottomat velat	1 199	62
Yhteensä	2 719	1 712

milj. euroa	2 002	2001
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Korot	34	18
Verot	43	-
Muut siirtovelat	15	29
Yhteensä	92	47
Pitkäaikaisen vieraan pääoman erääntymisajat		
Vuosi		
2003	2	
2004	2	
2005	550	
2006	-	
2007 ja sen jälkeen	10	
Yhteensä	564	
15. Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset		
Vastuusitoumukset tytäryhtiöiden puolesta		
Takaukset	668	238
Vastuusitoumukset osakkuusyhtiöiden puolesta		
Takaukset	90	153
Muut vastuusitoumukset	2	-
Yhteensä	92	153
Vastuusitoumukset yhteensä	760	391

Johdannaissopimukset

milj. euroa	2002 Kohde- etuuden arvo	Käypä arvo	Tulout- tamatta	2001 Kohde- etuuden arvo	Käypä arvo	Tulout- tamatta
Korko- ja valuuttajohdannaiset						
Koronvaihtosopimukset	1 724	56	65	1 781	31	40
Valuuttatermiinit ¹⁾	7 312	27	-	4 570	-16	-
Valuutanvaihtosopimukset	1 455	106	-	1 565	121	-1
Ostetut valuuttaoptiot	314	8	-	239	-4	-
Asetetut valuuttaoptiot	205	-9	-	239	4	-

1) Sisältää myös ulkomaisten tytäryhtiöiden omaa pääomaa suojaavat sopimukset.

> Osakkeet ja osakkeenomistajat

> Osakepääoma

Fortumilla on yksi osakelaji. Vuoden 2002 loppuun mennessä osakkeita oli laskettu liikkeelle kaikkiaan 845 759 955 kappaletta. Osakkeen nimellisarvo on 3,40 euroa ja osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa. Kaikki osakkeet oikeuttavat samansuuruiseen osinkoon.

Vuoden 2002 lopussa voimassa olleen yhtiöjärjestyksen mukaan Fortum Oyj:n vähimmäisosakepääoma on 2 miljardia ja enimmäisosakepääoma 8 miljardia euroa. Näissä rajoissa osakepääomaa voidaan korottaa tai alentaa yhtiöjärjestyksestä muuttamatta. Yhtiön kokonaan maksettu ja kaupparekisteriin merkitty osakepääoma 31.12.2002 oli 2 875 583 847 euroa.

Fortum Oyj:n osakkeet kuuluvat Suomen Arvopaperikeskus Oy:n ylläpitämään arvo-osuusjärjestelmään.

OSAKEPÄÄOMA 1998-2002

	Osakkeita yhteensä, kpl	Osake- pääoma, euro
Yhtiön perustaminen, 7.2.1998	500 000	1 681 879
Uusmerkinnät vuonna 1998	782 282 635	2 631 409 886
Henkilöstöanti vuonna 1998	2 000 000	6 727 517
Osakepääoma 31.12.1998	784 782 635	2 639 819 282
Osakepääoma 31.12.1999	784 782 635	2 639 819 282
Rahastoanti vuonna 2000	-	28 441 677
Uusmerkintä vuonna 2000	60 825 940	206 808 196
Osakepääoma 31.12.2000	845 608 575	2 875 069 155
Osakepääoma 31.12.2001	845 608 575	2 875 069 155
Merkitty henkilöstön 1999 optiolainan perusteella		
27.6.2002	57 280	194 752
4.9.2002	54 290	184 586
31.10.2002	22 910	77 894
19.12.2002	13 900	47 260
Merkitty johdon optiojärjestelyn 1999 perusteella		
19.12.2002	3 000	10 200
Osakepääoma 31.12.2002	845 759 955	2 875 583 847

> Osakkeiden ja optio-oikeuksien kurssikehitys ja vaihto

Fortum Oyj:n osakkeet noteerataan Helsingin Pörssissä. Ensimmäinen kaupankäyntipäivä oli 18.12.1998.

Fortum Oyj:n osakkeiden pörssierä vuoden lopussa oli 200 kappaletta. Osakkeen ylin kaupantekokurssi vuonna 2002 Helsingin Pörssissä oli 6,52 euroa, alin 4,75 euroa ja keskimurssi 5,87 euroa. Vuoden viimeisen pörssipäivän päätöskurssi oli 6,25 euroa.

Vuoden 2002 aikana osakkeita vaihdettiin yhteensä 251,2 miljoonaa kappaletta arvoltaan 1 475 miljoonaa euroa. Fortumin markkina-arvo vuoden viimeisen kaupantekokurssin mukaan laskettuna oli 5 286 miljoonaa euroa.

Vuoden 1999 henkilökunnalle suunnatun optiolainan optio-oikeuksia oli kaupankäynnin kohteena vuonna 2002 yhteensä 2,0 miljoonaa kappaletta kokonaisarvoltaan 3,9 miljoonaa euroa. Johdon vuoden 1999 optio-oikeuksia oli kaupankäynnin kohteena vuonna 2002 yhteensä 1 312 kappaletta kokonaisarvoltaan 0,9 miljoonaa euroa.

OSAKEKOHTAISET TIEDOT 1998 – 2002

		1998	1999	2000	2001	2002
Tulos/osake	euro	0,27	0,41	0,55	0,57	0,79
Laimennusvaikutuksella oikaistu tulos/osake	euro			0,55	0,57	0,78
Kassavirta/osake	euro	1,01	0,67	0,54	1,43	1,60
Oma pääoma/osake	euro	5,06	6,00	6,32	6,49	6,97
Osinko/osake	euro	0,13	0,18	0,23	0,26	0,31 ¹⁾
Osinko/tulos	%	46,3	43,4	41,9	45,6	39,3 ¹⁾
Efektiivinen osinkotuotto	%	2,5	4,0	5,3	5,5	5,3 ¹⁾
Hinta/voitto -suhde (P/E-luku)		18,5	10,9	7,9	8,3	7,5
Osakkeen kurssikehitys						
Kauden lopussa	euro	5,03	4,50	4,35	4,75	6,25
Keskikurssi	euro	5,66	4,76	4,18	4,79	5,87
Alin kurssi	euro	4,86	4,24	3,50	4,05	4,75
Ylin kurssi	euro	6,05	5,80	4,94	5,70	6,52
Osakkeen arvo markkina-arvo kauden lopussa	milj. euroa	3 949	3 532	3 456	4 017	5 286
Osakkeiden vaihdon kehitys						
Osakkeiden lukumäärä	1 000	17 643	112 398	93 900	134 499	251 216
Prosentuaalinen osuus osakkeiden lukumäärästä keskimäärin	%	2,2	14,3	11,9	16,8	29,7
Osakkeiden lukumäärä	1 000	784 783	784 783	845 609	845 609	845 776
Osakkeiden lukumäärä ilman omia osakkeita	1 000	784 783	784 783	794 571	845 609	845 776
Osakkeiden lukumäärä keskimäärin	1 000	784 783	784 783	787 223	798 346	845 642
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä	1 000			787 223	798 308	851 482

1) Hallituksen esitys

Laskentakaavat ovat sivulla 72.

> Valtion omistus

Valtion omistusosuus oli vuoden 2002 alussa 70,74 prosenttia yhtiön osakkeista. Kesäkuussa 2002 valtio myi 84,3 miljoonaa osaketta. Myynnin jälkeen valtion omistusosuus sekä osakkeista että äänivallasta oli 60,77 prosenttia.

Eduskunta on valtuuttanut valtioneuvoston vähentämään valtion osakkeenomistusta Fortum Oyj:ssä enintään 50,1 prosenttiin yhtiön osakkeista ja äänivallasta.

> Johdon osakkeiden ja optio-oikeuksien omistus

Fortum Oyj:n hallintoneuvoston jäsenet omistivat 31.12.2002 yhteensä 3 551 osaketta eli 0,00 prosenttia yhtiön osakkeista ja äänivallasta. Hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja omistivat yhteensä 40 916 osaketta, mikä vastaa 0,00 prosenttia yhtiön osakkeista ja äänivallasta. Hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja omistivat yhteensä 350 kappaletta optio-oikeuksia vuodelta 1999. Nämä oikeuttavat yhteensä 350 000 Fortum Oyj:n osakkeen merkintään. Lisäksi he omistivat 800 000 kappaletta optio-oikeuksia vuodelta 2001 ja 680 000 kappaletta optio-oikeuksia vuodelta 2002. Nämä oikeuttavat tietyin ehdoin yhteensä 1 480 000 Fortum Oyj:n osakkeen merkintään. Mikäli merkintäoikeudet käytettäisiin täysimääräisesti, yllä mainittujen henkilöiden osakkeet ja äänivalta olisivat vuoden 2002 lopussa vastanneet 0,22 % yhtiön osakekannasta.

Lisätietoa johdon osakkeenomistuksesta sivuilla 36 ja 38.

> Optio-oikeudet

Fortumilla on seuraavat osakkeeseen kytketyt kannustinjärjestelmät.

JOHDON OPTIOJÄRJESTELY (1999)

Vuonna 1999 päätettiin laskea liikkeelle yhteensä 15 000 optio-oikeutta yhtiön johdolle. Optio-oikeudet oikeuttivat niiden haltijat merkitsemään enintään 15 000 000 kappaletta Fortum Oyj:n osakkeita. Optiojärjestelyn ehtojen mukaisesti osa optio-oikeuksista on lunastettu takaisin työsuhteiden päättymisen vuoksi.

Tämän optiojärjestelyn ehdot täyttyivät ja 1.10.2002 yhteensä 11 768 optio-oikeutta otettiin pörssilistalle. Kukin optio-oikeus oikeuttaa merkitsemään 1 000 osaketta. Optio-oikeuksiin perustuvien osakkeiden merkintäaika alkoi 1.10.2002 ja jatkuu 1.10.2005 saakka. Merkintähinta on 5,61 euroa. Optio-oikeuksilla voidaan merkitä yhteensä

11 768 000 uutta osaketta, ja yhtiön osakepääoma voi nousta enintään 40 011 200 eurolla, mikä vastaa 1,4 prosenttia osakepääomasta vuoden 2002 lopussa. Vuoden 2002 loppuun mennessä oli merkitty ja viety kaupparekisteriin yhteensä 3 000 osaketta. Merkityt osakkeet oikeuttavat osinkoon siltä tilikaudelta, jonka kuluessa merkintä tapahtuu. Tämän järjestelyn piirissä on noin 120 henkilöä.

HENKILÖSTÖN OPTIOLAINAJÄRJESTELY (1999)

Vuonna 1999 päätettiin tarjota henkilöstön merkittäväksi korkeintaan 25 000 000 markan (noin 4,2 miljoonaa euroa) optiolaina. Optiolainaan liittyi yhteensä 7 500 000 optio-oikeutta, jotka oikeuttavat merkitemään enintään 7 500 000 osaketta. Laina-aika oli kolme vuotta ja lainan vuotuinen korko neljä prosenttia. Laina maksettiin korkoineen takaisin yhtenä eränä 17.5.2002. Optiolainan ehtojen mukaisesti osa optio-oikeuksista on lunastettu takaisin työsuhteiden päättymisen vuoksi.

17.5.2002 pörssilistalle otettiin kaikkiaan 6 159 300 optio-oikeutta. Kukin optio-oikeus oikeuttaa merkitemään yhden osakkeen. Optio-oikeuksiin perustuvien osakkeiden merkintäaika alkoi 17.5.2002 ja jatkuu 17.5.2005 saakka. Optio-oikeudet oikeuttavat merkitemään enintään 6 159 300 osaketta. Osakepääoma voi siten nousta enintään 20 941 620 eurolla, mikä edustaa 0,7 prosenttia osakepääomasta vuoden 2002 lopussa. Vuoden 2002 loppuun mennessä oli merkitty ja viety kaupparekisteriin yhteensä 148 380 osaketta.

Näihin optio-oikeuksiin liittyvien osakkeiden merkintähinta oli listauksen alkaessa 4,36 euroa. Merkintähinnasta vähennetään vuosittain Fortum Oyj:n maksamat osingot. Optio-oikeuksien perusteella merkityt osakkeet oikeuttavat osinkoon siltä tilikaudelta, jonka kuluessa merkintä tapahtuu. Tämän järjestelyn piirissä on noin 1 850 henkilöä.

AVAINHENKILÖIDEN OPTIO-OHJELMA (2001)

Vuonna 2001 päätettiin laskea liikkeeseen Fortum-konsernin avainhenkilöille ja Fortum Oyj:n kokonaan omistamalle tytäryhtiölle korkeintaan 24 000 000 kappaletta optio-oikeuksia. Optio-oikeuksien kokonaismäärästä kahdeksan miljoonaa merkittiin tunnuksella A. Näiden perusteella merkittävien osakkeiden merkintäaika alkaa 15.10.2005 ja päättyy 1.5.2007. Tunnuksella B merkittiin kahdeksan miljoonaa optio-oikeutta, joiden perusteella merkittävien osakkeiden merkintäaika alkaa 15.1.2006 ja päättyy 1.5.2007. Tunnuksella C merkittiin kahdeksan miljoonaa optio-oikeutta, joiden perusteella merkittävien osakkeiden merkintäaika alkaa 15.4.2006 ja päättyy 1.5.2007. Merkintäaika ei kuitenkaan al millään optio-oikeudella, ellei yhtiön osakekurssi Helsingin Pörssissä ole kalenterivuosien 2001–2004 aikana kehittynyt vähintään yhtä hyvin kuin Dow Jones STOXX 600 Utilities -indeksi ja ellei yhtiön neljän peräkkäisen 1.1.2001 alkaneen tilikauden keskimääräinen osakekohtainen tulos ole 105 prosenttia tilikausien 1998–2000 keskimääräisestä osakekohtaisesta, poikkeuksellisilla erillä korjatusta tuloksesta.

Maaliskuussa 2002 yhteensä 2 525 000 käyttämätöntä tunnuksella A merkittyä optio-oikeutta, yhteensä 212 500 käyttämätöntä tunnuksella B merkittyä optio-oikeutta ja kaikki kahdeksan miljoonaa käyttämätöntä tunnuksella C merkittyä optio-oikeutta mitätöitiin. Tunnuksella A merkityn optio-oikeuden perusteella merkityn osakkeen merkintähinta on osakkeen vaihdolla painotettu keskikurssi Helsingin Pörssissä 1.4.2001–31.3.2005 ja tunnuksella B merkityn optio-oikeuden perusteella merkityn osakkeen merkintähinta on osakkeen vaihdolla painotettu keskikurssi Helsingin Pörssissä 1.10.2001–30.9.2005. Kaikkien optio-oikeuksilla merkittävien osakkeiden merkintähintaa alennetaan kuitenkin kaksi kertaa sillä prosenttimäärällä, jolla osakkeen arvonnousu Helsingin Pörssissä ylittää Dow Jones STOXX 600 Utilities -indeksin arvonnousun merkintähinnan määräytymisjakson aikana. Merkintähinta on kuitenkin vähintään 4,47 euroa. Merkintähintaa alennetaan merkintähinnan määräytymisjakson alkamisen jälkeen mutta ennen osakemerkintää jaettavien osinkojen määrällä. Optio-oikeuksien perusteella voidaan merkitä yhteensä 13 262 500 osaketta ja yhtiön osakepääomaa voi kasvaa enintään 45 092 500 eurolla. Optio-ohjelman perusteella merkityt osakkeet oikeuttavat osinkoon siltä vuodelta, jolloin merkintä on tapahtunut. Tämän järjestelyn piirissä on noin 350 henkilöä.

AVAINHENKILÖIDEN OPTIO-OHJELMA (2002)

Maaliskuussa 2002 päätettiin laskea liikkeeseen Fortum-konsernin avainhenkilöille ja Fortum Oyj:n kokonaan omistamalle tytäryhtiölle korkeintaan 25 000 000 kappaletta optio-oikeuksia. Optio-oikeuksista 12 500 000 merkittiin tunnuksella A. Näiden perusteella merkittävien osakkeiden merkintäaika alkaa 1.10.2004 ja päättyy 1.5.2007. Tunnuksella B merkittiin 12 500 000 optio-oikeutta, joiden perusteella merkittävien osakkeiden merkintäaika alkaa 1.10.2006 ja päättyy 1.5.2009. Yhtiön hallitus päätti yhteensä 11 378 000 tunnuksella A merkityn optio-oikeuden jakamisesta Fortum-konsernin avainhenkilöille. Loput 1 122 000 tunnuksella A merkityistä optio-oikeuksista sekä tunnuksella B merkityt optio-oikeudet annetaan yhtiön kokonaan omistamalle tytäryhtiölle Fortum Assets Oy:lle jaettavaksi myöhemmin Fortum-konsernin avainhenkilöille.

Optio-oikeuksien perusteella voidaan merkitä yhteensä 25 000 000 osaketta ja osakepääoma voi kasvaa enintään 85 000 000 eurolla. Tunnuksella A merkityn optio-oikeuden perusteella merkityn osakkeen merkintähinta on 5,73 euroa (yhtiön vaihdolla painotettu keskikurssi Helsingin Pörssissä 1.1.2002–31.3.2002 välisenä aikana) ja tunnuksella B merkityn optio-oikeuden perusteella merkityn osakkeen merkintähinta on osakkeen vaihdolla painotettu keskikurssi Helsingin Pörssissä 1.1.2003–31.3.2003 välisenä aikana. Merkintähintaa alennetaan merkintähinnan määräytymisjakson alkami-

sen jälkeen mutta ennen osakemerkintää jaettavien osinkojen määrällä. Optio-ohjelman perusteella merkityt osakkeet oikeuttavat osinkoon siltä vuodelta, jolloin merkintä on tapahtunut. Vuoden 2002 lopussa tämän järjestelyn piirissä oli noin 350 henkilöä.

> Muut vaihtovelkakirja- ja optiolainat sekä käyttämättömät valtuutukset

Fortum Oyj ei ole laskenut liikkeelle muita vaihtovelkakirja- tai optiolainoja, joiden perusteella velkakirjan haltija voisi saada yhtiön osakkeita. Fortum Oyj:n hallituksella ei myöskään ole tällä hetkellä yhtiökokoukselta saatuja käyttämättömiä valtuutuksia laskea liikkeelle vaihtovelkakirja- tai optiolainoja, korottaa yhtiön osakepääomaa tai ostaa yhtiön omia osakkeita.

OSAKKEENOMISTAJAT 31.12.2002

Omistaja	Osakkeita	Osuus
Suomen valtio	513 928 606	60,77
Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	13 844 800	1,64
Kansaneläkelaitos	12 753 696	1,51
Kurikan kaupunki	6 203 500	0,73
Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Varma-Sampo	5 402 000	0,64
Fortumin Eläkesäätiö	5 034 952	0,60
Valtion eläkerahasto	3 500 000	0,41
Keskinäinen henkivakuutusyhtiö Suomi	3 307 500	0,39
Vahinkovakuutusosakeyhtiö Pohjola	3 000 000	0,35
LEL Työeläkekassa	2 594 583	0,31
Hallintarekisteröidyt osakkeet	170 722 004	20,19
Muut osakkeenomistajat yhteensä	105 468 314	12,46
Osakkeiden lukumäärä yhteensä	845 759 955	100,00

OSAKEOMISTUKSEN JAKAUTUMINEN 31.12.2002

Osakkeiden lukumäärän mukaan

Osakkeita, kpl	Omistusten lukumäärä	%-osuus omistuksista	Osakemäärä, kpl	% osake- kannasta
1 - 100	3 100	5,93	213 584	0,03
101 - 500	21 316	40,79	5 703 351	0,67
501 - 1 000	15 454	29,57	10 099 245	1,19
1 001 - 10 000	11 731	22,45	29 003 601	3,43
10 001 - 100 000	537	1,03	13 723 787	1,62
100 001 - 1 000 000	94	0,18	31 497 391	3,72
1 000 001 - 10 000 000	19	0,04	52 694 424	6,23
yli 10 000 000	4	0,01	702 739 136	83,09
	52 255	100,00	845 674 519	99,99
31.12.2002 rekisteröimättä/selvittämättä olleet kaupat			85 436	0,01
Yhteensä			845 759 955	100,00
joista hallintarekisteröidyt osakkeet			170 722 004	20,19

Omistajaryhmän mukaan

	% osakekannasta
Suomalaiset osakkeenomistajat	
Liikeryitykset	1,2
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	3,5
Julkisyhteisöt	68,3
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1,1
Kotitaloudet	5,6
Ulkomaaiset osakkeenomistajat	20,3
Yhteensä	100,0

> Ehdotus voittovarojen käytöksi

Konsernin vapaa oma pääoma ja jakokelpoiset varat 31.12.2002 olivat 2 810 miljoonaa euroa. Emoyhtiön jakokelpoiset varat 31.12.2002 olivat 900 079 167,90 euroa.

Hallitus ehdottaa, että Fortum Oyj jakaa vuodelta 2002 osinkoa 0,31 euroa osaketta kohti eli yhteensä 262,2 miljoonaa euroa. Loppuosa jakokelpoisista varoista jätetään voittovarioihin.

Espoossa helmikuun 12. päivänä 2003

Matti Vuoria	Heikki Pentti
Birgitta Kantola	Lasse Kurkilahti
Antti Lagerroos	Hans von Uthmann
Erkki Virtanen	Mikael Lilius Toimitusjohtaja

> Tilintarkastuskertomus

Fortum Oyj:n osakkeenomistajille

Olemme tarkastaneet Fortum Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1-31.12.2002. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä konsernin ja emoyhtiön tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten sekä toimitusjohtajan toiminnan lainmukaisuutta osakeyhtiölain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamamme tilikaudelta.

Hallituksen esitys jakokelpoisten varojen käsittelystä on osakeyhtiölain mukainen.

Espoossa 12. päivänä helmikuuta 2003

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Pekka Kaasalainen
KHT

> Hallintoneuvoston lausunto

Hallintoneuvosto on tarkastanut Fortum Oyj:n vuoden 2002 tuloslaskelman, taseen ja niiden liitetiedot, konsernitilinpäätöksen sekä hallituksen toimintakertomuksen ja siihen liittyvän hallituksen ehdotuksen voittovarojen käyttämisestä sekä yhtiön tilintarkastajien antaman tilintarkastuskertomuksen, joiden johdosta hallintoneuvostolla ei ole huomautettavaa. Hallintoneuvosto puoltaa tuloslaskelman ja taseen sekä konsernituloslaskelman ja konsernitaseen vahvistamista ja yhtyy hallituksen ehdotukseen voittovarojen käyttämisestä.

Hallintoneuvosto toteaa, että sen tekemiä päätöksiä ja antamia ohjeita on noudatettu, ja että hallintoneuvosto on saanut yhtiön hallitukselta ja johtajilta tarpeellisiksi katsomansa tiedot.

Espoossa helmikuun 25. päivänä 2003

Leena Luhtanen

Henrik Aminoff

Tuija Brax

Klaus Hellberg

Rakel Hiltunen

Harri Holkeri

Jorma Huuhtanen

Mikko Immonen

Kimmo Kalela

Tanja Karpela

Matti Vanhanen

Ben Zyskowitz

Suunnittelu
Valokuvat
Paino
Paperi

Evia Helsinki Oy
Oskari Hellman, Kuvaamo Oy ja Getty Images
Libris Oy
Kansi Novatech Satin 250 g/m²
Sisäsivut Novatech Satin 135 g/m²



Keilaniemi, Espoo
PL 1
00048 FORTUM
puhelin 010 4511
faksi 010 45 24447
www.fortum.fi

Kotipaikka Espoo, Y-tunnus 1463611-4